

TÜRMOB

TÜRKİYE SERBEST MUHASEBECİ MALİ MÜŞAVİRLER
VE YEMİNLİ MALİ MÜŞAVİRLER ODALARI BİRLİĞİ
(UNION OF CHAMBERS OF CERTIFIED PUBLIC ACCOUNTANTS OF TURKEY)

3. TÜRKİYE ETİK KONGRESİ

9 NİSAN 2011 • HATAY

MUHASEBE ETİĞİNDE GÜNCEL YAKLAŞIMLAR

3. TÜRKİYE ETİK KONGRESİ

“MUHASEBE ETİĞİNDE GÜNCEL YAKLAŞIMLAR”

**09 NİSAN 2011
HATAY**

TÜRMOB YAYINLARI - 411

Dizgi - Düzenleme

Tuncay TEKYILDIZ

Baskı

Yorum Basın Yayın San. Ltd.Şti.

İvedik Organize San.Bölgesi Matbaacılar Sit.35.Cd. No:36-38

Yenimahalle/ANKARA

Tel: (0.312) 395 21 12

İÇİNDEKİLER

AÇIŞ KONUŞMALARI	3
UYGULAMA - AÇIKLAMALAR	17
AÇILIŞ OTURUMU	21
Etik ve Kendini Tanıma	23
I. OTURUM	
Meslek Etiğine Sosyo-Psikolojik Yaklaşım	34
Muhasebeciler Neden Etik Davranmalı?	44
Etik Liderlik, Meslek Örgütlerinin Etik Liderliği: Sorunlar ve Öneriler .	49
II. OTURUM	
Denetimde Etik	58
Muhasebede Etik	61
Vergi Muhasebesinde Etik	63
III. OTURUM	
Türk Üniversitelerinde İşletme ve Muhasebe Etiği Eğitimi-Genel Durum	75
Etik Eğitiminde Modern Yaklaşımlar	82

UYGULAMA SONUÇLARI 97

PANEL

Muhasebe Mesleği Etiği Kurallarının Genel Değerlendirilmesi 103

ÖNSÖZ

Meslek Yasamızın 50 inci maddesinin verdiği yetkiye dayanarak “Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirlerin Mesleki Faaliyetlerinde Uyacakları Etik İlkeler Hakkında Yönetmelik 19.10.2007 tarihinde Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girdi. Kısaca Etik Yönetmeliği olarak da adlandırılan bu düzenlememiz Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu (IFAC) etik ilkeleri ile de uyumlu bir düzenlemedir.

Etik Yönetmeliği, tüm meslek mensuplarının en üst derecede mesleki bilgiye sahip, sosyal sorumluluk bilinci olan, etik değerlere bağlı, rekabet anlayışı daha kaliteli hizmet sunumu biçiminde oluşmuş, güvenilir ve saygın meslek mensupları kitlesi hedefine ulaşmak için muhasebe meslek mensuplarının mesleki ilişkilerinde uymaları gereken ‘aşgari etik ilkeler’ belirlendi.

Etik Yönetmeliği ile TÜRMOB bünyesinde, bir Etik Komitesi oluşturulması öngörüldü ve TÜRMOB Yönetim Kurulu bu yetkisini kullanarak Etik Komitesi’ni oluşturdu.

Mesleğimizin en büyük sermayesini toplumsal güven oluşturmaktadır. Bu sermayemizin gelişip güçlenmesini sağlayan unsurlarımız ise mesleki ilkelerimiz, disiplin kurallarımız, etik ilkelerimiz ve bunların uygulamalarıdır.

Etik ilkelerimizin yaygınlaştırılmasını ve içselleştirilmesini sağlamaya yardımcı olması amacıyla Muhasebe Etik Kongresi yapma kararı aldık. Bu amaçla ilk Kongremizi 10 Nisan 2009 tarihinde Mersin’de gerçekleştirdik.

İkinci Muhasebe Etik Kongresi’ni 20 Şubat 2010 tarihinde İstanbul’da düzenledik. Bu Kongremizde yaşamda ve meslekte etik olgusunu tartıştık.

Üçüncü Muhasebe Etik Kongresi’ni 9 Nisan 2011 tarihinde Hatay’da “Muhasebe Etiğinde Güncel Yaklaşımlar” ana teması altında gerçekleştirdik.

Kongremizde etiğin, gerek toplumsal yaşamımızda, gerekse meslek yaşamımızda içsel bir olgu olarak yerleşmesine katkı sunmayı arzuladık.

Elinizdeki bu kitap, 3. Muhasebe Etik Kongresi’nde yapılan konuşmaların deşifre edilmesiyle hazırlanmıştır. Kitabın, meslektaşlarımıza, akademisyenlere ve ilgililere faydalı olmasını diliyorum.

Nail SANLI
TÜRMOB Genel Başkanı

AÇIŞ KONUŞMALARI

Rıfat T. NALBANTOĞLU
Etik Komitesi Eski Başkanı

- Evet, günaydın değerli arkadaşlarım, hepiniz hoş geldiniz. Dün Haksız Rekabetle Mücadele Kurulumuzun III. Kongresini gerçekleştirdik, bugün de Etik Kurulumuzun üçüncü Kongresini hep beraber gerçekleştireceğiz.

Değerli arkadaşlarım, I. Etik Kongresine, hatırlayacağınız gibi 2 yıl önce temel olarak “Muhasebe Mesleğindeki Etik Kavramı ve Etik Yönetmeliğimizin” meslektaşlarımıza tanıtılmasını amaçlayarak gerçekleştirmiştik. Geçen yıl ki II. Etik Kongresinde de “Yaşamda ve Meslekte Etik” teması

adı altında, genel anlamda “etik” hem de “Meslek Etiğini” detaylı bir şekilde ele almış ve etik kuralların o günkü versiyonunu meslektaşlarımızla paylaşılmıştı. Bu iki Kongre sonunda üstünde hepimizin hemfikir olduğu, özellikle bu iki Kongrenin sonucunda ortak kanaatimiz olarak oluşmuş temel mesele de meslek etiğinin, öğretilbilir ve öğrenilebilir bir kavram olduğu üzerinde hemfikir olmuştuk. Hemfikir olduğumuz bu konu üstünden Etik Kurulumuz çalışmalarını yürüttü ve bu III. Kongre’ye geldik.

Bu Kongrede özellikle TÜRMOB olarak IFAC ile uyumlu olarak hazırladığımız Etik Yönetmeliğimizin meslektaşlarımıza tanıtılması amacına büyük ölçüde ulaştığını görmüş olmaktan da çok büyük bir memnuniyet duyduğumuzu paylaşmak istiyorum.

Muhasebe mesleği, ülkemizde büyük ölçüde “vergi muhasebesi” çerçevesinde yapılıyor hepinizin malum olduğu üzere, buna bağlı olarak da muhasebecinin etik davranışı yine çoğu zaman vergi muhasebesi hizmetinin verilmesi esnasında meslek mensubunun karşılaştığı etik ikilemlerde nasıl bir pozisyon alacağı şeklinde değerlendiriliyor. Hatta zaman zaman meslektaşlarımız, yaptıkları işi düşünerek “biz, vergi idaresi müşterimiz arasında bir yerdeyiz, bir taraf bizi angaryaya boğarken, diğer tarafta zaten çoğu zaman hakkımız olanı vermekten imtina etmekte, iki taraf da verdiğimiz hizmette hak ettiğimiz değeri vermemektedir” diyerek mesleğe yavaş yavaş bir yabancılaşma içinde oluyoruz ve etik davranışla vergi muhasebesiyle ilgili davranışlar üstüne sıkışıp kalıyor değerli arkadaşlarım.

Dün enine boyuna konuştuğumuz haksız rekabete ilişkin konularda yapılan işte böylesine bir yabancılaşmanın maalesef muhasebe etiğini, yine dar bir bakış açısıyla haksız rekabet kavramıyla özdeşleşmesine yol açıyor. Hepinizin bildiği ve dün de enine boyuna tartıştığımız gibi, haksız rekabet, meslek etiğinin bir alanı, bir alt birimi yani ortadan haksız rekabet tamamen kalktığı zaman, haksız rekabete ilişkin sorunlar tamamen bittiği zaman meslek etiğine ilişkin sorunların hepsini çözmüş olmuyoruz. Ama bugün yaşadığımız sorunlar itibariyle, bugün karşılaştığımız ve çözmek zorunda olduğumuz sorunlar itibariyle haksız rekabete ilişkin sorunları ortadan kaldırdığımız ve çözdüğümüz zaman, belki de bugün önümüzde duran meslek etiğine ilişkin sorunlardan önemli bir bölümü çözüldüğü anlamına belki de kavuşacağız.

Değerli arkadaşlarım, haksız rekabet konusu dahil olmak üzere meslek etiğinin, meslek hayatımızın önemli bir parçası olabilmesinin temel koşulu; muhasebenin yaptığı işlerin çeşitlenmesi ve karmaşıklaşması, meslekte uzmanlaşma ve iş bölümünün artması ve böylece muhasebecinin ilişki kuracağı tarafların sayı ve tür olarak çeşitlenmesine bağlı olduğunu düşünüyoruz. Çünkü böyle bir ortamda muhasebeciden beklentisi olan tarafların sayısı ve muhasebe mesleğini icra ederken çeşitli konularda teknik ikilemler yaşanması olasıdır. Bu paylaşmaya çalıştığım düşüncenin sizler, meslektaşlarım tarafından da aynı şekilde tespit edildiği ve değerlendirildiği görüşünü değişik platformlarda hep beraber dile getirdik ve buna uygun bir ortamın, buna uygun bir durumun oluşması konusu bizim mesleki anlamda en temel beklentilerimizden birisi olmuştur. Bu beklentimiz yıllarca Türk Ticaret Kanunu'nun yasallaşmasına bağlandı ve nihayet bu yılın ocak ayında Türk iş hayatının uzun yıllardan beri beklediği yeni Türk Ticaret Kanunu yasallaştı, kısa süre içinde de yürürlüğe girdi.

III. Türkiye Muhasebe Etik Kongresi, yeni Türk Ticaret Kanunuyla başladığımız bu dönemin ilk aylarına isabet ediyor. Giderek farklılaşan Etik Kongrelerimiz, emin olun, bundan sonraki dönemlerde kurgu ve etki bakımından çok ama çok daha farklı olacaktır. Çünkü zaman içinde her meslektaşım, muhasebe ve finansal raporlama standartları, denetim standartları ve bunlara bağlı pek çok uluslararası mevzuatta iş görür hale gelecekler.

Bu teknik metinlerin öğrenilmesi ve uygulamasıyla ilgili olarak meslektaşlarıma olan güvenimizi gerek TÜRMOB'umuzun değerli Genel Başkanı ve değerli yöneticilerimiz, dün de yine İstanbul Oda Başkanımız Sayın Yahya Arıkan, meslektaşlarımıza bu sürecin doğru işlemesi konusunda, meslektaşları-

mızın bu süreci doğru algılaması ve doğru işletmesi konusunda güveninin tam olduğunu zaten ifade etti. Ben de bir kez daha önümüzde duran bu sorunun aşılması konusunda yani bu teknik ayrıntıların meslektaşlarımız tarafından öğrenilmesi ve uygulaması konusunda herhangi bir kuşkuyu taşımadığımı ben de belirtmek istiyorum. Ancak bir şeyin daha altını çizmek istiyorum değerli arkadaşlarım; meslektaşlarımız arasında belki de yakın dönemde fark yaratacak asıl konu, bu uluslararası metinlerin çok iyi biliniyor ve çok iyi uygulanıyor olmasından ziyade o işi yaparken etik kurallara uygun davranıp davranmadıkları konusundaki mesafe belirleyecektir diye düşünüyorum. Sonuçta; bu teknik ayrıntıları hepimiz bir şekilde birimiz bir gün önce, birimiz bir gün sonra, birimiz belli hatalar yaparak, birimiz hiç hata yapmayarak mutlaka uygulamaya başlayacağız. Ama birbirimizin arasındaki temel farkı, bu teknik ayrıntıları, bu teknik bilgileri yaptığımız işe yansıtırken etik kurallara, meslek etiğine hangi oranda uyduğumuz belirleyecektir diye düşünüyorum.

Bu açıklamaların ışığında üçüncü Kongremizde, TÜRMOB Etik Kongresi olarak sizlere IFAC'ın tüm dünyadaki muhasebeciler için hazırladığı "Etik Kuralların" bir versiyonunu takdim etme imkanına da kavuşmuş olduk, çantalarında o kocaman kalın, kalın kitapların arasında, benim çantamdaki öyleydi, bilmiyorum sizin çantanızdaki dosya nasıldır, kocaman, ağır bir tane kitabın arasında incecik bir kitap var. O, IFAC'ın tüm dünyadaki muhasebeciler için hazırladığı etik kurallardır değerli arkadaşlarım ve en yeni versiyonudur. Bu metnin orijinalini hazırlamak kadar bizim dilimize kazandırılmasının çok istediğini ve mesleğimiz adına çok önemli bir kazanım olduğunu da sizlerle bu vesileyle paylaşmak istiyorum değerli arkadaşlarım.

Biliyorsunuz, ocak ayının başından beri yıllardır çok büyük mücadeleler ederek elde ettiğimi düşündüğüm, sizler adına işgal ettiğimi düşündüğüm, diğer arkadaşlarım adına işgal ettiğim muhtelif yerlerden ocak ayının başından beri her hafta birinden olmak üzere istifa ede ede bugüne geliyoruz. Değerli arkadaşım bizi buraya davet ederken de "Etik Kurulu'nun eski Başkanı" dedi, evet, bu Kurulun kuruluşundan itibaren bu görevi yapmaya çalıştık, Etik Kuruluyla, birçok değerli arkadaşlarımla beraber ama bu görevi bir arkadaşına belli bir süre sonra. Benden sonra bu işi yapacak olan arkadaşlarım da etik kurullarla ilgili dünyadaki gelişmelerin takip edilmesi ve ivedilikle meslektaşlarımızın hizmetine sunulması konusunda üzerine düşecekleri, yapacakları konusunda hiçbir kuşku yok. Temel iskeleti çok değişmeden ama on farklı arkadaşlarla Etik Kurulunda iki dönem görev yaptık. Ben hepinizin huzurunda gerçekten, Etik Kurulun çalışmalarını anlamlı bir hale getiren, bugün bu

üçüncü Kongrede sizlerin karşısına yüzümüz ak bir biçimde çıkmamızı sağlayan, Etik Kurulunda birlikte görev yaptığım çok değerli arkadaşlarıma huzurlarınızda gerçekten, yürekte teşekkür ediyorum, sağ olsunlar. Aynı gayretlerinin bundan sonra da devam edeceğine ben yürekte inanıyorum.

Değerli arkadaşlarım, lütfen bu kitabı okurken aynı kitabın tüm dünyadaki muhasebeciler tarafından kabul edildiğini, her satırın ortak aklın bir ürünü olduğunu, muhasebecilerin deneyimlerinden türetildiğini mutlaka bilelim ve her satırını mutlaka öğrenin değerli arkadaşlarım. Okuduğumuz her satır, Belçika'daki, Amerika'daki, Fransa'daki meslektaşlarımızla aynı satır ama o satırların üretilmesi ve oradaki meslektaşlara ulaştırılması süreci bilmiyorum diğer ülkelerde hangi badirelerden geçerek oldu bu konuda bir bilgim yok ama bizde gerçekten badireli oldu değerli arkadaşlarım. Çünkü o satırlarda Fransa'da da, Belçika'da da, Türkiye'de de aynı şeyler yazsa da ve içeriğiyle etkin bile olsa, mesela, Türkiye'de bir telif arsızlığı ile karşılaşabiliyorsunuz, bir telif artistliğiyle karşılaşabiliyorsunuz. Bu artistlikler de size bazı şeyleri geç ulaşması gibi yollara, yöntemlere yol açabiliyor yani okuduğunuz şey içerik olmasına rağmen, bu içerik sizlere ulaşması konusunda aynı sorunları yaşadığımızı düşünmüyorum. Bunlar da bizim özel konularımızdır diye düşünüyorum ve bundan sonra Etik Kurulunda çalışacak olan arkadaşlarım, bu özel sorunları da aşı aşı ulaşacaklardır diye düşünüyorum değerli arkadaşlarım.

Evet, etik kurallar öğretilecek ancak asıl olan bunun iş yaşamına nasıl aktarılacağı değerli arkadaşlarım. Bir meslek mensubunun bu yönde adım atması onun asli görevi olduğunu hiç unutmadan, üstelik bu onurlu yaklaşım yalnızca kendisiyle ilgili bir konu olmanın ötesinde özellikle yanında çalıştırdığı, yetiştirdiği stajyerlere de örnek olması açısından son derece önemli ve değerlidir değerli arkadaşlarım. Bu aşamada etik kuralların meslektaşlarımıza sunulmasıyla ilgili üzerimizde aldığımız bu görevi de başarı ile tamamladığımızı ifade etmek istiyorum.

Evet, belki de şu kısa konuşmamızda bile üçüncü, dördüncü defa tekrar ettiğimiz gibi ve tekrar etmeye devam edeceğimiz gibi tüm dünya kabul etmiştir ki, "muhasebe etiği öğrenilebilir" bir kavramdır, "öğretilebilir" bir kavramdır ve bir akademik çalışma alanıdır. Değerli hocalarımız, bu konudaki çalışmalarını sürdürüyorlar, bu Kongrede bu konuya da çok özel bir yer verdik; başta üniversitelerle kurulacak işbirliği ve meslek örgütü olarak şimdi etik kuralların her meslek mensubu tarafından içselleştirilmesini sağlayacak eği-

tim seferberliğini hep beraber başlatmak zorundayız. Etik Kurulumuz tarafından hazırlanan “etik eğitim planı” TÜRMOB Yönetim Kurulu tarafından birkaç toplantı önce, benim de bulunduğum birkaç toplantı önce onaylandı, şimdi bu “etik eğitimini” de hep beraber bir seferberlik halinde TÜRMOB Yönetim Kurulumuzun önderliğinde ve yol göstericiliğinde hep beraber yapmak zorundayız.

Değerli arkadaşlarım, Etik Komitesi olarak bu sürecin önemli bir adımı olarak gördüğümüz ve şahsen de çok önem verdiğimiz Oda ve meslek mensupları arasında imzalanacak bir “etik sözleşme metni” üzerinde de çalışmalarımızı olgunlaştırmış durumdayız. Bu metin en kısa zamanda siz değerli meslektaşlarımızla mutlaka paylaşılacaktır. Yani her meslektaşımızın mensubu olduğu Odasıyla, bir “etik sözleşmesi” yapması TÜRMOB Yönetim Kurulu tarafından onaylanmış bir etik sözleşme metnine imza atması ve imzaların bu etik sözleşmesinde bir sertifikaya bağlayarak işte şu meslek mensubu Antakya Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odasıyla etik sözleşmesini imzalamıştır” şeklinde bir sertifikayı da kendisinde bağlayacak bir biçimde mutlaka, bürosuna asması konusundaki gelişmeleri de, çalışmalarını da tamamladık diye düşünüyorum.

Açıkça bir şeyi ifade etmek zorundayız ki değerli arkadaşlarım, bizlerden başlayarak etik davranma taahhüdünü içeren böyle bir sözleşmeyi her meslektaşımızın bağlı olduğu Oda ile mutlaka imzalamasını biz Etik Kurulu olarak bekliyoruz ve istiyoruz.

Değerli arkadaşlarım, üçüncü Kongremizde akademisyenlerimizin, meslek mensuplarımızın ve meslek örgütümüzün çok değerli yöneticilerinin söz almasını, görüşlerini sizlerle paylaşması konusuna büyük bir özen gösterdik. Sunum yapacak tüm değerli konuşmacılara şimdiden hepinizin huzurunda en derin teşekkürlerimi sunmak istiyorum. Diğer taraftan geleneksel hale getirdiğini düşündüğümüz iki konuya dikkat çekmek istiyorum; bunlardan bir tanesi Kongremizin “Açılış Bildirisi” değerli arkadaşlarım. Değerli Hocam, Etik ve kendini tanıma konusunda çok özel bir sunum yapacak, hepinizin çok ilgisini çekeceğini umduğum ve “kendini tanıma ve etik davranma” konusunda bize bir ruh açacağına inandığım bu açılış sunuşunu gerçekten, ben de çok büyük bir merak ve dikkatle bekliyorum. Diğer bir konu ise; siz değerli katılımcılarla birlikte, etik uygulama çalışmasının yapılması ve sonuçlarının yine Kongre sonucunda sizlerle paylaşılmasıdır. Bu konuda sizlerin de desteğini, daha önceki Kongrede olduğu gibi bu konuda desteğinizi bekliyoruz ve bu

Kongre sonunda bu çalışmanın sonuçlarını hep beraber tartışmaya açmayı, bu konudaki sonuçları da birlikte değerlendirmeye sizleri davet ediyoruz değerli arkadaşlarım.

Değerli arkadaşlarım, sözlerime son verirken şu noktaya dikkatinizi çekmek istiyorum; daha önceki Kongrelerde de ifade ettiğimiz gibi etik davranış, tekrarlandıkça yerleşir ve gelecek nesillere bırakılacak en önemli miras haline gelir. Ve bizim de bu mesleği icra etmekte olan bir insanlar grubu, bir örgütün, bir mesleğin temsilcileri olarak belki de bizden sonra bu mesleği icra edecek, bu mesleği yapacak olan insanlara bırakacağımız en değerli mirasımız etik birikimimiz olacaktır değerli arkadaşlarım.

Farklı farklı konularda, farklı farklı mesleklerde, farklı farklı gruplarda yaşanabilecek etik sorunlar belki kişisel olabilir, kişisel bir etik sorun olarak değerlendirilebilir ama bizim mesleğimizde yaşanabilecek bir etik sorun, bir kişisel sorun olmaktan ziyade toplumsal bir sorun haline gelebilir değerli arkadaşlarım. Bu anlamda da kişisel sorumluluklarımız dışında topluma olan sorumluluğumuz, topluma olan borcumuz konusunda da etik davranmak, etik olmak ve mutlaka muhasebe mesleğini yaparken etik davranmanın kişisel bir davranış biçimi değil, toplumsal bir davranış biçimi olduğu gerçeğini unutmamız gerekiyor.

III. Etik Kongremiz ve etik konusunda sizlerle açış konuşmasında paylaşmak istediğim görüşler bunlar değerli arkadaşlarım. İzniniz olursa birkaç cümle de özel durumumla ilgili görüşlerimi sizlerle paylaşmak istiyorum. Şunu bir defa biliyorum çok net, dünyada konusu ne olursa olsun hiçbir veda konuşması gerçek anlamı ve gerçek planlandığı şekilde yapılmamıştır, bunu yapabilecek kimse de yoktur. Çünkü veda, içeriği itibariyle hoş bir durum değildir, neye veda ederseniz edin. Dolayısıyla sevgilisinden ayrılırken, işinden ayrılırken, buradan ayrılırken, başka yerden ayrılırken insanlar benzer şeyleri planlamışlardır ama hiçbir veda konuşması öyle planlandığı gibi içsel değildir, hem içerik olarak hem de şekil olarak tamamlanmamıştır. Bunun için hepimize bugüne kadar verdiğiniz destek, bugüne kadar verdiğiniz dayanışma, her şey için yürekten teşekkür ederim. 30 yaşında beni TÜRMOB'da Yönetici yaptınız, mesleğin sorunlarının çözümü konusunda dokuz arkadaşla birlikte yetkili kıldınız. 32 yaşında Temel Eğitim Staj Merkezinin kuruluşuyla mesleğin geleceğini stajyerlerimizi emanet ettiniz, ben aklımın yettiğince, gücümün yettiğince, enerjimin yettiğince bu emanet ettiğiniz, benim için çok değerli olan bu görevleri aklım, gücüm yettiği ölçüde yapmaya çalıştım. Des-

teğiniz için, verdiğiniz her türlü dayanışma duygusu için, dostluğunuz için sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum. Sizin gerçekten hem benim kişisel anlamdaki hayatımda, hem de mesleki anlamdaki hayatımda ve bugün yine sizlerin kararıyla, sizler adına bir farklı alanda görev yapmak üzere çıktığım bu yolda verdiğiniz destek hep içimi ısıttı, hepimize yürekten teşekkür ediyorum, sağ olun, var olun efendim.

Ülkü SÖNMEZ **TÜRMOB Genel Başkan Yardımcısı**

- Çok Değerli TÜRMOB'daki kurul üyesi arkadaşlarım, değerli oda başkanları, sevgili meslektaşlarım, değerli hocalarım, değerli konuklar, üçüncüsünü yaptığımız Haksız Rekabet Kongresine hepimiz hoş geldiniz. Hem güzel hem de hüznü vedalı noktalar yaşıyoruz bugün, aslında duygusal anlamda çok anlamlı da bir gün. Hissettim, sevgili arkadaşşıma birisi dokunsa ağlayacak, her şeye başlamadan önce mesleğimizden milletvekili adayı olan tüm meslektaşlarımıza ben, TÜRMOB ve sizler adına başarılar diliyorum. Onların arkasında olduğumuzu, onlarla birlikte olduğumuzu hissettirmek üzere hepimizi onları sürekli bir alkışa davet ediyorum!

Evet, kendilerine çıktıkları yolda başarılar diliyorum, ümit ediyorum ki, 12 Haziran'dan sonra kendilerine yine buradan "sevgili milletvekillerimiz" diye hitap edeceğiz, o günleri büyük bir özlemlerle bekliyoruz. Hakikaten, bu bir dilek değil gönülden gelen bir istek, maddi manevi her konuda arkalarında olduklarımızı bilmelerini istiyorum.

Emekleri, hiçbir zaman unutmaz bu meslek, yıllar geçse yarın çocuklarımız da bu görevlere gelse bu mesleğe ucundan kıyısında hizmet edenleri hiçbir zaman unutmayacaktır, bizler de unutmayacağız. Plaketlerin belki görevin sonu ama yaptıkları işlerin de anılarının bir belirtisi, Allah hepimizi Rifat arkadaşım gibi böyle güzel plaketler almayı da nasip etsin, böyle hizmetler vermeyi de nasip etsin, biz, O'nun hizmetlerini her zaman her yerde gönlümüzün hissettiği ve dillerimizin söylediği süreçte söyleyeceğiz ve hissettireceğiz.

Bir teşekkürüm de Kurul üyesi arkadaşlarımıza, Haksız Rekabet ve Etik Kurulu, hem illerde görev yapan hem de TÜRMOB'da Kurul üyesi arkadaşlarıma, işte böyle güzel kongreleri bize yaşıyorlar. Mesleğimizin çok önemli iki konusu, ikisini birbirinden ayırmanın imkanı yok, Rıfat arkadaşım söyledi, eğer etik değerler olmazsa haksız rekabet değerlerinin ayrılması, haksız rekabet, o halledilmezse etiğin halledilebilmesinin imkanı yok, ikisi birbiriyle iç içe ama bunun önde geleni “etik. Niye etik? Çünkü etik, kişisel, niye kişisel? Biz birebir yaparken bununla karşılaşıyoruz.

Bir teşekkürüm de 1919 yılında Samsun'a çıkan, daha sonra bu güzel Hatay'ımızı ülkemiz sınırları içine dahil etmek için ölenedek mücadele eden, fikirleri bugün dahi canlılığını koruyan, gelecekte de koruyacak olan, yaptıklarına ve bize bıraktıklarına minnet duyduğum Ulu Önder Atatürk ve dava arkadaşlarına, kendisine sonsuz teşekkürler ediyorum!

Değerli dostlarım, dün burada yoktuk, TÜRMOB'un katılması gereken Ankara'da bir toplantısı vardır, görevli olarak oradaydım, perşembe, Cuma. Bugün de Genel Başkanımız bir toplantı nedeniyle ayrılmak zorunda kaldı, O'nun özürlerini size iletiyorum, bugün de Açılış Konuşmasını yapmak bana nasip oldu. Bu güzelliği tatmak ve sizlerle birlikte olmak için.

Dün kurumsallaşmada haksız rekabet ana teması altında mesleğimizin temel sorunlarından biri olan haksız rekabeti masaya yatırdınız, üzerinde konuşuldu ve tartışıldı. Çok güzel geçtiğini, değerli fikirler üretildiğini aldım. Farklısı da olmazdı, hazırlanışı, konuşmacıların niteliği bir de İstanbul Odamızın Sayın Başkanı'nın başında olduğu bir grup, başarısının güzel olmamasını beklemek imkansız zaten. Güzel olmadığını desek alınır kendisi, üç gün bizimle konuşmaz. Onun için mecbur güzel oldu diyeceğiz, değil mi?

Evet, sevgili arkadaşlarım, bugün de “Muhasebe Etiğinde Güncel Yaklaşımlar” ana teması içinde mesleğimizin temel ahlaki norm, moral değerlerini oluşturan meslek etiği konusunu hep beraber değerlendireceğiz. Çok değerli konuşmacılar var, ben kendilerini birebir tanıyorum, Rıfat arkadaşım da söyledi, hazırlanışını başından beri içinde olduğumuz için bildiğimden, çok güzel bir kongre olacak. Yahya Başkan, dün salon doluydu dedi, sabah kahvaltı öncesi biraz yarıya kadardı, biraz böbürlendim tabii, yani dün doluydu belki bugün yarısı falan, Başkan kalkarsan, bugün tamamen dolu.

Bu, sizlerin bu mesleğe bakışınız, bu mesleğe olan inancınız, bu mesleğe olan güveniniz nedeniyle bugün de çok güzel şeyler üreteceğiz. İnanıyorum ki saat 16.15'de Cemal Hocam da Panelistleri yalnız bırakmayacağız.

Sözlerime etik konusunda son bir çalışmamızı ben de paylaşmak istiyorum; Rifat arkadaşım, “küçük bir kitapçık” dedi, kendi küçük ama cesameti çok büyük. Hazırlanışı muhasebe mesleğinin tarihi ile bağlantılı çünkü aşağı yukarı muhasebe mesleğinin olduğu günden beri gelişen kuralları süzülerek bir araya getirildiği ince bir kitapçık ama içeriğini belki 50-60-80-100-200 kütüphaneye bile eşdeğer tutamayacaksınız. Her satırına bir kitap yazılabilecek değerli bir kitapçık. Lütfen, başucu kitabı yapın, bu mesleği yapmak isteyenler ve yapacaklarla ilgili başucu kitabı olarak her gün yatmadan önce bir satırını muhakkak okuyun. Çünkü her satırında bizim bu mesleği icra ederken karşılaşıcağımız veya yapmak istediklerimizle ilgili bir şeyler var.

“Profesyonel Muhasebeciler için Etik Elkitabı”; içinde ne var? Muhasebe etiği ve temel prensipleri var, dürüstlük, tarafsızlık var, mesleki yeterlilik gerekli özen, gizlilik ve mesleki davranış var. Bunun yanında muhasebede çıkar çatışması, ücret ve diğer ödemeler, mesleki hizmetlerin pazarlanması, hediye alma, ağırlama, tarafsızlık ve bağımsızlık konuları var. Yine bu elkitabında potansiyel çatışmalar, bilginin hazırlanması ve raporlanması, yeterli uzmanlıkla hareket etme, finansal çıkar ve rüşvet konuları var.

Bahsettiğimiz etik standartlar sadece bağımsız çalışan meslektaşlarımız için değil, hem bağımsız hem de bağımlı çalışan meslek mensuplarımız için geçerli. Mesleğimizin ulusal ve uluslararası düzeyde hızla değiştiği bir süreci yaşıyoruz arkadaşlar. Yeni yasa ve düzenlemelerle ve uygulamalar bizi bekliyor. Gece yatağa yattığımda uykularım kaçıyor, önümüzde eğitilmesi gereken 80 bin kişilik bir meslek örgütü var, yeni işler var, yeni iş olanakları var. Bunları düşündükçe hakikaten, mesleğim adına umutlanıyorum ve yapacaklarımız adına da huzursuz oluyorum.

Yeni yasal uygulamalar hakikaten bizi bekliyor ama değişmeyen bir şey var etik ve ahlaki değerler. Ne değişirse değişsin etik ve ahlaki değerler değişmiyor. Etik de meslek mensubunun vicdanıdır, etik ve meslek ahlakına yönelik ne kadar düzenleme yapılırsa yapılsın kalbimizin ve vicdanımızın sesini dinlemezsek bu düzenlemeler hiçbir anlam ifade etmeyecektir, bu çok önemli bir olgu çünkü. Muhasebede etik kanuna uygun işlemlerin yanı sıra toplumsal, güncel veya yargılara da önem vererek güvenilir bilgileri topluma sunulması olarak tanımlanır. Bu tanım kapsamında meslek etiğini içeren bazı temel unsurlar da şöyledir; bunlardan bir tanesi “sorumluluklar”, bağımsız olarak çalışan meslek mensupları adına iş yaptıkları bireye, meslektaşlarına ve kamuya karşı eşit mesafede olduklarını bilerek faaliyetlerini herhangi bir tarafın le-

hine veya aleyhine bozulmaması konusunu ifade eder ve buna dikkat eder. Kamu çıkarını gözetir, yapılan faaliyetler sonucunda kamu yararı gözetilerek genel ekonominin aleyhinde durumların ortaya çıkmasını engellemektir muhasebe meslek mensubunun görevi. Dürüstlüktür, sorumlu olunan tüm tarafların hakkını her nedenle olursa olsun değişmeyecek fikrini sorumlu olunan taraflara verilerek onların nezdinde gerekli güveni sağlamakla sorumludur meslek mensubu ve tarafsız ve bağımsız olmak zorundadır. Bir taraf adına ücret karşılığı iş yapıyor olsa bile meslek mensuplarının yapılan iş sürecinde bağımsız olduğunu düşünerek tarafsız olarak faaliyetlerini sürdürmesidir. Ve hepsinden önemlisi, “özenli çalışma”. Sorumluluk bilinci içerisinde yerine getirilen faaliyetlerin teknik bilgiye sahip olarak, meslek ahlakının vermiş olduğu bir anlayış kapsamında hareket edilmelidir.

Sevgili meslektaşlarım, mesleğimiz son dönemlerde bir kabuk değiştirmektedir, yeni uzmanlık alanları bizlerden hizmet beklemekte meslek etiği açısından da yeni anlamlar ve yeni sorumluluklarla karşımıza çıkmaktadır. Meslek mensuplarımızın yeni TTK ve uluslararası gelişmeler kapsamında, başta muhasebe ve denetim alanlarındaki ileri düzenlemelere uyum sağlamaları geleceğe yönelik yol haritalarını çizmeleri ve mesleki uzmanlaşmaları büyük önem taşımaktadır. Muhasebe, kayıt tutma fonksiyonunda finansal raporlama misyonuna hızla geçiş yaparken muhasebe mesleği de farklı uzmanlık alanlarına yönelmektedir. Özellikle, son 10 yılda Enron muhasebe skandallarıyla birlikte global düzeyde finansal mimari yeniden şekillenmekte, ulusal ve uluslararası düzenleyici otoriteler ve standart koyucu kurullar düzenleme ve standartlarını eskisinden daha özenle değerlendirmekte ve yenilemektedir. Bu yeni düzenlemeler başta muhasebe, finansal raporlama standartları ve denetim standartları olmak üzere tüm mesleki standartları kapsamaktadır. Bağımsız denetim veya denetim dediğimiz olgu veya denetçilik olgusu sadece halka açık ve kamu sorumlu olan şirketler için değil, kamu kesimi tüm özel sektör işletmelerini, vakıfları, dernekleri, kooperatifleri yani üçüncü sektör olarak adlandırılan sivil toplum örgütlerini de kapsar şekilde genişlemekte, toplumun her kesimi eskisinden daha çok şeffaflık, hesap verilebilirlik aramaktadır. Söz konusu gelişmeler denetim kavramının önemini arttırmakta ve meslek mensuplarının da bu alana yönelmelerine neden olmaktadır.

Diğer taraftan, denetim alanında her fırsatta, her an tehdiye dönüşebileceğini belirtmekte de fayda vardır. Zira küreselleşmenin yarattığı hizmetlerin serbestisi bize fırsat olduğu kadar aynı zamanda da bir tehdit olarak karşımıza çıkıyor. Örneğin Avrupa Birliği çatısı altındaki tek pasaport ilkesi, tek pasaport il-

kesine göre mesleki hizmetlerde mütakabiliyet esası geçerli. Buna göre yerli bir meslek mensubumuz AB üyesi olan bir ülkede denetim yapabilecek ve AB üyesi olan bir meslek mensubu da ülkemizde denetim yapabilecek. Bu bizi hem denetim açısından işimizin genişlemesi hem de denetim açısından ülkemizde elimizdeki işi kaybetmemiz gibi bir sürece götürecektir. Bunun için çok iyi yetişmeli, çok iyi bilinçlenmeli ve çok iyi eğitim almalıyız. Bu nedenle de yeterli bilgi birikimi ve donanımına sahip olmamızın yanı sıra her zaman da vicdanımızın sesini dinlememiz, ahlaki ve etik değerleri dikkate almamız gerektiğini bir kez daha vurgulamak istiyorum.

Bu süreçte “olmazsa olmaz” bir kuralımız yakın bir gelecekte hayata geçecek, “kurumsallaşma”. TÜRMOB olarak altyapısını hazırlayacağız. Şirketlerimizin veya şahıslarımızın birleşerek daha etkin, daha bilgili, daha iyi hizmet vermesini sağlayan kurumsallaşmanın önünü açacağız.

Değerli dostlar, sevgili arkadaşlarım, bugün buraya katıldığınız için, bu mesleğe emeğiniz için tekrar teşekkür ediyorum, sevgili milletvekili arkadaşlarıma tekrar başarılar diliyorum, bu 39 oldu. Sevgili milletvekili arkadaşlarıma tekrar başarılar diliyorum, şimdi de 40 oldu. Biliyorsunuz “bir şeyi 40 sefer söylerseniz olurmuş”. Hepinizi çok sevdiğimizi bilmenizi istiyoruz, yaşamda her şey kaybedeceksiniz ama sevginizi kaybetmeyeceksiniz çünkü hiç kimse sevdiğine kötülük yapamaz, sevgi, kalbinizden çıkmadığı sürece ettiğinizi de kaybetmezsiniz, haksız rekabet de yapamazsınız. Ben, Kurullarımız adına, Yönetim, Denetim ve Disiplin Kurullarımız adına bu Toplantıya katıldığınız için hepinize teşekkür ediyor, Toplantıda emeği geçen arkadaşlarıma yine sonsuz teşekkürlerimi sunuyor, sizlerle olmanın güzelliğini, Hatay’da olmanın güzelliğini birlikte yaşamamızı diliyorum, hepinizi saygıyla, sevgiyle selamlıyorum, sağ olun.

UYGULAMA - AÇIKLAMALAR

Prof. Dr. Serdar ÖZKAN
İzmir Ekonomi Üniversitesi İİBF

- Hepinize saygılar sunuyorum efendim, günaydın, hoş geldiniz.

Geçen Etik Kongresinde de bir anket çalışması yapmıştık ve Kongrenin sonucunda, bu çalışmanın sonuçlarını sunmuştuk. Geçen defaki amaç; etik kuralların bilinip bilinmediği idi, değişik sorularla herkesi bir başka etik ilkeye atıfta bulunan küçük, ufak vakalar vardı. Onun sonuçlarını da yazdık hatta üniversitede kullanıyoruz, yayın olarak çıkaracağız. Bu defada bir başka anket çalışması yapalım dedik, yalnız burada bu sefer vaka

var, daha önce örneklerimiz hep muhasebeci, muhasebeci gidiyordu, yeni döneme hazırlık olması bakımından bu defa denetçi de var işin içerisinde; hem muhasebeci, hem denetçi, hem de şirket yönetimi. Bu vakada ismini Huzur Holding koyduk, isminin Huzur Holding olmasına rağmen herkes huzursuz holdingde, o yüzden seçtik onu. Burada değişik kişiler var işte, şirket seviyesinde okuduysanız eğer, şirket yönetim kurulu başkanı, şirket CEO'su, onun altında muhasebe, finans koordinatörü yani muhasebeci ve bu vakada yine ilgili olarak denetçi var, her birisi diğerine baskı yapıyor dikkatle okursanız. Biz sizden arkadaki soruları cevaplamanızı istiyoruz. Bu da çok büyük gibi görünüyor ama çok gibi görünüyor ama göreceksiniz, aslında hepsi birbirinin aynı şekilde soruluyor, teknik olarak da bu şekilde yapılması daha iyi oldu. Fakat bizim için en önemli şeylerden bir tanesi, en sondaki, en altta, sakın atlamayın ne olursunuz, yaş ortalaması açısından da hani küçük yazı diye şey yapıyorum, Mehmet Bey duyuluyor mu oradan? Tamam, duyuluyordur diye; "burada en suçlu kimdir?" diye sıralamanızı isteyeceğiz ve sonra akşamüzeri giderken size bunun sonuçlarını sunacağız ve beraber tartışacağız. Lütfen bunları bir ara doldurup, erken saatlerde, şuradaki deske bırakabilirseniz, bizden ondan sonra bütün bu soruları bilgisayara verip sonuçları sizlere sunmak istiyoruz diye başlıyoruz. Hepinize saygılar sunuyorum, görüşmek üzere.

AÇILIŞ OTURUMU

Mehmet KOÇ
Oturum Başkanı
Ankara SMMM Oda Başkanı

- Değerli katılımcılar, Etik Kongremizin ilk oturumunu açıyoruz. Ben de açış konuşmalarında iki gündür dile getirildiği üzere Hatay ilimizde bugüne kadar oluşturulabilmiş olan birlikte yaşam kültürünü, hoşgörüyü, çok farklı din ve etnik kökenlerin birlikte yüzyıllardan beri oluşturmuş oldukları böylesi barış ve kardeşlik içinde bir yaşamın ve sonuç olarak da “etik” gibi bir Kongrenin Hatay ilinde yapılıyor olmasının anlamlı olduğunu düşünüyorum. Zira ülkemiz yakın tarihinde farklı etnik kökenler, farklı dini anlayışlardan dolayı çok ciddi toplumsal gerilimlere ve üzüntülere

neden oldu. Ama Hatay ili gerçekten, bu anlamda örnek bir birlikte yaşamı bütün ülke insanları önüne nasıl başarılabilceğini sürmüş olmasından dolayı ben öncelikle Hataylı meslek mensuplarını ve Hatay halkını sizlerin huzurunda kutlamak istiyorum.

Umuyor ve diliyorum ki, burada oluşturulan birlikte yaşam kültürü hem ülkemiz bölgelerine, insanlarına, farklı anlayışlara, hem de bütün en Güneyde bir ilimiz olması sıfatıyla Ortadoğu halklarına da bir örnek olması, örnek teşkil etmesini diliyorum. Hiç kuşkusuz, birlikte yaşam kültürünün var olmasının nedeni hiç kuşkusuz ki, oluşturulan toplumsal etik değerlere de sıkı sıkıya bağlı kalınmasıyla mümkün olduğunu düşünüyorum.

Değerli katılımcılar, günlük konuşma dilimizde ve yazılı kaynaklarda ahlak ve etik kavramlarını sıklıkla biri birinin yerine kullandığımızı da görmekteyiz. Etimolojik paralelliğine ve anlamca yakınlığına rağmen ahlak ve etik sözcüklerini farklı anlamlara sahip olduğunu da bilmekteyiz. Genel olarak ahlak, insanın doğru ile yanlış, iyi ile kötü, olumlu ve olumsuz davranışlarıyla ilgili olduğu halde etik, bireylerin ahlaki değerler ve toplumsal sorumluluklar çerçevesinde doğru ilkeler ışığında nasıl davranması gerektiğini gösterir ve insan davranışlarının ahlakiliğini sorgular. Fransızca’da bilinç ve vicdan aynı sözcükle ifade edilmektedir, bu da gösteriyor ki, toplumsal bilinç gelişmeden insanlardan vicdanlı davranmasını da bekleyemeyiz, kendini tanıyan kişi ancak vicdanlı davranabilir. Bir kişinin genel etiğe ve genel ahlaka uygun davra-

nışlarda bulunabilmesi için bazı “öz değerlere” de sahip olması gerekmektedir. Bunlar da kişinin kendini tanımasıyla başlayıp toplumsal sorumluluklarıyla vicdanı arasındaki umutta yatmaktadır. Bu öz değerleri şöyle sıralayabiliriz kısaca; ahlaklı, erdemli, faziletli olmak, gerçekleri dillendirmek, doğruluk, dürüstlük, güvenilir ve iyi niyetli olmak, sözünde durmak, vicdanlı davranmak, adalet duygusuna sahip olmak, toplumun ve diğer insanların iyiliğini istemek, başkaları için kaygılanmak ve saygılı olmak, sorumluluk duygusu taşımak, elinden gelenin en iyisini yapmaya çalışmak ve sonuç olarak da yurttaşlık bilinci ve sorumluluğuna sahip olmak gibi sıralayabiliriz.

Tabii ki kişiler gibi işletmelerin de topluma karşı sorumlulukları olduğunu hep birlikte biliyoruz. İşletmelerin uzun dönemde başarılı olabilmeleri güvenli olmalarına ve etik değerlere sahip çıkarak etik ilke ve standartlarını etkin bir biçimde uygulayabilmelerine de bağlıdır. İşletmeler, kar elde ederken ortakların, çalışanların, iş çevresinin ve toplumun çıkarlarını dikkate almak zorundadırlar. İşletme etiği, işletmenin mükemmelliğe ve her alanda kaliteye götüren bir süreç olarak da değerlendirilmelidir. Bir taraftan böyle demekle birlikte muhasebe bilgilerinin güvenilirliğinin sağlanmasında da muhasebe mesleğindeki etik anlayışları kadar işletme yöneticilerinin bireysel ve yönetsel etik anlayışının da büyük önem taşıdığını bilmekteyiz.

Değerli katılımcılar, ben de açış konuşmalarında dillendirildiği gibi Uluslararası Etik Standartları Kurulu tarafından ayrı bir standart şeklinde Mart 2010 yılında yayımlanan ve içeriği 01.01.2011’de yürürlüğe girmiş olan küçük kitap denmesine rağmen içerisinde çok değerli bilgiler olan 150 sayfadan müteşekkil “IFAC Muhasebeciler için Uluslararası Etik Standartlarını” tüm ulusal ve uluslararası meslek camiası, örgütleri ve meslek mensupları açısından temel bir referans olduğunu da gözden uzak tutmamak gerekir diye düşünüyorum.

Kongremizin I. Oturumu olan “Etik ve Kendini Tanıma” adlı Oturumumuzda ben sözü Ortadoğu Teknik Üniversitesi Uygulamalı Etik Araştırma Merkezi kurucusu ve görevlisi Sayın Doçent Doktor Semra Aşçıgil’e vermek istiyorum, buyurun Sayın Hocam,

ETİK VE KENDİNİ TANIMA

Doç. Dr. Semra AŞÇIGİL
ODTÜ, Uygulamalı Etik Araştırma Merkezi

- Bu nazik davetiniz için ilk önce teşekkür ederek başlayayım. Doğrusu muhasebe ile benim ilişkim çok mutlu bir şekilde başlamadı öğrencilik yıllarımda, Boğaziçi'nde kaldığım tek derstir, tekrarladığım. Muhasebe, herhalde o zamanlar ilerde muhasebe kongresinde açılış konuşması yapacaksınız deselerdi gülerdim ama Arman Manukyan gibi bir Hocayı tanımak fırsatı verdi, o açıdan zevkliydi ders ama ben nedense birinci kerede sökememişim bir türlü.

Tabii, muhasebe konusu da içerik olarak değişti, firmanın finansal performansının hesaplanabilmesinden başlayıp artık hesaplama değil, hesap verebilme olarak anlayabiliyoruz muhasebeyi, accountability olarak. Öyle olunca, hesap vermekte insanlar bazı prensiplerin, ilkelerin varlığını ya da önemini hatırlatıyor, bu ilkeler ışığında bir kendi kendinin muhasebesinin ya da değerlendirmesini yapabileme olarak bakınca, muhasebe konularıyla benim konularım arasında bir ortak payda çıkıyor.

Bana verilen konu, kendini tanımayı, ben buna küçük bir ilave yaptım, “acaba mümkün mü?” diye çünkü kendini tanımak gerçekten o da ayrı bir kabiliyet, geliştirilmesi gereken. Bu konudaki akademik olsun diğer çevrelerdeki çalışmalar olsun, bu işin çok da kolay olmadığını bize gösteriyor.

Prensipler söz konusu oluyor dedik, kendini tanıma da, hesap verebilme kabiliyetini geliştirmede, zaten biz de iş etiği denince, etik deyince aklımıza davranışlarımızı hangi ilkelere, hangi prensiplere göre değerlendirmemiz gerektiği aklımıza geliyor. Ve iş etiği yanında da ben kalite yönetim dersi de veririm, ödül değerlendiricisi KALDER'de üyesi oldum. O bakış açısıyla bakınca da paydaşların memnun olması, haklarının gözetilmesi ya da kalite yönetimindeki “sıfır hata ideali” gibi paydaşlarla ilişkilerde sıfır hata olarak da tanımlıyorum etiği. Böyle bir bakış açısıyla karar verirken ilk önce paydaşları

mızı belirlemek, onların beklentilerine de meşru haklarını belirlemek, bunları gözetecek, alternatif çözümler içinde en adil olanını seçebilmek bizim düşünme sürecimizin kısa bir özeti olarak ortaya çıkıyor.

Bir diğer tanım da, karar verirken yaptığımız, sorduğumuz temel bazı sorular. Mesela, aldığımız karar, benimsediğimiz çözüm ne ölçüde zarar veriyor, ne ölçüde fayda sağlıyor, bunun bir hesabını yaparız hemen. Buna kar-zarar analizi, fayda-zarar analizi denir veya hangi çözüm, hangi karar paydaşların haklarını en iyi şekilde koruyacak, bu soruya cevap verecek çözümlerimizi elde ederiz.

Bir diğer alternatif; toplumun amaçlarına uygun olan çözüm hangisidir veya finansal, politik rekabetçi gücümüzü koruyacak çözüm hangisidir gibi çeşitli soruları referans noktası olarak alabiliriz.

Etik karar verme, bunlardan bir tanesini değil hepsini bir arada düşünüp ideal, adil çözümü, kararı alabilmekten geçiyor. Tek başına fayda veya zarar eksik oluyor, tek başına paydaşların haklarını düşünmek çok pratik olmayabiliyor. O zaman bütünü bir arada düşünebilecek, göz önüne alabilecek şekilde karar vermemiz gerekiyor.

Etik ile prensipler, standartlar, aynı zamanda kendini tanıma açısından önemli. Kendini tanıma, kendi prensiplerinin farkındalığı demek bu ölçüde ve insanın ahlaki gelişiminin bir göstergesi olarak da prensipler nasıl değişiyor, zaman içinde nasıl olgunlaşıyor bir göstergesi olabiliyor.

Bu konuda temel aldığımız çalışma Kohlberg'in "Ahlaki Gelişim Çalışması". Üç aşamada ahlaki gelişimi, muhakeme kabiliyetinin gelişimini ahlaki standartlara göre üç aşamada açıklıyor. Birinci aşamada; insanın egoist yapısı merkezli bir açıklama getiriyor. İkinci aşamada insan tek başına birey değil bir grubun parçası olduğunu fark ediyor ve grup odaklı bir yaklaşım söz konusu oluyor. Üçüncü ve son aşamada da; insan, grubun da ötesinde bir toplumun hatta evrenin bir parçası olarak kendini görüp daha evrensel prensipleri benimsemeye başlıyor. Bu üç aşama, her biri iki ayrı seviyede açıklıyor Kohlberg.

Birinci kategorinin birinci aşaması diyelim, neden doğru davranırsınız? Korkudan dolayı. Korku, çocukluktan başlayarak tüm insanlarda ortak bir duygudur, çocuklarda da büyütürken korkutarak onun onu yapmasını sağlarız, en basit ya da en ilkel şeklidir soğuk davranmak, korkudan dolayı. İkinci aşama-

da korkunun ötesinde bu sefer biraz daha insan politik davranmaya başlar, çıkarlarını arttırmak için, sağlayacağı faydayı azami noktaya getirebilmek için politik davranır. Burada da bir çeşit hesapçı bir yaklaşım söz konusudur. Üçüncü aşamasında, pardon, iki çözümün birinci aşaması oluyor üçüncü; burada da insan, bireyliği bırakıp artık bir grubun üyesi olarak kendisini görüyor, egoistliği bırakıyor, öz merkezliği, grubun parçası olarak, bir üyesi olarak gruba uyumlu olma ihtiyacı hissediyor. Gruptaki diğer elemanların, arkadaşlarının görüşleri, kendisiyle ilgili görüşleri önemli olmaya başlıyor ve hareketlerini, tercihlerini belirlemeye başlıyor. Eğer başkaları ne der kaygısıyla doğru yapıyorsak ahlaki gelişim açısından bu üçüncü seviyede yerleştiriyor Kohlberg insanları. Dördüncü aşamada grupta ya da daha geniş bir çevrede bir sosyal mutabakat söz konusu, bunu sağlayabilmek için de bazı yasalar, kurallar konuluyor. Bu kurallara uymak için, uyumu sağlamak için doğru yapmak ahlaki gelişimin seviyesini belirliyor. Burada da görevlerin, üstlendiğimiz sorumlulukları, yasaları kurallara karşı gelmemek için yerine getirmek gibi bir anlayış söz konusu. Beşinci aşama, sosyal-kontrat ve kişilik hakları, bireylerin hakları. Artık daha geniş bir çevre içinde kişiyi düşünüyor, yasaların ötesinde düşünüyor ki biz çoğu zaman yasal olan her şey veya etik olan her şey yasal olmak zorunda değil, bazen eşittir, bazen etik daha ötesindedir deriz. Yani etik davranmak insana bir proaktivite sağlıyor, öngörülü davranabiliyor insan, yasallaşmadan bile bazı konularda, bazı prensiplerde görüşünüz güçlüyse adım atabiliyoruz yasal zorunluluk olmadan. O zaman etik davranmak yasaların ötesinde, beklentisi ötesinde sorumluluk almayı gerektiriyor. Son aşamada da ki insan, daha aktif oluyor, inisiyatif alıyor, ne anlamda bu prensipleri geliştirme, seçme, daha evrensel düşünebilme açısından kendi özgür iradesini daha iyi kullanabilir hale geliyor.

Bizim Felsefe Bölümünde çok sevdiğimiz bir Hocamız var, Ahmet İnan, gazetelerde okursunuz muhakkak. O'nun şöyle bir örneği var; bir insan çalmıyorsa ihtiyacı olmadığı için de çalmayabilir, ona ahlaklı denmez. Ne zaman, hiç kimse görmediği halde hala ihtiyacı olup da bir şeyi çalmıyorsa yani özgür iradesiyle, öyle davranmayı tercih ediyorsa o zaman ahlak söz konusu olur. Diğer durumda ihtiyacı yok, herkes görür diye yapmıyor veya öyle bir ortamda bulunmamış ya da sınanmamış henüz, ona ...diyor, yani ahlaki açıdan şanslı bir durumda ama bu ahlaklı demek değil. Ne zamanki sınıandığı bir ortamda hala prensiplere uyabiliyor o zaman ahlaklı der. Bu, belki bu ahlaki gelişiminin, muhakeme yeteneğinin, kabiliyetinin gelişimi aşamalarında bir ölçüde açıklayabiliyor.

Bu altı aşamada gelişime, Türkiye’de 2001 yılında bir çalışmada incelemiştir, gerçi tüm Türkiye’yi temsil edecek büyüklükte bir grup değildi. Yapılan mülakatlarda 34 vaka incelemesi sonucu, en çok hangi kademede karar verirken hangi kademede, çerçevesinden karar veriliyor yöneticilerle? Baktığımda ikinci kademe yani grubun parçası olarak işte, başkaları ne der korkusuyla ya da yasalara aykırı davranmamak amacıyla doğru seçeneği aramak en çok bu kademede karar alındığını görüyoruz ya da benimsendiğini, ahlaki gelişim seviyesinin buraya odaklandığını gördük, % 82 bu kademeyi temsil ediyordu alınan cevaplar. Diğer birinci kademe % 12, üçüncü kademe evrensel prensiplerin kullanılması karar vermede daha az olarak karşımıza çıktı. O aşamaları çalışırken hiyerarşi midir, değil midir tartışması vardır ama şu görüş benimsenir; işte, üçüncü aşama baskınsa onun bir altı ya da bir üstüne de zaman zaman geçmek söz konudur. Her zaman üç ya da dördüncü aşamada karar vermez kişi zaman zaman ya geriler ya bir aşama ilerler, o arada kararlarını belirler gibi bir bulgu da söz konusu.

Ancak kendini tanımak, baştan da dedik; o kadar kolay bir şey değil, psikoloji bilimi özellikle kendini tanımanın ne kadar zor olduğuna dair pek çok teoriyi geliştirmiş, bulguyu bizim dikkatimize sunmuş bir alan. Mesela, “yükleme yandırı” dediğimiz insanlar da başarılarını her zaman kendi şahsiyeti, kendi özellikleriyle açıklarken başarısızlıklarını çevresel faktörlerle açıklama meylinde oldukları bulunmuştur. O zaman etik davranmadığımız zaman ona mazeret bulmak her insanın doğasında olan bir davranma şekli. Kendini ne kadar tanıyor burada bir engel oluşturuyor veya yükleme hatası diyoruz, kendi hatalarımızı çevresel faktörlerle, dış faktörlerle açıklarken; işte “imtihanda zayıf aldım çünkü hoca iyi anlatmadı”. Başkalarının hatalarını açıklarken onların kişilikleriyle ilgili, şahsiyetleri, kabiliyetleriyle ilgili açıklamalar getiririz. Bunun çok basit, fiziksel bir nedeni var, hani neye bakıyorsunuz? Kendinle ilgili bir sorunu açıklarken ben kendimi görmüyorum, çevreye bakıyorum, onun için çevresel faktörlerle açıklıyorum ama başkasıyla ilgili bir açıklama yapacağımız zaman o kişiye bakıyorum, çevreyi göz ardı ediyorum, bu kadar basit bir nedenden dolayı insanlar farklı yanılgıları, hatalara düşebiliyor. O zaman bunu da biz yenebilmemiz lazım, kendimizi iyi tanıyabilmek için. Veya bir davranışımız inançlarımıza, prensiplerimize uymadığı zaman getirdiğimiz en basit temel mazeret “ işte, herkes yapıyor ben de yaptım!”, halbuki herkes yapmayabiliyor, sanki o konuda yaygın bir uygulama varmış, bir konsensüs varmış gibi algılarız ve kendimizi her zaman hiçbir şekilde zarar vermez, her şey kontrolümüzün altında sanırız, “şimdiye kadar yaptım, hiç ba-

şıma bir şey gelmedi, biliyorum kontrol altında her şey”, o zaman savunmasız yapıyor böyle bir inanç, yanılı.

İnsanların nasıl doğruyu göz ardı edebileceğinin en güzel örneklerinden birisi yine psikolojide yapılmış ve sonunda teorilerin ortaya çıktığı bir basit deneyle açıklanabilir. Bu deneyde psikolog, beş kişiyle bir basit deney yapıyor. Yaptığı bir standart çizgi var, üç tane de farklı çizgi var, hangisi standart çizgiyi temsil eder, aynıdır? Burada cevap “b” olduğu çok bariz ancak bu deneyde şöyle bir ortam yaratıyor psikolog, beş kişiden dört tanesi kendisiyle işbirliği yapan kişiler ancak birisi gerçekten davranışlarının ne yapacağını izlediği kişi. Birlikte çalıştığı kişiler, önce cevap veriyor hangi çizginin standart çizgiyle aynı boy olduğunu, onlar bilerek yanlış çizgiyi söylüyorlar. Birinci diyor ki, işte, “c” diyor, ikinci, yine “c” diyor, üçüncü “c” diyor, dördüncü bunun doğrusunun “b” olduğunu biliyor ancak kendisinden öncekilerin verdikleri cevaplar kafasını karıştırıyor ve binlerce kişiyle yapılan deneylerde deneklerin dörtte üçünün en az bir kez diğerlerine uyum sağlamak nedeniyle, amacıyla “b” yerine “c” diyebildiğini gösteriyor. Yani bu deneyin sonuçları çok şaşırtıcı, aynı zamanda endişe verici, neden? Çünkü uyumlu olmaları için deneyde yer alan kişilere herhangi bir ödül verilmiyor, kendiliklerinden uyuyorlar veya grupta uyum halinde olması beklenmiyor veya uyumsuzluk durumunda bireysel davranırsa, üç kişinin cevabına değil de kendi cevabını orada ısrarla söylerse bunun da bir cezalandırması yok, hiçbir baskı yok. Buna rağmen üç kişi yanlış cevabı verince yanlış olduğunu bile bile dördüncü kişi de yanlış cevabı söylüyor, sırf uyumlu olabilmek için.

Bunu eğer baskı olmayan bir durumda yapılmış bu deney, bir baskı olsaydı, zorlama olsaydı acaba insanların davranışı nasıl değişirdi? Doğruyu görmezden gelme olasılığı nasıl artardı? Bununla ilgili de yine bir başka deney var; Milgram deneyleri, zaman zaman filmlere de konu oluyor. Bu Stanford Üniversitesinde bir psikoloji bölümünde profesörün yaptığı bir deney, böyle bir ilanla başlıyor, şehirde ilan veriliyor işte, öğrenmeyle ilgili insan hafızasıyla ilgili bir deney yapacağız diyor. Gönüllüleri arıyor, işte, saate 4 dolar para vereceğiz size diyor ve gönüllüleri topladığı zaman davet ediyor, yine burada bir kişi, deneyi yapan profesörle işbirliği halinde ama bu kendi aralarında bir şey, esas üçüncü kişi davranışlarını inceledikleri. İki kişi geliyor, birisi işlevi yapan birisi habersiz olan, birbiriyle tanışıyorlar, deneyi yapan profesör de “şimdi kurayla biriniz öğretmen olacaksınız, biriniz öğrenci olacaksınız” diyor ama kurayı öyle ayarlıyor ki, istediği kişi öğretmen oluyor, habersiz olan kişi, haberi olan, işbirliği yapan da öğrenci oluyor, ikisini ayrı odalara koyu-

yor. Diyor ki öğretmene “bir listeden kelimeler okuyacaksınız, içeriden, mikrofona kelimeleri tekrarlayacak size, eğer doğru tekrarlırsa sorun yok ama her yanlışta ona elektrik şok vereceksiniz”, acaba cezalandırma öğrenmeyi nasıl etkiliyor, bunu inceliyoruz” diyor. Halbuki incelediği esas şey, “değişken itaatkarlık seviyesi”. Peki, diyorlar, listeye başlıyor, işte, şöyle de bir elektrik şoklarının bilgisi veriliyor, işte 75 volt şok orta derecede acı veriyor, 150 güçlü, 250 çok güçlü, 300 volt şiddetli, 375 tehlikeli, 450’den sonra da ex, ex, ex görünüyor önündeki tabloda. Okumaya başlıyor, şokları vermeye başlıyorlar ve kaç kişinin sizce 450 volta kadar yani öldürücü, ölümcül şoku vereceğini tahmin edersiniz? Bunu orada psikiyatriklere soruyorlar, binde bir olarak görüyorlar ama yine, bu deneyler işte, kontrol edilmiş şartlarda, binlerce kişiyle yapıldıktan sonra şunu görüyorlar ki, % 65 öldürücü şoka kadar gidebiliyor. Şimdi burada bazı şeyler var, deney içinde düzenlenen ya da uyması beklenen kurallar var. Herhangi bir itiraz olursa içeriden herhangi bir öğretmen rolündeki kişinin habersiz olan bu düzenden “veriyorum acıyor, ne yapayım?”, ilk cevap “devam edin lütfen, tekrar itiraz ederse deney devam etmenizi gerektiriyor, tekrar itiraz ederse daha şiddetli, devam edin sorumluluğu alıyoruz gibi cevaplar vermesi gerekiyor deney yapan kişinin. Öte yandan şok verildi sanılan kişi, aslında şok almıyor ama veren kişi verdiğini sanıyor. O da değişik seviyelerdeki şoklar da teypten çeşitli cevaplar geliyor öğretmenin duyacağı. Daha düşük seviyelerde homurdanma, biraz daha yükselince işte acıyor diye çığlık atma, daha şiddetli şok verince “işte, beni buradan çıkarın, katılmak istemiyorum deneye, vazgeçtim” ve 430’dan sonra içeriden hiç ses gelmiyor ve buna rağmen kişilerin, emre itaat ettiğine ve “sorumluluk bende değil, başkasında”, en sıklıkla sorulan sorulardan birisi de “herhangi bir zarar verilirse kişiye elektrik şoku zarar verirse kim sorumlu” diye soruyorlar. Deneyi yapan kişi “ben sorumluyum” deyince şok vermeye devam ediyorlar.

Şimdi bu iş hayatında nasıl karşımıza çıkar? Mesela, bir hastanede düşünün, başhekim yanlış dozda bir ilaç terkibi verdi hemşireye, hemşire hastaya bu ilacı uygulayacak, verecek, onun yanlış olduğunu biliyor ama “sorumluluk ben de değil” diye, yukarıdan öyle emir verildi diye kör körüne itaat edebiliyor emre. O zaman kişilerin prensipleri ilkeleri bir tarafa atılmış oluyor ve içinde bulunulan ortam, oynanılan roller, ilişkiler kişinin nasıl davranacağını daha büyük ölçüde belirliyor ve kişilik bir tarafa bırakılıyor.

Bu deneyler bize ne gösteriyor? İyi insanlar da yozlaşabilir ya da yanlış şeyler yapabilir. Bu insanların kötü olduğunu göstermez her zaman, içinde bu-

İldeğu ilişkilere ortamı, beklentiler insanları ilkeleri karşısında kör davranmasına sebep olabilir.

Bir söz ile bitireyim; “Başkalarını bilen kişi bilgili, kendisini bilen kişi de bilgedir” bir Çin atasözü söyleyeyim.

Çok teşekkür ederim.

Birkaç soru olursa alabiliriz, bilmiyorum, ankete mi geçelim? Biraz daha sohbet edebiliriz, evet. Teşekkür ediyorum

Mehmet KOÇ **Oturum Başkanı**

Soru varsa alabiliriz ya da değerlendirme varsa alabiliriz, Hocamın değerlendirmeleri, evet, evet. Evet, formun değerlendirilmesi noktasında Hocam, başka bir açıklama yapacak mısınız? Yok, yaptılar, zaten Hocamın anlatmış olduğu deneyle de biraz bağlantılı gördüm ben formumuzu. Evet, bunu değerlendirmeyi herhalde arkadaşlar, hemen yapılması gerekiyor ve sonuç olarak da bunun, akşamüzeri de bunun sonuçları değerlendirilip sizlere ulaştırılacak. Evet, Hocam, teşekkür ediyoruz.

Evet, bu Oturumumuzu da burada bitiriyoruz değerli arkadaşlar. Katılımlarınızdan dolayı teşekkür ediyoruz.

I. OTURUM

Dursun GÖKTAŞ
Oturum Başkanı
Mersin SMMM Oda Başkanı

- Evet, Etik Kongremizin, üçüncüsünün İkinci Oturumunu açıyoruz. 1970’li yılların başında muhasebe mesleğine başlarken, muhasebe çırağı olarak başladığımızda ticaret lisesinde okurken, o zaman hocalarımız olsun, üstatlarımız olsun bize muhasebede dürüst olmamız gerektiğini, tarafsız, objektif davranmamız gerektiği, mesleğimizi yapabilmek için yeterli bilgiye sahip olmamız gerektiğini, öğrendiğimiz sırları ölünceye kadar bizimle kalması gerektiğini, davranışlarımızı yasa ve yönetmeliklere uygun bir şekilde davranılması gerektiğini öğretmişlerdi. Ve muhasebe nedir

dendiğinde de işte, bunlarla birlikte en önemlisi belgeye dayanması, belgeye dayanmayan işlemlerin kayda alınmamasını öğrettiler ve biz, 1970’li yılların başından beri öğrendik ve bugüne geldiğimizde Etik Yönetmeliğimize baktığımızda, bu söylediğim kurallar aynen orada yer almakta. Demek ki, büyüklerimiz bize doğru şeyler öğretmişler, biz de onların ışığında bugünlere geldik.

Bir Oturum Başkanı olarak fazla söz almak benim hakkım değil ancak şu küçük notu da biliyorsunuz, ben her şeyi her zaman hangi ortamda olursa olsun söylemek zorundayız; bir Etik Kongresindeyiz, zamana baktığımda bu kurala uymadığımızı görüyorum ve bundan da bir Etik Kongresinde üzüntü duyduğumu beyan ediyorum, arz ederim.

Evet, fazla zamanımızı uzatmadan değerli hocalarımıza vereceğim sözü ve zamanımızı da en iyi şekilde kullanmak istiyoruz. Bir 75 dakikalık süre verilmiş, üç konuşmacımız var, 20’şer dakikadan 60 dakika ile doldurursak soru-cevaplarla tamamlarız diye düşünüyorum.

İlk sözü Doçent Doktor Olca Dalkılıç’a veriyorum, Dokuz Eylül Üniversitesinden, söz sizin Hocam, buyurun,

MESLEK ETİĞİNE SOSYO-PSİKOLOJİK YAKLAŞIM

Doç. Dr. Olca DALKILIÇ
Dokuz Eylül Üniversitesi

- Dursun Bey zamana dikkat edelim deyince ben hemen attım kendimi kürsüye. Evet, öncelikle hepinize merhaba.

Muhasebe konusunda Semra Hocam bana cesaret verdi, ben de bir itiraf da bulunmak istiyorum; muhasebe ile aram hiçbir zaman pekiyi olmadı ama kader, hep de muhasebecilerin arasında yer aldım hatta şans, bir muhasebeci ile evlendim, o yüzden itiraf ediyorum, muhasebecileri muhasebeden daha çok seviyorum.

Evet, bugün burada Gonca Hocam ile birlikte sizlere, meslek etiği konusunu sosyal-psikolojik açıdan baktığımızda neler görüyoruz, bunu konuşmak için buradayız. Amacımız aslında meslek etiği konusunu hem birey anlamında, aslında başka insanlarla bir arada yaşayan bireyler anlamında baktığımızda neler gördüğümüzü konuşmak. Genel olarak etik konusuna baktığımız etik aslında çok tipik bir şekilde felsefi bir konu, felsefi anlamda tartışılan bir konu ama günümüzde işletmelerin pazarlama uygulamalarında, rekabet uygulamalarında birincil rol oynuyor ve hatta meslek eğitimi konusuna baktığımızda; meslek etiği, işletmelerde çalışanlar için veya mesleğini icra eden mensuplar için birer yol gösterici ve rehber nitelik taşıyor.

Biz, bireyler olarak tek başımıza yaşamıyoruz, hepimiz, biricik insanlarımız aslında, hepimizin kendine has özellikleri var ama bunlarla birlikte etrafımızı çepe çevre saran bir sosyal çevre var. O zaman biz diyoruz ki, aslında hem birer bireyiz ama sosyal çevrenin de bir parçasıyız ve etikliğe çok açığız. Semra Hocam da aslında konuşmasında değindi, bazen çok etik olarak bir anda popüler olan neyse onu bile yapmak, onun ne olduğu bile bizim davranışlarımızı etkileyebiliyor. Ama biz hemen söylüyoruz ki, popüler olanı yapmak demek her zaman doğru olanı yapmak değildir, popüler olmadığında bile bazı doğruları, bazı ahlak kurallarını, bazı etik ilkelerini savunabilmek ise başlı başına bir erdem testidir. O zaman diyebiliriz ki, genel anlamıyla etik, çeşitli ah-

laki ilkeler ve değerler seti şeklinde tanımlanabiliyor ve herkes öyle veya böyle bir değerler setine sahip. Meslek dediğiniz zaman ise bir meslek etiği konusu tüm meslek mensuplarına en ahlaki sorumluluklar getiriyor.

Peki, bu kadar meslek etiği dediğimizde iyiyi kötüyü birbirinden ayırt eden davranışların tanımlayabiliyoruz, bu çok güzel, peki, iyi ile kötü nedir? İyi ve kötüyü hepimiz farklı tanımlıyorsak bunun orta noktası nedir? Veya doğru-yanlış dediğimiz şey, kime göre doğru kime göre yanlış? Acaba bu tanımları yaparken biz, kendi arzu ettiğimiz şeyleri veya arzu ettiklerimizi mi söylüyoruz veya kişisel çıkarlarımız ön plana geçiyor mu? Çok küçük bir hikaye anlatılır bununla ilgili; bir adam bir gün bir kuyunun başında işte, su almak için gelip geçen atlıları görüyor ve kendince şöyle bir iyilik yapmak istiyor, “ben buraya bir kazık çakayım ki kuyudan su almak isteyenler gelip burada atlarını bağlasınlar ve rahat rahat sularını alsınlar” diyor. Bir süre bu böyle gidiyor ama ondan sonra yoldan geçen biri de şunu fark ediyor “ya, kuyudan su alırken insanlar bu kazığı çakmış buraya, birilerinin ayağı takılacak ve devrilip düşecekler”, o da o kazığı alıp çıkartıp, söküyor. O zaman biz de diyoruz ki, bizim iyi-kötü, doğru yanlış, faydalı-faydasız, yararlı-yararsız tanımlarımız bizim olaylara nereden baktığımızı göre çok ciddi anlamda değişiklik arz ediyor. Peki, eğer etik davranış doğru olanı yapmak ise, doğru olan nedir? Dürüstlük olmaktır, verilen sözleri tutmaktır, işini iyi yapmaktır, çalıp çırpma olmaktır vesaire. Peki, başka ne yaparsak doğru davranmış oluruz? IFAC Muhasebe Meslek Etiği ilkelerini sıralamış, bu ilkelere aslında başlı başına uyum sağlamak, bu ilkeleri benimsemek bile etik bir kural aslında. Bu ilkeleri sadece okumak değil, sadece faaliyete geçirmek değil bir meslek örgütü olarak bunu bir kültür olarak benimsenmesini sağlamak da başlı başına bir etik sorumluluk olarak gündeme geliyor.

Bu noktada meslek etiği tartışmalarını aslında gündem de var, bugün konuşulacak, etik liderliğin çok ciddi önemi var, özellikle meslek mensuplarının, meslek odalarının yapmış olduğu etik liderlik konusunun ve tabii ki başlı başına etiğin öğretilen bir konu olmasının da ayrıca önemi var.

Peki, tüm bunları bilirken bizler, insanlar olarak neden etik dışı davranışlar içinde yer alıyoruz? Aslında çok tipik, bazen bizim etik standartlarımız içinde bulunduğumuz toplulukların veya içinde yaşadığımız topluluğun etik standartlarından farklı olabilir veya çok yalın bir şekilde aslında bazen de iyi niyetli yaparız bunu, kendimizce çıkar sağlayacak şekilde davranmayı isteyebiliyoruz. Kuşkusuz bu eylemlerin hepsi de toplumdan topluma farklılık arz ediyor. Ama şöyle bir bakalım, küçük bir örnek; yolda giderken içinde hiçte

kimlik kartı falan olmayan kapalı bir cüzdan buluyoruz. İçinden de işte 1.000 gibi bir para, çoğumuz almayız ama alırsak insan olarak, bu parayı aldığımızda da günün sonunda arkadaşlarımıza “ya bugün ben yolda 1.000 lira buldum, ne kadar da şanslıydım” diye bunu anlatabiliriz. Peki, bunu nasıl yapıyoruz aslında? Çok tipik bir şekilde bunu meşrulaştırıyoruz. Diyoruz ki, ben öyle çok ayıp bir şey de yapmadım çünkü bunu herkes yapar aslında veya bunu zaten yasalar yasaklamıyor ki! Yasal değilse de etik mantığı kuruyoruz ve yine Semra Hoca da az önce konuşmasında ifade etti; her zaman yasal olan şey etikdir veya aslında etik, yasaların bir adım ötesinde mi kalmalıdır? Bazen bu davranışlarda bulunurken şunu da hesaplıyoruz; bunu yapıyoruz ama bunun açığa çıkma riski var mı veya açığa çıkarsa beni ayıplarlar mı, ne gibi sonuçlarla karşı karşıya kalırız gibi yorumlarda bulunarak bazı kararlar veriyoruz ve bunları uyguluyoruz.

Genel olarak baktığımızda etik konusu farklı şekillerde bizim davranışlarımızı etkiliyor. Neden etkileyebiliyor bizim kararlarımızı? Öncelikle durum saptamazlık faktörleri etkileyebilir. Örneğin, amirinizin davranışları her zaman etik dışıysa, sizin birlikte çalıştığımız insanların davranışları her zaman etik dışıysa başka bir davranışları da bilmiyorsanız, etik dışı davranmanız da çok normaldir. Başka neler etkileyebilir? Gelişimsel faktörleri etkileyebilir, buna “ahlaki olgunluk seviyesi” deniyor ve yapılan araştırmalar şunu gösteriyor; bireylerin ahlaki olgunluk seviyeleri arttıkça etik davranma eğilimleri de ciddi şekilde artıyor. O zaman biz diyebiliyoruz ki, bizlerin öncelikle bireyler olarak ahlaki olgunluk seviyesine ulaşmamız gerekiyor.

Konuya dayalı faktörler de etik davranışlarımızı veya etik dışı davranışlarımız üzerinde ciddi şekilde etkili. Örneğin, hayati bir tehlike arz ediyorsa bazı konular, bu konularda etik davranma eğilimimiz çok yüksek ama günlük rutin konularda birazcık daha göz ardı edebiliyoruz yaşamımızda.

Yine, bireysel farklılıklarımız çok önemli, özgür iradeye sahip olduğunu düşünen insanlar, kendi kararlarını kendileri verebildiğine inanan insanlar çok daha fazla şekilde etik davranma eğilimi gösteriyorlar.

Bir de tabii, bilişsel faktörler dediğimiz kişisel çıkarılara odaklanıp odaklanmadığımız, bunları zihnimizde nasıl algıladığımız da başlı başına bizim davranışlarımıza yön veriyor.

Bizim şöyle bir iddiamız var; bir sepete baktığımızda fazla olan elmalardan ikisinin çürüdüğünü görüyorsanız ki bu az önce iyi insanlar da bazen kötü

davranabilir şekilde ifade edildi. Bu tek başına o çürüyen elmaların suçu değildir, tabii ki onların da sorumluluğu var ama öncelikle o ortama, o sepete baktığımızda bütün o elma sepetini görmemiz çok daha önemli bir unsur.

Peki, biz etik dışı davranarak ne bedeller öderiz? İşimizi kaybedebiliriz ve bence çok daha önemlisi saygınlığımızı kaybedebiliriz, toplumdaki soyutlanabiliriz, yine çok önemli öz saygımızı yitirebiliriz, iç dengemiz bozulabilir, “buna kişisel vicdan” da diyoruz. Bununla birlikte çalışma arkadaşlarımızla ilişkilerimiz bozulabilir ve kişisel imajımız istediğimiz seviyenin çok daha altında olabilir.

Örgütsel anlamda ne gibi sonuçları var bu etik dışı davranışlarımızın? Saygınlığımızı yitirebilir örgüt, yine paydaşlarının güvenini veya müşterilerinin güvenini kaybedebilir, imajı zedelenebilir, işbirliği zayıflayabilir, grup çalışmaları etkinliğini yitirebilir ve örgüte, o kuruma bağlı olan insanların bağlılığı yitirebilir ve yine toplumda kurumun imajında kurum itibarıyla ciddi bir çöküş söz konusu olabilir.

Peki, toplum dışı, bu etik dışı davranışların toplumsal anlamda ne gibi etkileri var? Açılış konuşmasında Rifat Bey belirtmişti, etik altında bir bireysel sorun olmaktan öte toplumsal bir sistem sorunu demişti. O zaman biz de diyoruz ki, bireyler etik dışı davrandığı sürece, örgütler etik dışı davranışları teşvik ettiği sürece yozlaşmanın kurumsallaşmasına hizmet etmiş oluruz hep birlikte, etik değerler bir şekilde önemini yitirebilir ve tüm toplumda karmaşa ve kuralsızlık davranışları yer alabilir.

Şimdi bir de küçük bir nokta; “etik-ikilem” konusuna değinmek istiyorum ben; etik-ikilem aslında herhangi bir durumda, herhangi bir konuda uygun olan davranışın ne olduğuna ilişkin yaşadığımız çelişkidir. Örneğin, bir firmada bir çalışan fazla mesai yapıyor ve kurallar gereği fazla mesaisini idareye bildirmesi gerektiğini biliyor. Ancak örgüt içinde öyle insanlar birbirlerini bunu bildirmemeye teşvik ediyor ki, çalışan bunu bildirmiyor ve aslında az önceki sunumda çok ciddi gördük, araştırmalar bize şunu gösteriyor; kurallar, yasalar çok net olmasına rağmen insanlar bazen grubun davranışlarına, grubun söylediklerine uyma eğilimi gösterebiliyorlar. O zaman biz şöyle bir reçete öneriyoruz; etik ikilemlere düştüğümüzde bu adımları kafamızda değerlendirebiliriz. Etik ikilemleri öncelikle tanımlamak ve açıklığa kavuşturmak çok önemli, bununla birlikte bu ikilemlerle ilgili tüm olası gerçekleri öğrenebiliriz, bütün tercihleri sıralayabiliriz. Ve her tercihi “bu adil mi, yasal mı, yararlı mı, doğru mu ve hem ona hem taraflarına kazandırabiliyor mu” şeklin-

de bunları değerlendirebiliriz, kararımızı verebiliriz ama hala emin değilsek şunları yapabiliriz; eğer yanlış olduğunu biliyorsak yapmayabiliriz, emin değilsek sorabiliriz, bir yanıt alıncaya kadar sormaya devam edebiliriz. Bununla birlikte üç sorudan sonra kararımızı gözden geçirebiliriz. Vereceğimiz karar basında yayınlanmış olsaydı bundan mutlu olur muyduk? Ailemiz bu kararımızı verdiğimiz bilse bizimle gurur duyar mıydı? Ve en önemlisi biz bu kararın sonucunda kendimizle gurur duyacak mıyız? Aslında bu sorular bile etik konusunun hem bilimsel hem de toplumsal bir konu olduğunu bize gösteriyor ve son olarak tüm bu kararları verdikten sonra eyleme geçebiliriz.

Şimdi ben sözlerimi bitiriyorum burada ama ben susacağım, küçük bir videomuz var, o konuşacak. Sizlerin dikkatlerini rica ediyorum, küçük bir video göstereceğiz size ve burada önemli olan şu; burada ellerinde dosya taşıyan bir grup göreceğiz. Burada yuvarlak içine alınmış bir kırmızı dosya olacak, lütfen bu dosyayı takip etmeye çalışın ve dosyalar elden ele insanlar arasında kaç kere el değiştiriyor, esas bulmanız gereken bu, tüm dosyaların değişmesi değil, o gördüğünüz kırmızı dosyanın kaç el değiştirdiği, bakalım kim kaç sonuca ulaşacak? Evet, başlayalım,

Video Gösterimi

Evet, kaç dosya saydınız acaba?

4, 9, evet, şimdi özellikle 8 dosya elden ele dolaştığını sayanlar doğruya ulaştılar, evet, 8 kere el değiştirdi dosyamız. Peki, ben özellikle dosyanın 8 kere el değiştirdiğini gören katılımcılara sormak istiyorum; arada da kocaman bir fare geçti, onu gördünüz mü? Elleri görebilir miyim gördük diyenlere? Çok az değil mi? Tekrar izlemek ister misiniz? Evet, tekrar izletelim baştan, Evet, şimdi lütfen dikkatli bakalım,

Video Gösterimi

Evet, dosyamız bu, takip ediyoruz, 1, 2, 3, bakın fareye el sallıyor bize. Evet, aslında bu gördükleriniz çok basit bir şey, eğer gözünüzün önündeki bazı gerçeklere odaklanırsak ve onlara çok dikkatli bakmayı tercih edersek bazen bütünü gözden kaçırabiliyoruz, başka bazı detayları gözden kaçırabiliyoruz. O yüzden baktığımız şeye belki defalarca bakmak hatta mümkünse başka insanlarla birlikte bakmak oldukça faydalı bir yöntem.

Hepinize çok teşekkür ediyorum.

Doç. Dr. Gonca GÜNAY
İzmir Ekonomi Üniversitesi

- Teşekkür ederim, herkese merhaba.

Benim de aram hiçbir zaman muhasebe ile iyi olmadı, ben de itiraf ediyorum. Hatta Can Hocam Bilkent Üniversitesinde Hocam oldu, O'nun yanında şuanda sunum yapmaktan dolayı çok heyecanlıyım. Her zaman iyi bir öğrenci oldum, çok çalıştım ama hiçbir zaman ve her dersten AA ile iyi notlarla geçerken muhasebe dersim hiçbir zaman o kadar iyi olmadı, Can Hocanınki hariç. Ben de o zaman şöyle dedim, "Hocamız çok iyiydi, o yüzden iyi notlar aldım".

Gördüğümüz gibi biraz önce Olca Hanım'ın gösterdiği videoda bir kısmımız fareyi gördü, bir kısmımız o dosyayı saydık, farklı şeylere odaklandığımız farklı şeyler görüyoruz. Yani Semra Hoca'nın dediği gibi insan doğasında, çok özür dilerim bunu söylediğim için ama beynimizde bazı kusurlar, bazı sınırlılıklar var ve bu hepimize ait bir özellik yani insan doğasının özellikleri. Olca Hocanın söylediği gibi birkaç çürük elmanın işi değil aslında etik olmayan davranışlar yani çürük elma olmak ya da yolsuz olmak ya da ahlaksız olmak ya da günlük deyişle helal süt emmiş olmakla alakası olmayan bazı durumlar var, biz de bu durumlar üzerinde konuşmak istiyoruz.

Biraz önceki sette kimilerimiz dosyaları saydı, kimilerimiz fareyi gördü, farklı şeylere odaklandığımızda farklı şeyler görüyoruz dedik. Biz buna "sınırlı farkındalık" diyoruz, bazı bilgileri alıp yorumluyoruz bazı bilgileri unutuyoruz. Odaklandığımız şeyler bizim aslında neyi algıladığımızı, neyin farkında olduğumuzu belirliyor. Bunun yanında biraz önce dediğim gibi beynimizde bazı kusurlar var, örneğin, limitli bir hesaplama becerisine ve ciddi şekilde kusurlu bir hafızaya sahibiz, buna da "sınırlı rasyonellik" diyoruz yani karar verirken büyük ölçüde rasyonel olduğumuzu düşünüyoruz, rasyonel kararlar verdiğimizizi düşünüyoruz ama elimizde tüm bilgiler olmasına rağmen rasyonel kararlar vermediğimiz olabiliyor. Örneğin ben, ilk cep telefonu kullanmaya başladığımdan beri aynı şebekeyi kullanıyorum, bana hala çok yükleniyorlar farkındayım ama bu şebekeye öncelikle dedim ki, numaramı değiştirmek zorunda kalmak istemiyorum o yüzden şebekeyi değiştirmek istemiyorum, artık numaramı değiştirmeden şebekemi değiştirebilirim fakat hala bu şebe-

keyi kullanmaya devam ediyorum. Hiçbir rasyonel şeyi yok, çünkü çok ucuza başka tarifeler kullanacağımı biliyorum ancak şimdi de rasyonel olarak düşünüyorum ve diyorum ki, “bunun çekim gücü diğer şebekelerin çekim gücünden daha fazla, o yüzden değiştirmek istemiyorum.” Aslında elimde hiç de böyle bir kanıt yok, o yüzden rasyonelliğin sınırlı olduğunu bu noktada kabul ediyorum.

Bunun dışında irademiz konusunda, irademizle karar verdiğimizizi düşünüyoruz ama irademizde de bazı sınırlılıklarla karşılaşılıyor. Öncelikle uzun vadeli çıkarlarımızı tehdit edecek davranışlarda bulunabiliyoruz, bunlar ne mesela? Sigara içebiliyoruz, sigaranın sağlığa ciddi şekilde zarar verdiğini biliyoruz, öldürücü olduğunu biliyoruz, bize verebileceği zararı biliyoruz ancak sigara kullanmaya devam ediyoruz, öyle değil mi? Ya da paramızı biriktirirsek uzun vadede bize çok daha kazançlı yatırımlar yapabileceğimizi, hayatımızı çok daha rahat bir biçimde geçirebileceğimizi biliyoruz ama para biriktiremiyoruz. Bunlar tamamen irademizdeki sınırlılıkları işaret eden bazı örnekler.

Bunun yanında biz size sınırlı farkındalıktan, sınırlı iradeden ve sınırlı rasyonellikten bahsettim, bundan sonra bahsedeceklerim de “sınırlı etik” ile ilgili yani farkında olmadan etik olmayan bazı davranışlar sergileyebiliyoruz. Sınırlı etik derken bazen kendi etik anlayışımızdaki sınırlılıklar var bazen de başkalarının etik anlayışlarını fark etme konusundaki sınırlılıklarımız var, onlardan bahsedeceğiz. Öncelikle, kendi etik anlayışımızdaki sınırlılıkları şöyle bir inceleyelim; öncelikle bazı gizli tutumlarımız var. Örneğin, değişik ırktan, değişik kökenden insanlara karşı bazı tutumlar geliştiriyoruz ve şöyle diyoruz; “etik olan aslında herkese eşit şekilde davranmak, herkese eşit fırsat tanımak”, öyle değil mi? Ama bunu söylerken birini işe alacağımızda kökenine, farklı ırktan olmasını, bizden farklı olmasına dikkat ederek işi alıyoruz aslında. Biz bunu itiraf edemesek de bilinçaltımızda bu tür kararlar yatıyor. Bunun dışında iç grup- dış grup yanlılıklarımız da etik anlayışımızı sınırlayan şeylerden bir tanesi. Örneğin, aramızdan hangimiz yakınımız olan birinin iş bulması için aracı olmamıştır değil mi? Aslında başka biri için fırsat eşitliğine zarar verdiğimizizin farkında olmadan kendi yakınımız olduğunu düşündüğümüz bir kişinin iş bulmasına destek oluruz çoğu zaman.

Bir başka konu ise “geleceğin önemini yadsımak”, gelecekte olabilecek sonuçları düşünmeden bazı davranışlar sergileriz. Örneğin, gelecek nesillerin çocuklarımız ya da torunlarımızın ne şekilde etkileneceğini düşünmeden çevreyi umarsızca kullanırız. Bir çöp attığımızda deriz ki, benim attığım çöpten ne olur ki, ne kadar kirletebilir dünyayı? Hakikaten bizim ömrümüz boyunca ha-

yatı tehdit edecek düzeyde etkilemez aslında o çöp bizi ama bizden sonraki nesilleri ciddi şekilde etkileyecektir ama biz bu sonuçları kendi ömrümüz süresince göreceğimiz sonuçlar olmadığı için genellikle yadsırız.

Kendi etik anlayışımızdaki sınırlılıklardan bir tanesi de; hak ettiğimizden fazlasını yaptığımızı iddia etmek. Herkes karısıyla, kocasıyla olan ilişkisini düşünsün, bu konuda yapılmış deneyler de var ve şöyle gösteriyor deneyler; eşlerden birine soruyorlar, “bu evliliğe katkınız yüzde kaç? Diğer eşe soruyorlar “bu evliliğe yaptığımız katkı yüzde kaç? Ve topladığımız zaman hiçbir zaman yüzde 100’e ulaşamıyorsunuz, her zaman yüzde 100’den daha fazla bir rakama ulaşıyorsunuz. Çünkü karı ya da koca her zaman katkı yaptığından daha fazlasını yaptığını düşünüyor. Sizler de bunları kendi hayatlarınızda deneyebiliyorsunuz tabii.

Bizler de akademik makaleler yazarken iki ya da üç arkadaşımızla birlikte çalışıyoruz ve şöyle bir sonuç çıkıyor ortaya. Bakıyoruz, herkes kendi katkısının daha fazla olduğunu düşünüyor sonuçta ama bu kesinlikle, ahlaksız olduğumuzun, yolsuz olduğumuzun, helal süt emmemiş olduğumuzun, çürük elma olduğumuzun bir göstergesi değil, bu sadece doğamızın bir parçası, önemli olan onun farkında olabilmemiz.

Kendi etik anlayışımızdaki sınırlılıklardan bir tanesi “ahlaki çözülme”. Çok istediğimiz bir şey karşısında ahlaki konulara daha duyarlılıklaşıyoruz. Örneğin, çok beğendiğiniz bir kot pantolon var, çok güzel olduğunu düşünüyoruz ve onu satın almak istiyoruz ama o kot pantolonun çocuk işçiler tarafından üretilip üretilmediği çok umurumuzda olmuyor o anda değil mi, bunu çok da sorgulamıyoruz ya da bir deterjan tüketirken doğaya ne kadar duyarlı şekilde üretildiğini dikkate almıyoruz.

Son olarak kaybetme ve kazanma durumlarındaki etik davranışlarımızdan bahsedeceğim; eğer kaybetme konumundaysak yani bir davranış sonucunda kaybedeceğimiz çok şey varsa ahlaki olmayan, etik olmayan davranış içine girme ihtimalimiz de daha yükseliyor. Bunlar, kendi etik anlayışımızdaki sınırlılıklar.

Bir de başkalarının etik anlayışını fark etme konusundaki sınırlılıklarımız var. Bunlardan bir tanesi “çıkar çatışmaları”. Örneğin bir rahatsızlığınız var, bir cerraha gidiyoruz, operasyon konusunda danışma almak için, ameliyat olmanızın gerekip gerekmediğini soruyoruz, cerrahlar ameliyat tavsiye ediyorlar ama bunu gerçekten kendilerine çıkar sağlamak için mi yaptıklarını yoksa ger-

çekten bunu iyileşmemiz için mi ameliyat olmamız gerektiğini bilemiyoruz. Ayrıca etik yargılarda bulunurken sonuca odaklanıyoruz. Örneğin, bir doktor bir hasta için ameliyat kararı veriyor, bu verdiği kararın doğru olup olmadığını değerlendirirken ameliyatın sonucuna bakıyoruz, hasta iyileştiyse doktor süper ama hasta, rahatsızlandıysa daha çok veya vefat ettiyse “doktor çok yanlış bir karar verdi” diyoruz.

Bir de “kaygan eğimden” bahsetmek istiyorum. Bilhassa muhasebe denetim standartlarında çokça yaşanan bir şey. Biz küçük küçük etik olmayan davranışlar yaptığımızda bunun çok da farkına varmıyoruz ya da çok önemsemiyoruz ancak bu davranışlar bir süre sonra üst üste eklendiğinde çok ciddi bir hal alabiliyor ve en sonunda yaptığımız daha büyük etik dışı davranışı da daha makul görmemize sebep oluyor. Burada pişen bir kurbağa örneğini vermek istiyorum. Hiç kurbağa nasıl pişirilir biliyor musunuz? Örneğin kurbağayı sıcak su dolu bir tencereye aldığımızda ne yapar kurbağa? Sıçrar ve tencerenin dışına çıkar öyle değil mi? Eğer bir etik olmayan davranış içine girmeyi düşündüğünüzde bir kurbağa gibi davranırsınız, hemen o işin dışına çıkmak istersiniz. Ancak yavaş yavaş pişirdiğinizde, ılık bir suyun içine koyduğunuzda kurbağayı, kurbağa farkında olmadan haşlanır gider. Aynı şekilde etik olmayan davranışlar da böyledir, küçük, küçük etik olmayan davranışlar farkında olmadığımız büyük sonuçlar doğurabilir.

Son olarak da etik dışı davranışlarla ilgili karar vermede “dolaylı körlükten” bahsedeceğim. Örneğin, bir firmamız var ve ithalat yapıyoruz, gümrükten çekilmesi gereken mallarımız var ve çok etik davranan, vergisini tam olarak ödeyen, ithalatını düzgün şekilde, doğru beyanla yapan bir firma olduğumuza düşünün ama hepimiz biliyoruz ki, gümrükler sıfır rüşvet vererek bir malı çekmek imkansız demeyeyim, çok çok zor. Evet, derler, bilmiyoruz. Ama bunu gümrük müşavirimiz yaparken farkında olmayız, bir ithalatçı firma olarak çok etiğizdir, çok ahlaklı davranıyoruz ama bu olayla etik olmayan bir davranış içine girmiş olabiliriz.

Şimdi sizleri çok ilgilendirecek kısımlarından bahsedeceğim “denetim skandalları”. En çok Enron’un ismini duymuşuzdur herhalde burada ama son 10 yıl, yani 2000’li yıllarda çokça yaşanmış denetim skandalları ve bunların büyük bir kısmı aslında birkaç çürük elmanın işi değil yani çürük elmalarla işbirliği yapmaya zorlanan ya da o çürük elmaların çürümesine sebep olan bazı sebeplerle ilgili. Hep sorguladığımız bizim davranış yönünde çalışan işletmeciler olarak sorguladığımız şey, acaba bu skandalların sebebi yolsuzluk mu, yapılanlar kasıtlı mı gerçekten yoksa acaba bilinçdışı taraflı yargılar mı

var bu konuda? Özellikle muhasebecinin sübjektif yönünün olması ve müşterilerle ilişkiler içermesinin altında bilinçdışı taraflı yargıların bu konuda önemli olabileceğini gösteriyor.

Bu skandallar sonucunda Amerika'da bazı önlemler alınmaya çalışıldı ve Sarbanes-Oxley Kanunu çıktı 2002'de, daha sıkı kurallar konuldu muhasebeye ve hürriyeti bağlayıcı cezalar getirildi. Ancak acaba bilinçdışı, bilincinde olmadığı bir davranışı hapis tehdidi önleyebilir mi? Bilinçdışı yargıların temelinde neler var? Ulaşmak istediğimiz, arzuladığımız bir sonuç varsa genelde o sonuca mutlaka ulaşırız. Örneğin, vasat bir sürücüden her zaman için daha iyi araba kullanırız, eğer erkekse bayan sürücülerden kesinlikle daha iyi araba kullanırız, çocuklarımız diğer çocuklardan daha güzel ve akıllıdır her zaman.

Burada kendine hizmet eden önyargının rolünü görüyoruz ve bir deney yapıyor ve bu deneyde iki kişiye farklı roller atanıyor, biri motosiklet sürücüsü diğeri de araba sürücüsü. Kurguya göre motosiklet ile araba çarpışıyorlar, iki kişiye de kazayla ilgili aynı bilgiler veriliyor, iki kişiyi de aynı dosya bekliyor ve anlaşmaya varmaları isteniyor, anlaşmaya varamadıkları takdirde hakim hangisinin ne kadar ceza vereceğine karar verecek. İki kişinin de hakime ne kadar ceza keseceğine dair tahminde bulunmaları isteniyor. Sonuçta görülüyor ki, araba sürücüsü rolündeki kişiler ve motosiklet sürücüsü rolündeki kişiler, ikisi de kendi ödeyecekleri cezanın çok daha düşük olduğunu hesaplıyorlar. Örneğin motosiklet sürücülerinin tahminine göre araba sürücülerinin kendilerine ödeyecekleri ceza araba sürücülerinin tahmininden çok daha yüksek. Peki, bunu çözmek için ne yapabiliriz? Acaba bu deneyi farklı şekillerde manipüle edersek farklı sonuçlar alabilir miyiz diye bazı denemeler yapıyorlar.

Örneğin, biliyoruz ki rakamlara dayalı karar veriliyor, sınırlara dayalı bazı standartlar var ancak bunlar onları bilinçdışı taraflı yargılarda bulunmalarını engelliyor mu? Ancak şöyle bir durum var ki, muhasebesinin bazı yapısal özellikleri ve insan doğasının bazı özellikleri buna izin vermiyor ama bunların farkında olmak ve bunların farkında olarak bazı çözüm önerileri getirmeye çalışmak mutlaka faydalı olacaktır. İlk başta Etik Kurul Başkanının yaptığı konuşmada da bazı uygulamalara başlanılacağından söz edildi. Örneğin bir muhasebeciler ve Odanın bir anlaşma imzalaması, bir sertifika, etik sözleşme imzalanması gibi. Bunun bu ahlaki çözülmeyi yavaşlatacağı yolunda bir işaret olduğunu düşünüyorum. Böyle bir karar için de sizleri naçizane bir şekilde tebrik ediyorum. Çok teşekkür ediyorum.

MUHASEBECİLER NEDEN ETİK DAVRANMALI?

Prof. Dr. Can Şımga MUGAN
ODTÜ

- Teşekkür ederim. Her şeyden önce burada bulunmama fırsat veren TÜRMOB'a ve Etik Kurula ve Kongreyi bu kadar güzel düzenleyen organizasyon kuruluna da teşekkür etmek istiyorum, birbirlerini çok güzel besliyorlar. Demin Gonca'yı dinlerken de Semra Hoca'yı dinlerken de hatta Rifat Bey çıktı, a dedim benim söyleyecek bir şeyim kalmadı, ben şimdi çıkıp ne söyleyeceğim? Verilerim, her şeylerim ona göre ayarlanmıştı, dedimse de söyleyecek bir şey yine bulunur da gerçekten konular birbirini çok güzel besliyor, birbirini tamamlıyor, benden sonra konuşacak olan da benden paslar alsın.

Sunuma Robert Montgomery'nin bir lafıyla başlıyor; "Muhasebeciler neden etik olmalı?" Tabii insanın aklına ilk gelen soru neden "why not?" dediğimiz gibi yani neden etik olmasın ki, zaten olması gerekiyor, beklenen o. Neden beklenen o? Çünkü muhasebe bir taraftan ekmek parası bir taraftan da topluma karşı sorumluluğumuz olan, özellikle muhasebenin işlerinin değiştiğinin hepimiz farkındayız, farkında olmamak gibi bir şeyimiz yok. Eğer bir işletme standartlarında farkındalaştırılıyor. Robert Montgomery demiş ki, muhasebe mesleği, benim üzerinde durmak istediğim meslek ile ekmek kapısı arasındaki fark; ekmek kapısı, karnımızı doyurduğumuz bir şeydir, demin söylediğimiz bu hiyerarşiler burada ilk devreye girer, meslek dediğimizde, özellikle muhasebe mesleği dediğimiz de bunun kamu çıkarlarına ve topluma hizmetimiz var. Bu muhasebe standartlarından başlıyor denetim standartlarına gidiyor ve bunun esas amacı, bizim karar veren her kimse o karar vericilere doğru diyemeyeceğim, adil, mümkün olduğu kadar gerçeği yansıtan sonuçları sunabilmek, kararlarını kendilerine bırakmak.

Biraz önce Gonca ile Olca'nın beraberce söyledikleri, aslında görmek istediğimizi görmek beklentilerimizi şekillendiriyor yani bazıları fareyi gördü bazıları sayı saydı. Kimden ne beklediğimiz, bizim o mesleklerden veya kişilerden ne beklediğimizle şekillendiriyor dolayısıyla. Nereye bakıyoruz, ne isti-

yoruz? İnsanların bazı özellikleri bize uyuyorsa değer veriyoruz veya vermiyoruz, bizimle aynı düşünüyorsa daha değerli bizimle aynı düşünmüyorsa daha değersiz olabiliyor. En önemli özellik gün boyu da tekrarlandığı gibi ahlaklı olmak ve dürüstlük, integrity'i aslında tam olarak çeviremiyorum. Yani dürüstlük, doğru ama kendine de dürüst olma, her davranışında yani benim için iyi olan bir şey başkası için de iyidir, benim için kötü olan bir şey başkası için de kötüdür, dürüstlük kavramının biraz daha aşılıyor gibi geliyor. Biraz önce bu davranışlarımızın sonucu ne olur dedik ya, herkes bu Arthur Anderson'u veriyor ya eski Arthur'cular bana kızmasın ama orada patladı yani ondan sonra biraz daha dikkat çeker oldu. Ondan önce denetim firmalarında yani denetimini yaptığınızda danışmanlığını da yapıyorsun, bu etik midir değil midir kavgası olmadı hiçbir zaman ama çıkar çatışması var mıdır düzeyinde kaldı. Ve bu gibi skandallar sonucunda bu bir alıntıdır ama nereden aldığımı unuttum, özür dilerim, yazmamışım altına, "meslek, biraz çamura bulandı" diyorlar yani mesleğin çamura bulanması o mesleğe girecek olacak insanların kalitesini de etkiler aslında, ne kadar kaliteli ve saygın bir meslekse oraya gelecek, bizim aradığımız demin dediğim beklentiler çerçevesinde insan profili de değişebiliyor. Ama bundan memnun olmadığımız için de geliştirmek için bir şeyler yapıyoruz ki bu yani gerçekten çok hoşuma giden bir kongre oldu. Ne yazık ki bundan önce ilk ikisine gelememiştik, bundan sonrakilere geleceğim ve bu çabaların devamı hakikaten lazım, bizim bu mesleği akademisyenler olarak ve uygulamacılar olarak daha ileriye götürmemiz lazım.

Bu slaydın üzerinde çok fazla durmayı düşünmüyorum, dediğim gibi her konuşmacı değindi. Beklenenler, çeşitli beklentiler ve baskılar var üzerimizde; toplum, işveren, devlet, hissedar, meslek mensupları yani gruplarımız, meslek mensupları sizler ve bizler, kime karşı? En başta yazdık hiyerarşinin üstünde. Hiyerarşi nedir? Yani ben bunu sıraladım ama alfabetik de sıralayabilirdim, hepsini aynı anda yani şeyimiz yok ama günün sonunda dönüyoruz bakıyoruz, önce kendimiz, sonra aile, sonra işveren, sonra devlet, sonra toplum. Bu da aynen Kohlberg'in aslında stagelerine uyuyor, önce kendimizi koruyoruz ondan sonra daha belli bir olgunluğa geldikten sonra toplumu diyoruz.

Şimdi sorumluluklarımızda çelişkilerimiz çıkıyor, biraz önce de değindiğimiz gibi, kime sorumluyuz? Yatırımcı mı sorumluyuz, işletmeciye mi, kiminle işimiz var ve bu sorumluluklarla ilgili çatışmalar dolayısıyla doğuyor. Bu çatışmaları nasıl düzeltebiliriz veya nasıl engelleyebiliriz? Aslında dönüp bakarsak profesyonellik dediğimiz zaman özel bir bilgi birikiminizin olması gerektiğini hepimiz biliyoruz. Belli bir sertifika ile elde ediyoruz bunu, güçlendiren

amaçlara bağlılığımız da var, kendi kendini yönetme ama esas olay, toplumda belli bir statü ve prestijinizin olması, bunu elde etmeye çalışıyoruz.

Şu kısım içinde durmak istiyorum lütfen, hepimiz ahlaklıyız aslında ahlaksız olan dediği gibi Olca'nın kimse yok birey olarak baktığımızda, hepimiz o şekilde yetiştiriliyoruz ama bunları nasıl uyguluyoruz? Evet, uygulamaya geldiğimizde bunun yansıması bence kodlara yansıması da aynı şekilde gidiyor, birey olarak kodlardan daha ahlaklıyız. Ama uygulamaya geldiğimizde uyguluyor muyuz uygulamıyor muyuz? Eğer ki bizim çıkarımız aslında içerden hissettim hani "yapmamam gerekiyor bunu" dediğiniz anda bu sefer dönüyoruz, Semra Hoca'nın da dediği gibi eğer bu sorumluluk, ben profesyonel standartlara uygun olarak davranıyorum, demek ki, ahlaklıyım diyebiliyoruz, böylece kestirip atıyoruz.

Erdemler, kişisel değerler, kişisel erdemler bunlar dediğim gibi ailemizle beraber bize verilen şeyler, bulunduğunuz sosyal çevrenin ve eğitim. Ve bu soruda ellinci kere oldu benim tabirimle ama ikisi de doğru değil yani her yasal olan ahlaki olmadığı gibi her ahlaki davranış da yasal olmayabilir.

Bu alanda güzel bir araştırmaya rastladım, 2003'de Enron skandalından sonra yapmışlar, Amerika'da yapılmış, beş büyük o zaman beşlermiş. 90 tane işe yeni alınmış eleman üzerine yapılmış ve bunların nasıl karar verdikleri ve ahlaki yorumlama, yargılama aşamasında nasıl olduklarını göstermek için. ...dedikleri bir test aracı kullanmışlar. Burada da yani bir matris olarak düşünersek, birtakım insan algılamasını elindeki gerçeklere göre yapıyor yani tıpkı muhasebeciler gibi, elinde belli kağıtlar, rakam var, tablo var ve ona göre bazı şeyleri görüyor. Bir grup da sezgilerine göre yani yetiştirildiği çevresi, eğitimi ona bağlı olarak sezgilerim nedir diye algılıyor. Karar verirken ne yapıyor? Akıl yürüterek karar verebiliyor, elindeki doneler çerçevesinde veya hisleriyle karar verebiliyorlar. Şu % 50 dediğim, bu 90 kişinin içinde % 50'si bu grubun içine düşmüş, genel toplumda ise bu gruba düşenler % 2 ile % 14 arasında yani arada çok fark var. Yani muhasebe mesleğini seçip burada çalışmak isteyenler toplumdan farklı bir grup. Toplumdan farklı, öbür taraftan ne kadar ahlaklı olduklarının ahlaki düzeyde daha yukarıda olduğunu ölçmek için DIT denen bir test var ve oradan çıkan skor var, bu testin şeylerine girmeyeceğim ama skor ne kadar yüksekse o kadar daha yüksek bir ahlak yargılama, yorumlama düzeyinde olduğumuzu gösteriyor. Muhasebeciler ortada yani şu ST denen grup ortada çıkıyor, en düşük % 40. Toplum içinde baktığımızda hapistekilerin ortalaması % 23 gibi, felsefecilerininki % 68, bu extrem-

lerden örnek vereyim, lise öğrencilerinininki % 16, üniversiteye geçtiğimiz zaman % 21-22 gibi oluyor yani neyi gösteriyor? Yaş ve eğitim bizim ahlaki düzeyimizi yükseltebiliyor yani eğitilebilir bir şey. O zaman bu, tekrar bu matrise dönersem, biz nerede eğitilelim, eğer bizim toplumumuzda gerçekten bu Amerikan toplumunda çıkan sonuç. Türk toplumunda da böyle bir sonuç çıkıyorsa demek ki ve de diyorsak ki, NT'ler bunların içinde daha ahlaklı davranmaya meyilli olan kişiler, demek ki biz kuralların dışına çıkıp esnemeyi ve yargıyı kullanabilmeyi öğretmemiz lazım. Aslında günün sonunda gene standartlara dönüyoruz, standartlarda her zaman için genel yöneticinin yargısına bağlı yani uluslararası raporlama standartları dediğimizde yöneticilerin nasıl kullanacağını gösteriyor.

Buradan iki tane örnek yapayım; kısasını seçeyim; Ali ile Murat diye, bunlar da minik niyetlerle vakti zamanında yaptığımız bir araştırmanın sonucuydu. Araştırmada ...muhasabe ve muhasabe dışı diye bölmüştük, iş hayatında ve muhasabede fark ediyor mu? Gerçekten fark ediyor: cinsiyet fark ediyor, olayın ne ile ilgili olduğu fark ediyor. Ali ile Murat aynı işin peşinde koşan iki yönetici. Bunlar birbirlerinden iş alıp veriyorlar, kaçırıyorlar genellikle ve bu sefer Murat alıyor, kutlamak için yemeğe götürürken evine uğruyor, Ali de orada onun masasını karıştırırken kibrit aramak için, ne bileyim sigara içiyor, birtakım yasadışı yayınlar görüyor ve yeni müşterinin buna karşı olduğunu biliyor ve gidiyor yeni müşteriye haber veriyor. Şimdi versin mi, vermesin mi? Böyle söyleyince otomatik vermesin diyorsunuz ama verir mi vermez mi? Verir.

Bu sunumla bitireceğim, bu güzeldir çünkü muhasabe standartlarıyla ilgili ve şu sırada KOBİ falan finansal raporlama standartları devrede. İsim verirlerse bu da alıntı, başka bir kitaptan aldım hani o Amerikan örneği. Muhasebe elemanı olarak çalıştığı şirketin muhasabe müdürünü yeni standartlar konusunu konuşuyor ve şirketin gerçek durumunu daha iyi yansıtacağını söyler ama müdür bakar, der ki yok ya bunu yansıtırsam şirkette pekiyi görünmeyecek sen şimdi bunu uygulama. Burada kurala aykırı bir şey yok çünkü açıklık, yani gönüllü olarak başlıyorsunuz veya başlamıyorsunuz ama başladınız kamu-yu aydınlatma açısından daha iyi.

Peki, kim ne yapsın? Bizim üzerimize düşen, demin gösterdiğim bir çalışmanın bir benzerini uygulama, bizim karar vericilerimiz veya uygulamacılarımız hangi matrise oturuyor, oradaki eksiklikler neler, biz bunu nasıl tamamlayabiliriz diye araştırmalar yapmak. TÜRMÖB, üzerine düşenleri yapıyor, daha

da yapabilir mi, daha da yapabilir. Seminerler, workshoplar, mini çalıştaylar diye düşünüyorum. Çıkardığınız yayınlar çok güzel, demin belki cahilliğim benim haberim yok TÜRMOB camiasında çalıştayların ne kadar yapıldığını bilmiyorum, olabilir, o konuda varsa aydınlatın lütfen. Bir tek şunu ben bir zamanlar aramıştım, şimdi var mı yok mu bilmiyorum; kurallara aykırı davranan meslek mensuplarıyla ilgili herhangi bir istatistik tutuluyor mu? Neden aykırı davranmış, kaç kez aykırı davranmış, tekrarlanan var mı? Ne ceza almış? Yani bunlar niye lazım? Çünkü millet olarak biraz arşivciliği sevmeyen bir milletiz yani geriye dönük dersler çıkarmıyoruz.

Disiplin ile ilgili olarak. Onunla ilgili bir araştırma yapıyor musunuz, yani daha çok hangi alanlarda.

Çok güzel, ben çünkü dediğim gibi 10-15 sene oldu bunun peşine düştüğümde o zaman bulamadım sonra da aramadım, elinize sağlık.

TÜRMOB'un uzantısı olarak meslek odaları da kişisel gelişim seminerleri yani muhasebe olmayan bugün gördüğümüz sosyoloji, psikoloji gibi alanlardan destek alarak kişisel gelişim seminerler düzenleyebilir diye düşünüyorum.

Bir de bu konuda beni aydınlatırsanız sevineceğim. Bu yeni herhangi bir muhasebe elamanı yani denetim şirketinde de çalışabilir herhangi bir şirkette de çalışabilir, şirkette yolsuzluk demiyorum, yolsuzluğu söyleyebilir ama çevreye duyarlılık açısından olsun veya başka gördüğü, ahlaki olmadığını düşündüğü konularda eğer orada bir uyarıda bulunursa onu koruyan kanunlarımız var mı yani bilmiyorum, onun için soruyorum? Çünkü Fransa ve Amerika'da, özellikle Fransa çok iyi koruyor, işini de kaybetmiyor, Amerika'da da yine iş güvencesi devam ediyor ama Türkiye'de bu ne aşamada onu bilmediğim için. Teşekkür ederim.

ETİK LİDERLİK, MESLEK ÖRGÜTLERİNİN ETİK LİDERLİĞİ: SORULAR VE ÖNERİLER

Burhan GEZGİN
TÜRMOB Genel Saymanı

- Şimdi gerek sabahki ilk oturum gerekse şundaki oturumdan sonra aslına bakarsanız bana söyle-necek fazla söz kalmadı, çok detayına kadar aka-demisyen hocalarımız anlattılar. Ben bir, iki ufak anekdotla geçeceğim. Şimdi Serdar Hocamın çalışmasını çok merakla bekliyorum çünkü size bir gazete haberiyle geçeceğim. Gazetelerin hafta sonları eklerinde, böyle orta sayfalar işte, Brüksel'den, Moskova'dan, Paris'te, Londra'dan böyle yazarlar ve o ülkenin bu yazılar da o haftaki gündem ne idi, biraz da magazin ile karıştırılarak, öyle bir yazı. Osman İkiz, Stockholm'den, diyor

ki “İngvar Kamprad 600 milyon kronluk servetiyle yani 60 milyar Euro'luk servetiyle dünyanın en zengini ama şöyle diyor “cimriliği ile ünlü”. Yani İsveç'te cimrilik üzerine bir şey konuşacaksınız, ya hadi Kamprad gibi, yapma Kamprad gibi falan o kadar sembol olmuş. Mesela, pazara çıkmayı çok seviyor pazar dağılırken pazara gidiyor çünkü fiyatlar düşüyor. Örneğin gazetecilerle mülakat yapıyor ama muhtemelen ki, yani en fazla şuna kadar ikram ettiği sosisli sandviç veriyor, mesela nescafe içerse gazeteciler kendileri ödüyor, belki de Kamprad abartıyor. Şimdi Kamprad İsveç'in gündeminde ve böyle bir adam. Ama son günlerde iki tane gazeteci çıkıyor ve Kamprad'ın başka bir özelliğini koyuyor yani bu basına yansıdığı için söylemekte hiç sakınca duymuyorum. Bay Kamprad IKEA'nın sahibi, 137.000 çalışmanı var, 32 ülkede örgütlü fiilen mağazaları var. Bay Kamprad içimizden birisi gibi milliyetçi, İskandinav ürünleri dışında üretmiyor yani ülkesine olağanüstü saygılı, IKEA, köyünün adı, markası ve dikkat edin, IKEA mağazası Türkiye'de de olduğu için sarı ve maviden oluşur mağazanın amblemi çünkü İsveç'in bayrağıdır yani böyle de duyarlı bir insan, böyle duyarlı bir işveren. İki tane gazeteci çıkıyor ve diyor ki, aslında İsveç'te sahip olan ve İsveçli olmakla bilinen IKEA'nın genel merkezinin İsviçre'de olduğu tespit ediliyor. İki gazeteci yine diyor ki, aslında IKEA, Kamprad'ın dışında Lihtenştayn'da bir hol-

ding var ve bu holding IKEA'nın sahibidir. Ve devam ediyor, Belçika'da ve İsviçre'de yer kantonlarla iştirakleri var. Ve yine Lihtenştayn'da bir tane vakıf var, işte, tüm dünyada sağlanan hasılanın % 3'ü bu vakfa gidiyor, niye gidiyor? Çünkü vergide gider yok. Şimdi, iki gazeteci soruyor ve İsveç soruyor, açık açık da söylüyor, yani vergiyi ödememek için yani vergiyi minimize etmek için vakıf Lihtenştayn, Hollanda, genel merkez, üretim birimleri vergi yükünün en az olduğu yer, paranın, dolaşım böyle bir hareket ile karşı karşıyayız. Ve verginin minimize edildiği tespit ediliyor. Kamuoyu soruyor, bakan çok önemli bu; peki, suç mu, suç değil. Yani vergi kaçırmıyor. Peki, dönüyor suçu olsa zaten kaçakçılık, tutuklanır falan, bir şey yapılır, kaldı ki İsveç mali idare sistemi denetliyor da, yeminli müşavir de var, bağımsız denetçisi de var, İsveç, şunu soruyor? Etik mi, yani Bay Kamprad'ın yaptığı etik midir? Bir taraftan ürününüzün üzerine mavi-sarı bayrağınızın rengini koyacaksınız ama ülkenizde vergiyi ödememek için olağanüstü uluslararası bir örgütlenme yapacaksınız. İşte, etik, yasanın tükendiği yerde devreye giriyor. Yani yasal olarak hiçbir şey yapamazsınız, yasadışı ortada bir şey yok yani etik bu anlamda yasadın, suçtan, cezadan ayrılıyor, yasa sonuç olarak yakalar ve uygular ama elinizde en son sığınabileceğiniz tek bir nokta var, etik mi? Toplum sadece ve sadece bunu sorabiliyor.

Bununla yetinmiyor, ikinci aşamaya geçiyor. Peki, diyor Bay Kamprad'ın, IKEA'nın hesapları kamu otoritesi tarafından incelenmedi mi, İsveçli hesap uzmanları incelemiyor mu? Peki, bağımsız denetçiler yok mu, uluslararası, koca kocamanlar ya da kendileri adına mali danışman, bunlarla yapılır, bunlar etik miydi diye soruyor. İşte, etiği ben böyle algılıyorum ve dönüp, içinden çıkarın bu şeyi, malı, bayrağın rengini gerekirse değiştirin, sarı ve maviden alın bunu Türkiye'ye taşıyın, kırmızı ve beyaz yapın, içinizden biri olsun ve salondaki içinizden birisi evet, YMM'si olsun, Mali Müşaviri olsun. Şimdi açmaz burada. Ben olayım, ne yaptım, etik miydi, yasadışı mıydı, etik dışı mıydı? Tüm mesele şu; tartışmalıyım, tüm mesele sorgulayabilmekte, yani İsveç toplumu gibi Türkiye toplumunun da sorgulayabilmesi. Tüm mesele, o İsveç'teki meslektaşın çelişkilerini benim burada ben içimde hissedebilmemdir yani illa etik olmak değil, sorgulayabilmek, etik miydi düşünebilmek. Mesela, Rıfat Üstadım diyor ki, yani ilk konuşmasında "etik, içselleştirilecek bir şey mi?" diyor yani yaptırımı yok. Mesela, bizim Yönetmeliği alın ve bakın, olağanüstü güzel hazırlanmıştır. Yani Hocalarım okumuştur, tek tek muhtemelen bir akademisyenin kaleminden çıktı diye düşünüyorum. Temel değerleri koyar, temel ilkeleri koyar, bunları tek tek sayar, tarafsızlık, bağımsızlık, dürüstlük, namusluluk devam ediyor her neyse, daha sonra akademik kitap-

larda yazan, Hocamın da söylediği kodları koyar, tek tek koyar kodları ve daha sonrasında da standartları şey yapar. Ama dikkat edin Yönetmeliğin hiçbir yerinde aykırı davranışın yaptırımı yoktur. Dolayısıyla etik, öyle bir şey ki, yine akademisyenler diyor, yine Hocalarım da söyledi ilk oturumda, şimdi insanın insan olmasıyla ilişkili bir olay bu, muhasebeciliğin de ötesinde bir olay, zaten biliyoruz yaptığımız işleri biliyoruz. İnsanın ahlaki gelişim sürecinde ilki korkudur diyor bilimsel kitaplar, yani çocuk korktuğu için ya da ben korktuğum için uyarım. Ben meslek ilkelerine öncelikle niye uyarım? Evet, Disiplin Kurulu var korkarım, ceza alınabilir. Dolayısıyla Disiplin Kurulundan Etik Komitesi ayrıdır o anlamda.

Şimdi dönüyorum, “korktuğum için yapmak”, korktuğum için etik davranırım. İkinci aşamada, ödüllendirildiğim için yapmam, etik dışına çıkmam, eğer ki yani etik kurallara meslek etiğine uyararak para kazanıyorsam, geçimimi idame ettiriyorsam ödüllendiriliyorum demektir. Dolayısıyla bu ödülü kaybetmemek için yaparım. Ama en önemlisi şu; üçüncü aşamayı meslek anlamında örnek veremiyorum, diyor ki, bir insan kırmızı ışıkta niye durur? Bir, ceza yazarlar, kural öyle, yani kırmızı ışıkta durdum çünkü trafik polisi var ceza yazıyor veya kaza yapar. İşte etik yani son aşama, insanın şunu hissedebilmesi; kırmızı ışıkta durulması gerektiği için dururum, niye biliyor musunuz? Ödül ya da ceza için değil, sistemi aksatmamak, trafiği aksatmamak, kazaya hedef olmamak. İşte, hangi meslek olursa olsun ama özelinde bizim meslek için eğer ki, etik dışılığı kendimizden refleks olarak yapabiliyorsak olay bitmiştir bence, çözümlenmiştir. Dolayısıyla etik değil de benim kişisel inancım biraz bu etiğin bireysel olduğuna inanıyorum yani meslek mensubunun dünya görüşü, hayata yaklaşımı, risk alabilme özelliği, bunlar belirleyici oluyor. Ama şimdi Kamprad’a ilişkin İsveç’te diyorlar ki, bir grup, peki, IKEA sahibi, ya bir saniye, her şey yasal, Bay Kamprad peygamber mi? Meslek mensubu peygamber midir? Bay Kamprad üçkağıtçı mı tüm bu yaşananlardan? Hayır. O zaman meslek mensubu ne üçkağıtçıdır ne de peygamberdir, bir azizdir, gökten de inmemiştir. Olayın pratiğin, reel hayatın, ticaretin, üretimin bir gerçekliği var, yani esas itibarıyla meslek etiği, iş etiğinin alt kolu, onun altında çalışma etiği var ve onun altında meslek etiği var. Meslek mensubunun etiğini belirleyen dışsal çevre var yani iş aleminin var. Eğer ki, ben bunun içerisinde yer alıyorum, bunun içerisinde yoğruluyorum fakat ona göre bir tavır, mesleğini şey yapıyorum. Eğer ki, iş ahlaki oturmadıysa, kusura bakamayın, meslek mensubundan hepsinin ahlaklı olmasını bekleyemeyiz, işin gerçeği bu! Yani sadece meslek şeyiyle olmaz, aynı zamanda bir etkileşim içerisindeyiz iş aleminde, yanında çalışan.

Geçiyorum çok yani konu şey olduğu için çok kısa. Sadece İstanbul’da sadece hesap uzmanı kökenli olan yeminli mali müşavir üstat ve arkadaşlarımla ve onların birlikte olduğu serbest muhasebecilerle ama çok yani genelleme yapılamayacak kadar örnekleme, sonuca varılamayacak kadar çok çekirdek bir şey ve yüz yüze görüşme, muhabbet arasında, rakı masasında. Şu bizim Yönetmelikte, elinize aldığımızda sizi etikten uzaklaştıran ne yazıyor yani samimi olarak denildiği anda karşımıza şu çıkıyor; yani maalesef, çok genel niyetli bir araştırmamız elimizde veri olmadığı için kullanacağım. Bir, Yönetmelik tehditler diyor, bu tehditlerin varlığı ve tekliften uzaklaşılabilir ya da ilkelerden uzaklaşılabilir, bu durumda tehditleri en aza indirger, indirgeyemiyorsan bırak diyor. Şimdi, işte, tehditlerin içerisinde en başta yer alan bir; müşteriyi kaybetme olasılığı meslek mensubu bunu düşünüyor yani müşteriyi kaybetme olasılığı en belirleyici. İki, tek bir müşteriye bağımlı olmak ya da gelirinin çoğunu tek bir müşteriden almak, bu etikten, bu da bizi uzaklaştırıyor arkadaşlar. Dönüyorum, müşteri ile yakın ilişki az sayıda olunca yakın oluyorsunuz, dolayısıyla bağımsızlığımızı yitirmeye başlıyorsunuz. Dördüncüsü, azledilme, yani sözleşmenin feshi, sözleşmenin feshi dolayısıyla benim etik seviyemi belirlemeye başlıyor, fesih kaygısı diye bir neden. Düşük ücret ve ücretin tahsil edilememesi, etik dışılığa yöneltiyor, niye biliyor musunuz? Ücretimi alamadığım için hizmetimi iyi veremiyorum, vermiyorum, hizmetimi iyi vermemek, hizmetimi iyi ifa edememek en büyük etik sapma. Dolayısıyla böyle bir gerçeklik var ve en önemlisi de yani bu, şu kısa keseceğim, zaman daraldığı için ve rekabet eşitsizliğinde çok fazla konuşuldu, lütfen Yönetmeliğin 40.ve 44.ve 45. Maddelerindeki “pazarlama”, kendine müşteri bulma anındaki meslek mensubunun davranışının en fazla etiğin ayrıca burada çıktığı ifade ediliyor.

Teşekkürler.

Dursun GÖKTAŞ **Oturum Başkanı**

- Evet, Burhan Bey’e teşekkür ediyoruz. Mümkün olduğunca “etik zamana” uymaya çalıştık, uymadıysak özür dileriz.

Birincisi, Haksız Rekabet ve Etik Kongreleri Mersin’de başlamıştı, İstanbul’a uğradı ve üçüncüsü şu an Hatay’da yapmaktayız. Gerçekten, 21 yıllık bir dönemde bir örgütün bunları başarısı olarak kabul edebiliriz. Kısa bir anekdot ile

soru-cevap bölümüne geçeceğim; şimdi bir üniversitemizin bir bölümü Odamızı ziyaret etti, muhasebe mali müşavirlik mesleği hakkında bilgilendirme yaptık, orada yaşımızı filan da söyledik 21 yaşında olduğumuzu, ondan sonra ticaret odasına gittik beraber, orada da ticaret odası yetkilileri brifing veriyor, 125 yaşındaymış Ticaret Odası! Şimdi çocuklar kendi kendilerine sorgulamaya başladılar, 21 yıllık bir örgütün, bizim tabii binayı da geziyorlar ya, bir oraya baktılar, bir ticaret odası 125 yıllık ve parayla hükmeden yöneticilerine baktılar, 21 yılda kendimizi küçük görmeyelim, çok büyük şeyler başardık, emeği geçenlere huzurlarınızda teşekkür ediyorum.

Evet, soru-cevap bölümüne geçtik, soru sormak isteyen parmakla işaret buyururlarsa adını, soyadını, sorular kısa ve net olursa bu aştığımız zamanı en iyi şekilde de değerlendiririz diye düşünüyorum. Evet, soru yok mu? Yeterince anlaşıldı mı? Evet, anlaşıldı diyenler sizler adına Hocalarımıza ayrı ayrı teşekkür ediyorum, bizi dinlediğiniz için de şahsım adına ve Mersin Odası adına sizlere teşekkür ediyorum.

Şerafettin KURT
Tekirdağ Eski SMMM Oda Başkanı

- Değerli Oda Başkanlarım, Değerli Meslektaşlarım, ben de Tekirdağ'da şuanda milletvekili adayım ve 10 Mart'ta Oda Başkanlığından istifa ederek Tekirdağ'da ön seçime girdim ve ön seçimde iyi bir oyla milletvekili adayı oldum. Ben 1990 yılından beri meslek örgütümüzün içinde meslek örgütümüzün yapılanmasında ve Odalarımızın kurumsallaşmasında ciddi katkılarda bulunduğumu sanıyorum. Ve bu meslek camiasından aldığım güç ile inanın çok işleri başarmaya gayret ettiğime inanıyorum. Ve bu gayretten sonra da sadece meslek camiası çerçevesinde başarılarımı

devam ettirmekten ziyade bundan sonra siyasi arenada mesleğimizi ve meslektaşlarımızı en iyi şekilde savunma ve sorunlarımızı giderme noktasında dilerim milletvekili olursam en iyi şekilde yapacağımızı da düşünmekteyim. Ben de değerli TÜRMOB Yöneticisi ve TESMER Sekreterimiz Rıfat Nalbantoğlu'nun da düşüncelerine aynen katılıyorum, inanın, bu camiada çok güzel yıllarım geçti 21 yıldır ve çok güzel onurlu yıllar yaşadık, bu yaşantımızdan dolayı da ben bütün camiamıza çok, çok teşekkür ediyorum.

Bizler her ne olursa olsun hiçbir zaman birbirimizden kopmayacağız, ister milletvekili olayım ister olmayayım ama sonuçta her zaman sizin işinize ve yolunuza daima her türlü etkinlikte birlikte, yine her türlü soruna göğüs germeye kendimi adanmış bulunmaktayım. Bu yüzden de ülkemizin geleceği ile ilgili bu mesleğin geleceği ile ilgili ne gerekiyorsa hep birlikte yapacağımıza ben canı gönülden inanıyorum ve sizleri daha fazla bekletmeden Tekirdağ Odası adına eski Başkanı olarak ve tüm meslektaşlarım olarak saygı ve sevgiyle selamlıyorum, teşekkür ediyorum, sağ olun. Ben daha plaket almadım ama plaket verirler diye düşünüyorum inşallah güzel bir plaket olur, sağ olun.

II. OTURUM

Feyzullah TOPÇU
Oturum Başkanı
İzmir SMMM Oda Başkanı

- Değerli konuklar, değerli başkanlar, saygı değer konuklar, Muhasebe Mesleğinde Güncel Yaklaşımlar konulu Üçüncü Türkiye Etik Kongresi'nin ikinci oturumunu açıyorum.

Denetimde Etik konulu sunumunu yapmak üzere ilk sözü Ferruh Tunç'a veriyorum, buyurun.

DENETİMDE ETİK

Ferruh TUNÇ

SMMM, Akis Bağımsız Denetim ve SMMM A.Ş.

- Bende sözlerime başlamadan önce tüm katılımcılara saygılarımı sunuyorum. Açılıştta Sayın Başkanın ifade ettiği gibi kabul görebilen, öğrenebilen bazı davranışlar var. Burada bir nokta koyduktan sonra belki bir üst bilinç düzeyine nasıl geçebiliriz sorusuna bu belirli standartların yerleştirdikten sonra daha rahat konuşabiliriz, düşünebiliriz diye düşünüyorum. Onun dışında bu bilinç kargaşası içine olma tehlikesine düşebiliriz.

Bunu değerli konuşmacılar sunarken bazen onların söylediklerini muhalif olmak gibi anlamayın lütfen, aynı mesajları başka açılardan verme olarak bakınız. Bir ahlakçılık diye bir şey var yani herkes kendi ölçülerinde ahlaklıdır. Bazıları ahlaksızdır bazıları ahlaklıdır, bazıları için de ahlakçı denir yani bu, bu kategori şöyle bir şeydir; her şeyde size bir vaaz verir, her davranışını bir üst kategoriye göre, bir rehberlik üzerine kurduğunu tekrar edebilir. Ve bu bakımdan da yaşamsal değildir çoğunluk, ikicidir, bir gerçekte de, gerçek anlamda da ahlaki olması tehlikeye girebilir. Mesela, etik konusunda da tutumumuz zannederim etikçi değil, etik olmak şeklinde yönlendirebilmemiz lazım, etiği, öyle çok fazla, az önce bahsettiğim gibi iş etiğinin içinde tarif edilebilen, gözlemlenebilen, hesap verilebilirliği olan bir kurallar bütünü olarak alması.

Çok uzatacağım ama bunu sadece not olarak Batı'dan gelişini bir Weber Protestan ahlak çizgisinden geldiğini hatırlatmak istiyorum, yani iş pratiğine inançları temizleyerek hem inançlı hem çalışkan hem inançlı olabilmenin tarihi olarak izlediği Batı düşünce çizgisinden geldiğini hatırlatmakta yarar var.

Şimdi ben izninizle, burada Yönetmelikte bahsedilen bazı teknikler ve ilkeler doğrultusunda bu süreçte de tabii, etik kurallara uymam gerektiği için çok özel şeyler anlayamayacağım muhakkak ama dilim döndüğünce, değinebildiğim kadarıyla deneyimlerimi aktararak bundan sonraki pratikte ne yapacağımızı bularak bir sohbetle yapmış olabiliriz.

Biliyor muyuz mesela, muhtemelen biliyorsunuz, Türkiye’de bir Etik Değerler Merkezi kuruldu üç-beş sene önce ve derneğin kurucuları Türkiye’nin en büyük sosyal sigorta skandalından davalı da oldular. Etiği konuşurken, Türkiye’de bazı iş dünyasının getirdiği yani gelişmiş pazarların iş dünyasından ithal edilen kavramların çoğunluğu içi giydirilmeden çok karikatürize bir “jön Türk” mantığıyla Türkiye’ye getirildiğini, onun içine girmeye çalıştığını gözlemleyebiliyoruz. Bu Kurum, TÜRMOB, bu bakımdan etiğe el atmış olması bu tür tehlikelerin bir çeşit sigortası bence çünkü çok yaygın, yetişkin, deneyimli, kültürlü bir üye tabanı var. Hakikaten, bu iş dünyasının temel kavramlarını sadece bazı karakteristik, sınırlı, seçki deyimi uygunsu iş dünyasının temsilcilerinin bir jargonu olmaktan çıkarmamız lazım. Bu, biraz önce örneği oradan verdim yani etik değerler merkezi kurup Türkiye’de sonradan ülkenin en önemli ilaç skandalının bizzat davalısı olmak herhalde Türkiye’deki bu merkezden gelişmiş pazarlardan gelen kategorilerin karşılanma pratiğine dahil bir işaret olabilir.

Diğer tarafta hepimiz ya muhasebeciler olarak ya denetleyen olarak şu bahsedilen, Yönetmelikte bahsedilen tehditleri yaşıyoruzdur. Bir örnek daha vereceğim, yakın zamanda bankalar ve Sermaye Piyasası Kurulu denetime tabi şirketlerin tamamı Türkiye’de zorunlu rotasyona tabi tutuldu. Aynı anda, aynı yılda! Ülkenin en gelişmiş bir sofistike hesabı, işlemi, kaydı, pratiği olan şirketler 1 yılda zorunlu denetime tabi tutuldu; denildi ki, “herkes denetçisini değiştirecek”. Şimdi bu ülkede yer alan çok az kurum ve temsilci bunun burada bahsedilen tehditler içine girdiğini söyledi çok az insan. Yani bir ülkede bütün şirketler, düzenlenmiş bir şekilde denetlenen bütün şirketler aynı anda denetçisini değiştirirse şimdi şurada bahsettiğimiz mesleğin icrasında karşımıza gelen tehditlerin kristalize olmasına sebep olmaz mı? Ücret bakımından yani müşterinin karşısındaki pozisyonu, sektörün bu tehdit etmesi, yani devam etmeyip speküle etmemek istiyorum çünkü bu sonuçta bu kararı veren memleketin en önemli kurumları. Yine bu rotasyon kararı alındıktan bir süre sonra bundan kısa sürede geri dönülebileceğini beyan eden bir tebliğ yayınlamıştır Sermaye Piyasası Kurulu, tam rotasyon içinde bu kez ikinci kere burada bahsedilen mesleki bağımsızlık risklerinin yara almasına yol açabilecek bir işlem yapmıştır. Çok yakında bu rotasyon soğuma süresini 2 yıldan 1 yıla hiçbir sebep yokken geri çekmiştir. Şimdi Aziz Nesin’in bir hikayesi var ama bu cümlelerin nesnesi, örneği Sermaye Piyasası Kurulu olduğu için anlatmak istemiyorum, çok kötü yerlere varabilir. Bunlar niçin yapılır? Bu yapılar kamuyla neden paylaşılmaz? Kamuyla paylaşılanlarda bir şey açıklanmaz mı? Bizim buralarda teorik, yani birtakım burayı tenzih ederim, iş

dünyasında bazı insanların bazı Odalarda etik, bağımsızlık gibi konuları tartışmasına çok fazla yerleri yok. Ancak yararı var, şu var; sosyal pratikte, iş pratiğinde karşımıza çıkan yerde kurumsal olarak ayakta durabiliyorsak. Ben samimi olarak şunu söylüyorum, Sayın Başkan toparlıyorum, birey olarak hocalarımız ve konuşmacılarımız ağırlıklı olarak ve haklı olarak bireysel bir tutum olarak takdim ettiler etik tutarlılığı ve duruşu ama ben aksine TÜR-MOB'un bugünkü konferansının çok değerli olduğuna inanıyorum. Kurumsal olarak bir tutarlılık gösterildikten sonra bireysel tutumların cesaretlendireceğini, teşvik edeceğini düşünüyorum ve bu derecede yaygın bir örgütlülük, üyelerini, bu nitelikleri olan bir örgüt, bu meseleye el atmışsa ben doğrusu bugün biraz ümitliyim.

Benim çok tehlikeli bir şekilde sizlerle bir dost, arkadaş, meslektaş olduğum için söyledim, bunu bir grup sadece bazı durumlarda ülke ortalamasından önde işler veya sofistike işler yapan işadami veya profesyonel yöneticinin meselesi olmadığına inanıyorum. Bu Kurum, bu üyeler, önce kurumsal olarak sonra giderek bireysel olarak bu meseleye sahip çıkarsa hakikaten, Türkiye'nin çok büyük bir şansı olacaktır sanıyorum.

Başka örnekler de verebilirim ama zamanımı iyi takip edemedim, sanıyorum bitti. Kapatırken bu düzensiz sunuşum için bağışlamanızı rica ediyorum ve başka söyleyemediğim veya söylemekten kendimi alamadığım Antakya'nın güzelliğine dair bir cümle etmeme lütfen müsaade edin. Uçaktan inerken şaşkınlıkla bu güzel ovaya baktım, sonra dağ orada, bir ırmak, ilerisinde deniz, çok basitti yani tarih öncesinden beri burada bir medeniyetin olması ve yüksek bir medeniyetin olması herhalde başta bunlara bağlıydı dedim, burada ilk defa bulunmam da Kurumunuzun, Kurumumuzun daha doğrusu etkinliği ile ilgili oldu. Hepinize teşekkür ederim, saygılar sunarım.

MUHASEBEDE ETİK

Vedat ADAK
TÜRMOB Etik Komite Üyesi

- Değerli TÜRMOB Yöneticilerim, sevgili oda başkanları, sevgili meslektaşlarım, ben serbest çalışan mali müşavir olarak IFAC'ın ifadesiyle "profesyonel muhasebeci" olarak birkaç tespiti mi çok uzatmadan size anlatmak istiyorum.

Etik kelimesinin birçok tanımı yapıldı, ben bir tanım yapmayacağım ama etik kelimesinin anlamının hangi toplumun, ülkenin, şirketin ya da organizasyonun belirlediği bir davranış türü olarak değil, daha çok insanın vicdanında şekillenen bir unsur olduğunu düşünüyorum. Kimi insan yaptırım ve cezalara rağmen kendi menfaatine yönelik kötü davranışlarda bulunabilir, kimi insan bu cezalardan çekindiği için bu davranışlarda bulunmaz. Ancak öyle insanlar ki, onlar peygamberin yanlış ve kötü olduğu bildiği için o eylemlerden kaçınır, daha doğrusu zaten doğuştan kendisinde var olan, kendisinin sahip olduğu vicdanının sesini dinleyen kişilerdir onlar. Bazı kurallar vardır bilmek yeterlidir, kuralı bilmek sorunu çözer fakat etik kurallar, sadece bilmekle sonuç vermez. Etik, öğrenmek ve bunu içselleştirmekle sonuç verir. İstedığınız kadar bilin, eğer bunu içselleştirmemişseniz sonuç alamazsınız. Çünkü etik, yaşanmalıdır yani etik olunmalıdır.

İnanıyorum ki etik dışı davranış içinde bulunanların birçoğu da uyması gereken etik kuralları gayet iyi biliyordu. Esasen etik kurallar bilinir ama sanki başkalarının uyacağı ya da uyması gereken kurallar gibi düşünülür, kendisi bundan muafmiş gibi davranır. Meslekte yaşanan birçok olumsuz örnek hep başkaları tarafından yapılmıştır, hiçbir zaman kişi kendisinin etik eksikliği olduğunu ifade etmez. Mesleki teknik eksikliklerini kişi daha kolaylıkla söyleyebilirken etik eksikliklerini söyleyemez, eksikliği olan var mı diye sorsak kimseden, ben örneğin dürüstlük konusunda eksikim var diye bir cevap alamayacağımızı biliyoruz. İnsanın doğası gereği bu sayılan prensiplere sahip olduğunu düşünür. Eksikliği yoktur, ortada herhangi bir eksik varsa o da çok önemli başka sebeplerden meydana gelmiştir.

Daha önceki konuşmacıların da söylediği gibi etik öğretiler bir şeydir, öğretilmelidir de ama sadece tanımların ve kuralların öğretilmesiyle kalmamalıdır. Bunlara uymanın gerekliliği öğretilmelidir, içselleştirme mecburiyeti öğretilmelidir. Bunların içselleştirilmesi zorunluluğu mutlaka öğretilmek durumdadır. Bunları öğretmek kuralları öğretmekten çok daha zordur. Çünkü bunları öğrenmesine, uygulamasına engel olabilecek bir takım dirençler, tehditler söz konusudur. Bu tehditlere örnek verecek olursak; kişisel çıkar tehdidi, toplumsal sorumluluk ve doğru olduğu bildiği için uygulanan etik kurallar genellikle kişisel çıkarlara tehdit oluşturur. Kişi, para ya da iş kaybetme tehlikesiyle karşı karşıya kalabilir. Bu büyük engellerden biridir söyleyebileceğimiz. Bir diğeri taraf tutma tehdididir. Kişiler objektif olmakta zorlanabilirler, müşteri ya da işverenden gelen tavır sergileme çoğunlukla toplumsal sorumluluktan yana tavır sergilemeye tercih edilebilir. Yakınlık tehdidi elde yapılabilir bir şey olduğunu düşündüğümüzde bir durumda yakınınız mı yoksa diğerleri mi kararı vermek de önemli bir tehdittir bence. Gözdağı tehdidi, bunları çoğaltmak da mümkün fazla uzatmak istemiyorum. Bunlara karşı meslek mensubu hazır ve önlemleri biliyor olmalıdır. En önemli önlemin mesleki yeterlilik olduğu öğretilmelidir. Mesleki yeterliliği üst düzeyde olanlar bu tehditlere daha fazla direnebilmekte, olması gerekeni yaptıkları bilinmektedir. Onun için meslek mensubu daha mesleğe girme aşamasında stajı içerisinde çok iyi eğitilmeli ve daha sonra bu mesleki bilgi ve donanımı devam ettirebilmesi için sürekli mesleki eğitim ve gelişim şartları oluşturulmalıdır.

Tekrar ayın yere geliyorum, etik kuralların öğretilmeli ama önemli olan kurallardan çok bu kurallara uyma gerekliliğinin öğretilmesidir. Etik kurallara uyan meslek mensubunun sonuçta ödüllendiği, öne çıktığı ve bunun kendisine avantaj sağladığı kurumsal ve toplumsal bilincin oluşması dileğiyle hepimize saygılarımı sunuyorum.

VERGİ MUHASEBESİNDE ETİK

Ersan AKKUŞ
TÜRMOB Etik Kurul Üyesi

- Teşekkür ederim Sayın Başkan. Öncelikle burada bizi dinleme nezaketinde bulunan sayın katılımcılara teşekkürlerimi ileterek, sevgi ve saygılarımı sunarım.

Konumuz, “Vergi Muhasebesinde Etik”. İşin özüne indiğimiz zaman vergi muhasebesi adı altında bir bilimsel dal yok. Muhasebe var, bir de baskılarla bunun bir ayrıştırması var. İdeal olanı nedir? Muhasebe, muhasebe ilmi çerçevesinde yapılmalıdır ve buradan belli bir ayıklama yapılacaksa muhasebecinin değil maliyecinin yapması lazım. Bugünün teknolojisinde bilgiyi alacaksınız,

aldığımız bu bilgiyi ayrıştıracaksınız vergiyi siz oluşturacaksınız. Dolayısıyla muhasebecinin bu anlamdaki sorumluluğu bence olmaması gerekir. Yani böyle bir muhasebe sistemini yaratmak yanlıştır. Biraz evvel bahsedildi, çünkü konuşmalar da Türk Ticaret Kanunu bunu yok ediyor, henüz yok etmiş değil hala bir vergi muhasebesinden bahsedebiliyoruz. E madem bahsediyoruz o zaman vergi muhasebesinde başarı şansının da ne olduğunu çok iyi bilmemiz gerekir. Bunun üçayağı var; birisi muhasebeci mali müşavir, birisi müşterimiz, mükellef, bir diğeri de, hizmetten yararlanan üçüncü şahıslar ve özellikle kamu. Bu üçayağın son derece uygun, birbirine güvenilen ölçüde ve destekleyici bir ortamda çalışması lazım ki vergi muhasebesinde bir etiklikten bahsedelim. Yoksa sadece muhasebeciyi etikliğe davet etmekle sorunu çözemiyoruz. Üçünün de bu etikliğe eşit değerlerde saygılı olması, üçünün de fertler olarak da birbirine saygılı olması gerekir. O zaman izninizle çok kısa bir şekilde anlatmak için hızlı geçiş yapıyorum bu konulara, yoksa bana süre tanısanız ben bir hafta konuşurum bu konuda ama sorularınıza zaman verebilmek için kısa keseceğim.

Birinci ayağı, muhasebecileri tanımlayalım; muhasebecileri etiklik açısından, vergi etikliği açısından ele aldığımız zaman 3568 sayılı Kanun öncesi ve sonrası diye ikiye ayırmamız gerekiyor. 3568 öncesinde muhasebeciler vergi

ayarlayıcısı konumunda çalıştıklarını söyleyebiliriz. Çünkü hiçbir yükümlülükleri yok, hizmet verdikleri tek bir kitle var, o da mükellefler. Mükelleflere hizmet vermediğiniz takdirde iş alamazsınız dolayısıyla bunu tek taraflı bir hizmet olarak yapacaksınız. Ancak 3568 sayılı Kanun'la muhasebecilik mesleği hukuki düzen altına alındı, kariyerli bir meslek haline getirildi, sorumluluk getirildi. Bütün bunlarla birlikte en önemlisi de şu; bu mesleği ifa eden serbest muhasebeci mali müşavirler de buna gönüllü uyumda en büyük etik davranışı sergilediler. TÜRMOB'un ve TÜRMOB'un çatısı altındaki meslek Odalarının korkunç devrim sayılabilecek çalışmaları, sabahki toplantıda da belirtildi, önce bir tek düzen muhasebe konusunda yapılan eğitimler ve tek düzen muhasebenin çok kısa sürede başarılı bir şekilde uygulanması, arkasından elektronik sistemle beyanname verilmesi, BaBs formları verilmesi ve daha pek çok konuları Maliyeye sunmaya başladılar. Ve giderek Maliyenin vergi ayarlayıcısı olmayı bırakın, Maliyenin denetim elemanı gibi çalışmaya başladılar. Maliye hala yetmez diyor, biraz daha çalıştıracağım sizi demeye çalışıyor. Doğru mu yanlış mı tartışacağız onu da. Bütün bunları yaparken de meslektaşlarımız Maliyeden ne bir kredi desteği, ne bir ödüllendirme, ne bir vergi indirimi hiçbir şey görmediler ama kazandıkları paraları harcayarak bilgisayar sistemlerini geliştirdiler, programlama sistemlerini geliştirdiler ve buna kendi ceplerinden yaptıkları özverili çalışmalarla katkı sağladılar. O zaman şöyle bir bakıyoruz, demek ki vergi muhasebesinde etiklik konusunda meslektaşlarımızda ciddi bir duyarlılık var ve bu etikliğe çok kısa süre içerisinde uyum sağlamışlar.

Ancak hala eskiden kalması gereken bazı alışkanlıkların devam ettiğini gördüğüm için çok üzülüyorum. Hala muhasebeciler vergi etikliği konusunda günah keçisi ilan edilmektedir. Mükellef diyor ki, "Ben anlamam muhasebecim yaptı!". Denetim elemanı da diyor ki, "Tutanağa alıyorum, kabul, ben de kabul ediyorum bunu". Herkes zaten etik dışı ilan etti muhasebeciyi. Böyle peşin şartlanma var mı? Şu konuştuklarımızı onların da bir değerlendirmesinde yarar var diye düşünüyorum. Dolayısıyla meslek mensuplarımız bence son derece özverili bir çalışma göstermişlerdir, geleceğe de çok yatkın bir şekilde bu özverili çalışmalarını yansıtabileceklerdir, etikliği çok çabuk kavrayarak dünyada örnek temsil edecek bir aşamayı kat edebilecek güçtedirler, yeter ki gerekli desteği kazandıralım. Beklentileri mükelleflerden ve kamu otoritesinden, kendilerine saygı gösterilmesi ve kendilerinin fikirlerinin alınması, düşüncelerine değer verilmesidir.

Gelelim ikinci ayağa, ikinci ayakta kamu otoritesi var. Kamu otoritesi ne bekler? Yasal mevzuatın sonuna kadar dosdoğru uygulamasını ister. Uygulamadığı takdirde de onu gerekirse cezalandırmayı ön plana alır. Hedefi budur, haklıdır da, ona verilen görev budur. Ancak burada yapılan çok ciddi hatalar, yanlışlıklar var. Vergi almada cezanın, caydırıcılığın önemi tartışılmaz ama cezada caydırıcılık esastır, cezalandırma esas değildir. Ne demişler, “Nush ile uslanmayı etmeli tekdir, tekdir ile uslanmanın hakkı kötüdür”. Demek ki önce ihtar edeceksiniz, sonra tenkit edeceksiniz sonra da ona rağmen direnç varsa kötek atacaksınız, cezalandıracaksınız. Oysa biz ne yapıyoruz? Doğrudan doğruya ceza! Kamu otoritesinin yapmış olduğu bu etikliğe bize uyumda katkı mıdır yoksa eksi midir diye kamu otoritesinin değerlendirmesi gerekir. Şu benim her zaman söylediğim, defalarca söyledim yine söylüyorum, BaBs formları için faturalar unutkanlık, müşterinin cebinde kalması vesaire diye gecikiyor. E bu gecikme nedir? İnsan olmanın doğal bir gereğidir, hata yapabilir kişileriz biz. E bu hatanın da bir düzeltme şekli olur. Öteden beri bunun düzeltilmesi bir hatanın düzeltilmesi olarak kabul edilmekteydi. Şimdi düzelttiğiniz takdirde iyi niyetli bir muhasebeci, etik davranan bir muhasebeci bunu düzelttiği zaman mükellefi cezalandırıyor. Mükellef cezalanınca senin yüzünden oldu diye muhasebeci cezalanıyor. Peki, o zaman şöyle düşünelim; bir muhasebeci düşünün, “bana ne kardeşim, ben bu düzeltmeyi yapmıyorum” derse, o zaman Maliye bir iş yüklüyor, inceleme yapma yükü. Peki, yük deyince başka avantajları ne var? İnceleme elemanı da rapor yazacak, raporda aynı cezayı isteyecek ama uzlaşma yok. Artı değerler kazandı. Bakın etik dışı davranan kişi artı değer kazanacak, etik davranan bir muhasebeci eksi değerle karşılaşacak. Kamu otoritesinin bunu düşünmesi lazım, yani hala düşünemiyorsa ben ciddi anlamda eleştiririm yani. Etik davranışın cezalandırılması diye bir olay söz konusu olmaz. Cezalandırma asıl olan bir unsur değildir, ceza olacaktır, olması gereken yerde olacaktır. Her şeyin cezalandırıldığı yerde bu ceza olmaktan çıkar, caydırıcılığı da tamamen yok olur. Kamu otoritesinden beklediğimiz de bizlere danışması, bizlerden yardım görmesi, bizlerden ihtiyaçlarımıza cevap vermesidir. Geçmişte bunlar yapılmıştır, uygulamalı müşterek çalışmalar yapılmıştır. Benim de tanık olduğum, içinde olduğum Katma Değer Vergisi Kanunu Tasarısının uygulanmasında bizler Alman maliye uzmanlarının önderliğinde Türkiye’de güvenoyu çalışmaları yaptık. Yapmış olduğumuz bu güvenoyu çalışmalarında üniversite temsilcileri, Ticaret ve Sanayi Odası temsilcileri, mali müşavir temsilcileri ve vergi dairesi temsilcileri birlikte coğrafi farklı bölgeleri de içine alacak şekilde ekonomide, muhasebede, idarede güvenoyu çalışmaları yaptık ve sonra bunları be-

raberce değerlendirdik. Peki, sonuç ne oldu? Bütün ülkelerin altı ayda, bir senede geçiş dönemi uyguladığı Katma Değer Vergisi'nde Türkiye iki ayda dünyaya örnek gösterilecek bir uygulama başarısı gösterdi. Demek ki müşterek çalışıldığında bu başarıların elde edilmesi her zaman mümkündür. Öyle konular var ki burada vardır aacaktım açamıyorum, gelin bunları çalışalım diyecektim, bunları da aşalım diyecektim ama hep başka yerde de söyleyebiliriz bunları. Dolayısıyla kamudan beklentilerimiz bunlardır.

Diğer bir ayak mükellef ayağı; mükellef nedir? Mükellef ticaret yapmak için kazanç elde etmek için ortaya çıkan bir işletmedir. Dolayısıyla paranın kendisine kalmasını ister. Yasal veya yasal olmayan yerlerden bu paranın sürekli kendisinde kalmasını ister. En az vergi ödemek ister. İster ister de bunun yaratacağı sorunları da gayet iyi bilir. Oturur, güzelce bir hesap yapar. Karşılaşacağım sorunlar nedir? şudur. Elde edeceğim menfaat nedir? Budur. Sonra der ki, ya % 1-% 2 inceleme var, şimdiye kadar incelenmedim bir daha zor incelenirim, ikide bir yapılandırma kanunu çıkıyor oradan da yırtarım, o zaman kaırayım ben bunu der. Kaırayım der, kararını verir ama karşısında şimdi çok büyük bir engel var; muhasebeci. Nasıl açacak muhasebeci engelini? Ya kandırarak ya ikna edecek. Muhasebeci eğer konunun farkına varmışsa direnç gösterecek. nce başlayacak diyecek ki, ya yeterince kazancınız var beyefendi, lütfen bu kazanç size fazlasıyla yetiyor, vergiyi de tamamen deseniz bile yeter diyecek. Diyecek de, eğer mükellef hakikaten para kazanmışsa diyecek ki, ya hakikaten sürdürülebilir meşruiyetimi devam ettirebilmek için benim bunu ödemem lazım diyecek, ikna olabilecek. Ama vahşi rekabet koşulları içerisinde hayatını idame ettirebilme kazancını elde edememişse bu vergi kaçırmayı kendisine hak görecek çünkü rakipleri vergi kaçırarak rekabet ediyorlar. Ve ne olursa olsun muhasebeciyi ikna etme gayretine girecek. Muhasebecinin şansı ne burada? Ya işi terk edecek, vereceği hizmetten vazgeçecek ya da ne yapacak? Bari bu ilk bakışta görülmeyecek şekilde olsun da bunu kamufle ederek bir yere yerleştireyim diyecek. Yaptığımız bu değil mi, yapılan da bu yani işte. Ama son zamanlarda görüyoruz ki, bu şekilde sözleşme fesihleri çok arttı. Bu da mesleğimize ciddiye ve etikliğe büyük saygı gösterilmeye başlandığının bir delili olarak ortaysa çıkmaktadır.

Bizler, hep söylerim bu lafı ben bir daha tekrar edeyim, Türkiye için verdiğimiz bir yeminin içindeyiz. Amacımız nedir? Bu gemiyi sorunsuz, sıkıntısız bir şekilde yzdrebilmektir. Bunu yzdrebilmek için de kamaralarımız, gverterlerimiz ayrı bile olsa bu etikliği sağlamak yükümlülüğü altında olan kamu, mükellef ve muhasebeci ayaklarının birlikte organize çalışması gerekir. Bu

birlikte ve organize çalışmanın yapılması haliyle etikliği çok ciddi bir şekilde sonuçlandırabileceğimizi düşünüyorum. Kimsenin kimseye göstermelik bir üstünlük sağlama gayretinde olmadığı, tarafların birbirine saygıyı ön planda tuttuğu, görev bilincinin de toplumun huzurunu sağlamak olduğu etik bir mesleki yaşam dileğiyle beni dinlediğini için teşekkür eder, saygılarımı ve sevgilerimi sunarım.

Feyzullah TOPÇU **Oturum Başkanı**

- Teşekkürler Sayın Ersan Akkuş. Evet, değerli meslektaşları üç konuşmacıyı da dinlediniz. Burada benim özetle söyleyeceğim birkaç şey var. Etik dışı kuralların nasıl ortadan kaldırılması gerekiyor? Bununla ilgili konuşmalardan edindiğim bilgiler doğrultusunda; bir, meslektaşların ekonomilerini ve yaşam koşullarını iyileştirme. İki, eğitim, tabii bunun yanında etik kültürünün artırılması, yine hizmet verdiğimiz kesimin etik eğitimine önem verilmesi, cezai yaptırımların ve katı kuralların konulması, mesleki standartların oluşturulması, yine mesleki planlamanın yapılması etik kuralların yerleşmesine sebep olacaktır.

Şimdi söz sırası sizde, söz almak isteyen arkadaşımız var mı? Buyurun üstat.

İbrahim AKTAN

- Sayın Ferruh Tunç'a bir sorum olacak. Konuşmasında iki örnek verdi. Biri si, etik komitesinde, kurulunda veya derneğinde kurucu olan ve orada üye olan birisinin daha sonra etik davranmadığını ve ceza aldığını ifade etti. Bu bir ironi galiba, bu nasıl izah edilir? Yani hangi saikle bu anlatılabilir veya açıklanabilir? Konuşmalarda da dikkat ettiyse bir sürü şeyleri var, yani nedenleri var etik davranışın, etiğe aykırı davranışın. Sayın Başkan demin söyledi, yani ekonomik koşullar iyi olması falan şeklinde, bu da tabii ayrıca yetmiyor. Çünkü o bahsedilen olayda o etik olmayan davranışı yapan kişinin ekonomik durumu son derece iyi, dolayısıyla bu da yetmiyor. Yani böyle bir ironi var, aslında bir geniş bir perspektifte felsefi alanda aslında kolları olan bir şey. Ya bu nasıl izah edilir? Yani nasıl anlatılır? Belki bu konunun muhatabı da aslında belki hocalarımızdır ama yani Sayın Tunç bunu açtığı için bir iki şey söylerse memnun olurum.

Arkadaşlarımızın, diğer arkadaşlarımızın konuşmaları da son derece tatmin edici, benim için doyurucuydu. Hepsinin nedenleri var, bunları değerlendirmek gerekir diyor, teşekkür ediyor, saygılar sunuyorum.

Ferruh TUNÇ

- Gerçekten ben olayda şahısların, şahıs meselesi değil de bizim çok aşırı felsefeye kaçarsam bağışlayın, mecburen dediğiniz gibi bunun bir felsefi ya da sosyal yanı var. Biz Cumhuriyetin kuruluşundan çok önce Batılaşmaya doğru bir şekilde pişman olmamız gereken bir dönem ama bu sürecin temel bir karakteristiği var. Eğer ben veya bazı yazarlar yanılmıyorsa önce yeni tanıştığımız kavramlara seviyoruz ama anlamıyoruz. Onları bir kabuk tarafla, görünen tarafla görüyoruz. Düşünüş şekline önce doğal olarak taklit ederek sonra nüfuz ederek görüyoruz. En iyi yerine ülkemizde son 20 yıldır uluslararası ekonomi ile entegrasyon süreci içinde gelişmiş piyasalardaki yeni kavramları uygulamaları Türkiye iş dünyasına ithal eden veya taşıyan, onlarla tanıştıran, bu anlamda iyi işler yapan bir kategori var. Bu kategori ülke ekonomisinde her yere yayılmış değil, şimdilerde daha çok Türkiye’de biraz daha canlandı ve sınırlı sayıda şirketle metropollerde kalmış, daha çok uluslararası şirketler arasında kalmış bir grup bir çeşit bunların taklitlerini yapabildiklerini düşünüyorum. Yoksa bu insan Etik Değerler Merkezinin kuruculuğunu yapıp ondan sonra böyle bir durumla karşı kaşıya kalmaz. Ya da bu benim konum itibarıyla konuşurken biraz dikkatli olmam lazım ama etik tutup da burada çok utangaç olmayı gerektirmiyor. Türkiye’de etik uygulamalarına, etik olmayan iş durumlarından biz rahatsız olurken veya gazetelere yansırken bir taraftan bakıyorsunuz ki bu durumların bizzat müsebbipleri bu etik standartların Türkiye’de olmadığından yakınan gelişmiş ülkelerdeki kurumların Türkiye’deki uzantılarıdır. Yani mesela şeffaflıkla ilgili, etikle ilgili burada yer yer buraların yeterince etik olmayan, yeterince gelişmemiş o yüzden etik olmayacak bir pazarmış gibi bir ülke olarak algılandığını söyleyenler oldu.

Feyzullah TOPÇU
Oturum Başkanı

- Kısaca anladığım kadarıyla şunu söyleyeyim; yani bir kişinin bütün hayat koşulları, ekonomik koşulları kendi açısından, biraz önce ifade ettiğiniz gibi iyiyse bunun adı ya açgözlülüktür ya da hastalıktır. Başka bir şey denemez yani! Bir insan niye yapsın ki, bütün koşulları iyi, ekonomisi çok iyi, yaşam biçimi çok iyi, iş imkanları çok iyi ise ve yapıyorsa bence bu hastalık, evet.

Katılımcı

- Sayın Başkan ben konunun başlığına takıldım. “Muhasebe Etiğinde” diye başlıyor. Muhasebede etik olmaz. Muhasebeci etik olur. O cümlenin yanlış olduğunu söyleyebilirim. Çünkü TÜRMOB’un da dağıttığı kitapta da ve bildiğimiz kadarıyla muhasebecinin etik kuralları. İkincisi, I. Türkiye Etik Kongresinde dersinde de söylediğimiz gibi gene etik bahsedilirken cezadan bahsediliyor. Siz cezanın bunun içine girdiği zaman etiği dışarı atmış olursunuz, ceza ayrı bir olay. Etikte bizim ahlak kurallarımız vardır ve bizim meslektaşlarımıza etikle beraber cezayı anlatınca o etikten kaçış oluyor. Bunu söylemek istiyorum, teşekkür ederim.

Feyzullah TOPÇU
Oturum Başkanı

- Evet, teşekkürler. Dediğiniz doğru, muhasebecinin etiği, denetçinin etiği olur. Muhasebede sadece muhasebe alanını düzenleyen kuraldır, bir kurallar bütünüdür. Evet, başka? Yok. O zaman zannediyorum ara vermeyeceğiz. Çünkü ara versek sayımız giderek azalıyor. Ara vermeyeceğiz, diğer konuşmacılarımız hazır.

Evet, vermiş olduğunuz katkı için hepinize çok teşekkür ederek oturumu kapatıyorum.

III. OTURUM

Prof. Dr. Ercan BAYAZITLI
Oturum Başkanı
Ankara Üniversitesi

- Birinci Oturum Başkanı Sayın Topçu'nun değindiği gibi yoğun bu sempozyum programında gerçekten oturumları süresine riayet ederek tamamlamak çok büyük bir maharet istiyor. Ama biz oturuma başlamadan önce, kendi adıma Ersan Akkuş Bey'e bir teşekkürle başlamak istiyorum. Bilmiyorum kendisi burada mı ama söz ettiği vergi uzmanı üstattan vergi muhasebesi kavramını ciddi bir şekilde ret ettiği için tebrik ediyorum. Buna çok sevindim Sayın Üstat. Ben bir muhasebe hocası olarak vergi muhasebesi kavramını öncesinden beri aşınayız ama maalesef bazı

öğretim üyesi arkadaşlarımız da ısrarla yayınlarında vergi muhasebesi diye başlarlar, kitap çıkaranlar da var. Bu vergi muhasebesi değildir vergi uygulamasıdır, bunu böyle kabul etmek lazım. Ama bunu bir vergi uzmanından duymak gerçekten çok sevindiricidir.

Sempozyumumuzun, kongremizin bu oturumunda oturumumuzun konusu, "Etik Eğitimi Türk Üniversitelerinde ve Etik Eğitiminin Dünya Gelişmeleri neler olduğu konusundadır. Şu bir gerçektir ki, ben etik kavramının çok felsefi boyutuna falan girmek istemiyorum. Bu kongrenin amacı da bizim muhasebe mesleğinde etik kültürünün yerleşmesine ilişkin çalışma içermektedir. Hal böyle olunca şunu hepimiz çok iyi biliyoruz ki, övünerek ifade ettiğimiz özellikle 1990-1993 yılında kabul edilen sonra eklerle 1994'de uygulanmak zorunda olan eğitim seferberliğiyle bütün meslek mensuplarımıza getirilen ileriye adapte olmaları bir başarıdır. Veya enflasyon muhasebesi nedeniyle yapılan o yaygın eğitim ve tüm üyeleri eğitmek için bunu başarıyla sonuçlandırmak bir başarıdır. Ama hepimiz de biliyoruz ki etik, öyle teknik boyutuyla çıkan ve anlatılmakla öğretilecek bir olgu değildir arkadaşlar. Etiğin gerektiği biçimde muhasebe uygulamalarında hak ettiği yeri bulabilmesi için ilişkide olduğu çeşitli unsurlar vardır. Bunlar doğal olarak meslek mensubunun kendisi, ait olduğu kurulu ve kamuoyudur. Hal böyle olunca etik temel ve esas olan bir eğitim alınmadan onun üzerine inşa edilemez gerçeğini ortaya çıkartmaktadır. Peki, bu etik eğitiminin temeli ne olmalıdır? Eğitim, eğitim diyoruz falan. Öncelikle hiç birimiz belki bundan bahsetmedik ama bana göre önce

ailedir, önce ahlaklı olmayı veya düzgün olmayı aileden öğreniriz. Türk ailesinin tabii ki böyle bir yapıya sahip olduğunu hepimiz çok iyi biliyoruz. Bunu tamamlayan ise eğitim sürecinde insanların alacakları etik eğitimidir.

Bizim konumuza ilişkin olarak da bizim mesleğimize kaynak olan üniversitelerin veya fakültelerin etik eğitimindeki şu andaki durum nedir, bunu arkadaşlarım ayrıntılı biçimde sanıyorum ki burada anlatacaklardır. İkinci boyutu ise mesleğe girdikten sonraki etikliğe ilişkin eğitim neler olmalıdır ki bununla ilgili asıl kuralların IFAC'ın Eğitim Standartlarında yer almıştır. Ama bir başka yine sevindirici bir şey varsa sanıyorum yanlıştam düzeltin üstatlarım var burada ama yasasında sürekli eğitim, gelişimi olacak meslek mensupları bizi diye biliyorum şu andaki durum itibariyle. Ve bu da zaten etik veya buna benzer davranışların, kuralların, kavramların meslek mensubuna verilmesi konusunda iyi bir araçla vesile olacaktır bu zorunlu eğitim, sürekli mesleki gelişim eğitimi. Bu bizim için de çok büyük bir fırsattır. Ama biliyoruz ki, bu bir davranış kültürüdür. Bunun oturması, istenilen düzeye gelmesi zaman almaktadır, bu konuda hepimizin çok sabırlı olması da gerekmektedir.

Evet, bu anlamda etik eğitimi Türk üniversitelerinde veya muhasebe eğitiminde nasıldır konulu bildirisini arkadaşım Profesör Doktor Mehmet Özbirecikli sunacaktır. Mehmet Bey bu bildiriye Öğretim üyesi Yusuf Işık'la beraber hazırlamışlardır ve kendileri Mustafa Kemal Üniversitesinde Muhasebe, Finansman Bölümünde ve aynı zamanda İşletme Bölümü Başkanındır. Buyurun Hocam.

TÜRK ÜNİVERSİTELERİNDE İŞLETME VE MUHASEBE ETİĞİ EĞİTİMİ - GENEL DURUM

Prof. Dr. Mehmet ÖZBİRECİKLİ
Mustafa Kemal Üniversitesi

- Teşekkür ederim Sayın Başkan, değerli konuklar. Sabah oturumunda sevgili meslektaşlarım Gonca Hanım etikle ilgili bilgiler verdiler, çok istifade ettim ben de. Ne anlatacağımı düşünürken o bilgileri de kafamda düşündüm. Tabii özellikle bireysel anlamda etik kavramını bize anlattı arkadaşlarım. Az önce üstatlarımız mesleğimizde, muhasebe mesleğinde son zamanlarda meslek mensuplarının etik davranma eğiliminde olduğunu söylediler. Bunlar hakikaten sevindirici gelişmeler.

Ben eğitim boyutunda etiği tartışmaya çalışacağım. Bazı konular hep tekrar olacak, hepimiz etiği anlatırken hep genel konuları işliyoruz. Burada tekrar olacak o konular, ben hızlı geçeceğim.

Hepimiz biliyoruz ki günümüzde yolsuzluk dünyanın belki başlangıcından sonra en ciddi sorun. Dünyanın her tarafında yolsuzluk var. Az önce bir üstadım etik kavramının ithal edildiğini söyledi. Belki yanlış anladım acaba etik gelişmiş ülkelerde icat edildi, biz tanımıyorduk, bize yeni mi geldi? Öyle söylemedi ama yani tartışmak için bunu söylüyorum. Bence gelişmiş ekonomilerde etik çok ilerde değil. Öyle olsaydı Enron gibi birçok vaka meydana gelmezdi herhalde. Ekonominin büyüklüğüne göre o etik dışı davranışların mali boyutu değişiyor bana göre. Yani bir ülkede milyon dolardan bahsedilirken işte az gelişmiş bir ekonomide 100 bin dolarlık bir etik dışı davranışın maddi boyutu oluyordur. Dolayısıyla hiçbir ülkenin bu konuda biri birinden daha önde olduğunu ben düşünmüyorum açıkçası.

Şimdi, etik dışı davranışlar hepimiz biliyoruz işletmelerin yönetimleriyle muhasebe bölümlerinin birlikte çalışarak oluşturduğu bir çıkar birliğine dayanan davranışlardan ibaret. En azından biz muhasebe mesleği için bu örnekleri veriyoruz, hepimizin bildiği örnekler. Muhasebe ortamında yapılan, aslında bel-

ki yasaya uydurulan, yasal değil demiyoruz ama etik olmadığı bariz olan, ciddi ekonomik sonuçları olan birçok insanı etkileyen, toplumu etkileyen davranışlar. Bir de biliyoruz son 10 yılda yurtdışında şirketlerde birçok vakalar oldu, binlerce hissedar zarara uğradı, insanlar zarar gördü bu işlerden. Dolayısıyla işletme yönetimlerine ve muhasebecilere karşı toplumun bakış açısında bir daha temkinli bakma eğilimi oluştu diye düşünüyorum. Etik kelimesi, işletme etiği, muhasebede etik, muhasebeci etiği gibi kavramlar çok sık telaffuz edilmeye başlandı bunların sonucunda. Yani bir şeylerin artık insanların, toplumların farkına vardığını zannediyorum gösteriyor. Hepimiz etiğin gerekli olduğunu söylemeye başladık sonuçta. Etik gereklidir diyoruz ama acaba etikten neyi kast etmek istiyoruz? Acaba etiği nasıl algılayacağız? Etik ne işe yarayacak? Etik acaba yalnızca muhasebe mesleğinde mi olacak? Etik bizim mesleğimizde bir takım işte sayfalar dolusu ilkelerden mi oluşacak? Bunların bir kısmını okuyacağız, bir kısmını okumayacağız belki haberimiz bile olmayacak, böyle bir şey mi olacak? Dolayısıyla birçok şey konuşuluyor ama acaba bu ilkeler ne anlama geliyor diye baktığımızda zannediyorum meslek mensuplarının neyi yapacakları, neyi yapmayacaklarını, neyi nasıl değerleyeceklerini anlatan bir dizi kural olarak görüyorum ben bu ilkeleri. Bunların gereksiz olduğunu söylemiyorum ama hani özde neye hizmet ediyor, fiilen ne işe yarıyor belki bunu tartışmamız gerekir. Dolayısıyla birçok meslektaşım burada söylediler, dediler ki, etik bir eğitim sorunudur. Yani eğitime tabi tutmuyorsanız insanları etiğin bir etkisi olmayabilir. 200 yıl önce söylenmiş bir sözünü söylemek istiyorum; “Eğer bir devletin vatandaşları buna uygun değilse, hiçbir yönetim reformu bir işe yaramaz.” Şimdi biz mesleğimizi uyarlayalım bu lafı, acaba meslek mensupları ve yöneticiler mesleki etik ilkelerini algılayabilecek, benimseyebilecek bir bilince, bir etik kültüre ya da altyapıya sahip değilse bizim sayfalar dolusu ilkelerimiz herhalde bu konuda çok işe yaramayabilir. Şimdi meslek mensuplarına bunu benimseteceğiz? Yani burada kurslar versek, eğitim seminerleri versek binlerce acaba bu kalıcı olur mu? En azından daha gerçekçi konuşmak açısından şimdi etikte birçok kuram vardır, teorik açıdan çok sayıda kuram vardır. Birçoğu ütöpiktir, yani çok idealisttir, çok idealdir. Hani gerçekleştirmek mümkün değil gibi bir şeydir okuduğunuz zaman. Biz neyi uygulanabilir olarak önerebiliriz onun üzerinde ben durmak istiyorum.

Faydacılık, bir faydacı yaklaşım vardır. Yani insanlar bir şeyden fayda elde ediyorlarsa o konuda öyle davranır. Galiba bizim mesleğimizi ya da birçok mesleği en uygun etik yaklaşım bu. Yani insanlara bir şey verirseniz onlar size bir şey verirler, bu tabiatın gerçeği. Biz muhasebeciye ne vereceğiz etik

davranmasını istemek için? Muhasebeciye, tabii mesleğimiz açısından muhasebe diyoruz ama bütün meslekler için geçerli bu, böyle davrandığı için tercih edilebileceğini verirsek, böyle bir kavramı ona verebilirsek ya da piyasa koşulları böyle olursa o etik davranır. Az önce üstadım dedi, bu meslek mensupları çok hızlı uyum sağlıyor, işte elektronik ortama geçtiler hemen uyum sağladılar, teknolojiye yatırım yaptılar, hemen uyum sağladılar. Her şeye uyum sağlıyor. İnsanın doğası zaten bu değil midir? İnsan uyum sağlar, koşullar gerekiyorsa hemen uyum sağlar. İnsanın en üstün özelliği budur. Etik gerekiyorsa da, etik davranmak bizim için iyiyse, gerekiyorsa da biz etik de davranırız. Çünkü her şeye uyum sağlayabilecek bir güce sahibiz. Dolayısıyla bunu anlatmak, bunu toplumda yerleştirmek zannediyorum bu işin kökeninde yatıyor, az önce Ercan Hocam bahsetti belki çocukluktan, aileden başlaması lazım. Ben de şimdi oraya doğru gideceğim. Etik davranmanın kazandırabileceğini anlatmamız gerekecektir. Burada tabii sorumluluk etiği diye bir kavram anlattıklarımızı, yani sosyal sorumlu davranmayı öğreneceğiz falan bir sürü şey var ama sonuçta bunun ona yararlı olacağını anlatmamız gerekiyor.

Etik konuda çalışan bir yazar etik davranışa nasıl ulaşılabileceğini üç aşamada anlatıyor. Birincisi, sağlıklı anlama yetisine sahip olmamız lazım, yani ahlaksal bir akla sahip olmamız lazım. İkincisi, meslek ilkeleri olmalı, yani şu anda nasıl varsa ülkemizde, birçok dünya ülkelerinde de var, bunlar hiç gereksiz şeyler değil yol gösteriyor, rehberlik ediyor. Bunlar da olmalı. Bir de diyor, işletmelerin bütünsel bir personel ve yönetim politikası olmalı. Yani balığın baştan koktuğu gerçeğini buraya herhalde uyarlayabiliriz. Yani bütünsel bir politika olmalı. Ahlaksal akıl değerli katılımcılar, Paster'in önerdiği bazı kurallarla açıklıyoruz. Bunlar hepimizin aslında genelde bildiği kurallar. Yani yararlı şeyler seçsek hep bunları seçeriz, iyi davranışlar seçsek hep bunları seçeriz. İşte kimseye zarar vermeme, başkasının haklarına saygı göster, kimseye yalan söyleme, kandırma, yasaya saygılı ol, başkalarını tehlikeden koru, ihtiyacı olanlara yardım et gibi. Bu 2000'li yıllarda yazılan makalelerde gördük, ben biraz daha geriye gittim; 800 yıl önceye. Türk kültüründe bir ahilik kültürü var, Türkler Anadolu'ya geldiği zaman birlik oluşturmak için kurdukları bir sistem. Ahilikte bütün meslek mensupları usta-çırak ilişkisiyle yetişmiş. Yani ahlakın kökenine baktık Türkiye'de 800 yıl önce gibi aslında çok yeni değil. İki esas var; sosyal esaslar ve ekonomik esaslar. Esaslara baktığımızda da ahlak ilkelerini bize anlatıyor. Sosyal esaslar, dini kurallara uyum. Şimdi hiçbir din kötü bir şeyi söylemez, din kuralları hep iyi şeyler söyler. Konuksever ve yardımsever ol, din ve meslek farkı gözetme, aleyhte konuş-

ma, zulme ve haksızlığa karşı koy, insanları doğru yola sevk et, kimseye kin ve düşmanlık duyma. Ekonomik esaslara baktığımızda hiç hırsla ilgili bir şey yok. Hep hırsı ortadan kaldıran şeyler var; azla yetin, cömert ol, konuksever ol, ticaretle hile yapma, haklı güçsüzün hakkını haksız güçlüden korumaya yardım et, ticaretle doğru ol, hak yararını gözet, el emeğini kutsal say, hırsızlık yapma. Şimdi bugünkü etik ilkelerden bir eksiği var mıdır? Herhalde fazlası vardır. Çünkü ilkelere olmayan bazı şeyler de var burada. İkincisi, bunları biliyoruz, bir de bütünsellik personelde yönetim politikası. Yani öyle bir politikamız olacak ki şirketimizde, işletmemizde ister hizmet üretsin ister ticaret işletmesi olsun bu işletmede tolerans düzeyi çok düşük olacak. Yani etik dışı davranana hoşgörü göstermeyeceğiz. Böyle bir politikamız olacak. Personeli seçerken az çok tanıdığımız, ahlaklı olacağını bildiğimiz insanlar alacağız. Yani bunu gerçeği hepimiz yapıyor. Dolayısıyla yani ahilik kültürünü kuran veya ...gibi davranışa herhalde etik dışı davranış herhalde çok az olur. Belki bu söylediğim şunun için size Hoca da hayali bir şey söylüyor, zamanımızı alıyor gibi gelebilir ama bence bu gerçekleşmesi çok zor bir hayal değil. Bu yalnızca bizim bakış açımızla ilgili bir şey. Yani biz eğer şu farkı görememiştik ama farkı gördük ikinci sefer. Bunu görmek istersek bunun olabileceğini görebiliriz.

Şimdi muhasebeci karar veren kişidir. Her ne kadar mükellef bizi zorlasa da, bizi tehdit de etse sözleşmeyi imzalamam diye orada karar veren kişi biziz. Eğer bütün muhasebeciler sırf parasal hırs yüzünden bu taleplere, sınırsız taleplere olumlu yanıt vermeseler zannederim mükellefin de talepleri de zamanla değişecektir, artık öyle talepler gelmeyecektir belki bir süre sonra. Dolayısıyla karar veren muhasebecidir.

Kuçuradi çok ünlü bir felsefe, etik profesörü hala yaşıyor, Hacettepe Üniversitesinde. Onun kendi kitapları var, kendi görüşleri. Etik diyor, bir değer sorunudur. Yani sizin değer yargılarınızın olması lazım diyor ve bunun için de eğitim görmemiz lazım, bilginiz olması lazım ki algılayabilesiniz. Yani farkında olmanız lazım. Bu farkındalık birçok arkadaşım dile getirdi bu kelimeyi, en önemli kavramlardan bir tanesi. Yani farkında olmamız lazım, davranışımızın etkilerinin büyüklüğünün farkında olmamız lazım ki biz orada düzgün karar verebilelim, yoksa olağan karşılız. Dolayısıyla son olarak araştırma sonucuna geçmeden önce etiğin bir eğitim sorunu olduğu söyleyebiliriz.

Peki, biz ne yapıyoruz üniversitelerimizde ona değineyim. Şimdi tabii TESMER 1993'ten beri eğitim konusunda çalışıyor. En sonda bildiğim kadarıyla

etikle ilgili dersler var. Yani meslek mensubu eğitiminde uluslararası muhasebeci eğitimi standardına oldukça uygun bir düzeyde çalışıyor TESMER. Ancak bizim burada tartıştığımız konu TESMER'in çok gerisinde, yani TESMER çok ilerde bir yaşta insanlara eğitim veriyor. Ama biz daha geriye bakıyoruz. Şimdi önce üniversiteye bakalım oradan da biraz geriye doğru gidelim biz. Ülkemizde 102 adet devlet üniversitesi var. Araştırdık, bu üniversitelerin yaklaşık % 59'unda iktisadi ve idari bilimler fakültelerinde işletme bölümlerinde daha çok da etikle ilgili ders var. Bu 60 üniversitenin, yani 102'nin 60'ının lisans düzeyinde, yani normal üniversite öğrencileri, % 24'ünde yalnızca sosyal bilimler enstitüsünde etikle ilgili ders var bir tane yalnızca. Vakıf üniversitelerine baktık, vakıf üniversitelerinde 28 tanesinde, yani % 45'inde etikle ilgili ders var. Bu 28 üniversitenin de 19'unda lisans düzeyinde, 9'unda ise yalnızca yüksek lisans düzeyinde etikle ilgili bir tane ders var. Dolayısıyla bu 55 üniversitenin yani toplam olarak baktığımızda 55 üniversitenin % 87,3'ünde 3. ve 4. sınıflarda bu tablodan görülüyor, bu kırmızı rakamlarla aşağıda ifade edildi, dersler veriliyor. Yani 164 üniversitemiz var ülkemizde bunun 55'inde, yaklaşık 1/3'inde, çoğunlukla 3. veya 4. sınıfta bir tane etikle ilgili ders var.

Derslerin isimlerine baktık, nasıl isimler var? Burada görüyorsunuz ben tek tek okumayayım. Birçok değişik isimde içinde etik geçen dersler var. Bazıları hukukla ilgili, bazıları meslek ahlakı ile ilgili, işte iş hukukuyla ilgili, iş ahlakıyla ilgili, sosyal sorumlulukla ilgili değişik isimlerde çok sayıda isim var, 30 taneydi yanlış hatırlamıyorsam değişik ders ismi var. Ama çoğunlukla işletme etiği, iş etiği, iş ahlakı, İngilizce ders verenlerde Business ethics ve iş ahlakı ve sosyal sorumluluk gibi dersler adı altında dersler veriliyor. Şimdi derslerin bazılarının içeriklerine baktık. En çok verilen dersler ve içerik ne? İçerikler görüyorsunuz; etiğin kavramsal açıklamaları, iş yaşamındaki etkileri, sosyal sorumluluk gerekleri zaten hepsinde sosyal sorumluluk anlatılıyor. Pazarlamada etik var, yalnızca satış, müşteri memnuniyeti, müşterilerin aldatılmamasıyla ilgili konular. İş ahlakında işyerinin örgüt kültürüyle ilgili ahlaki davranışlar anlatılıyor. Şimdi içeriklerine baktık ne anlatılıyor diye bir de uluslararası muhasebeci eğitimi standartlarına baktım, orada dersler var bakıyorsunuz. İki nolu standartta mesleki eğitim kurallarının içeriği yer alıyor. Üç ana başlıkta; muhasebe ve finansla ilgili bilgiler, örgütsel bilgi ve işletme bilgisi, teknoloji bilgisi, yani bunları yapması gerekir diyor. Mesleki değerler ve meslek etiği içeriğinde diyor ki, mesleki ve toplumsal açıdan muhasebe mesleğinin etik ve mesleki sorumluluklar konusunda eğitim vermesi gerekir demiş üç nolu standart. Dört nolu standarda baktık, o da konu başlığı bu; mes-

leki değerler, etik ve davranışlar. Onu da şu dört konu başlığı yer alıyor, yani toplum çıkarları ve sosyal sorumluluğa duyarlı, sürekli gelişim ve yaşam boyu öğrenme, sorumluluk, zamanlık, saygınlık, yasalarla düzenleme. Yani bunları diyor, öğretin. Şimdi UMES, yani Uluslararası Muhasebeci Eğitimi Standartlarıyla üniversitelerde eğer 1/3'inde de olsa verilen eğitimin içeriğine baktığımızda çok bir eksik yok. Yani orada bir problemimiz gözüküyor. Burada daha detaylı yer almış.

Şimdi eksik noktamız neresi diye bakıyorum ben. Şimdi TESMER gibi bir kuruluşumuz var, stajyerlere eğitim veriyor, üniversiteler eğitim az da olsa veriyormuş, meslek ilkelerimiz de var. Eksiklerimiz? Aslında bayağı bir eksiklerimiz var bana göre. Yani bütün üniversitelerde etik eğitimi verilseydi diye düşünelim, meslek ilkelerimiz de var, TESMER de eğitim veriyor ama yine de etik sorunlar önlenemiyor, demek ki bunlar yeterli değil. Yani şimdi kim çıkıp söyleyebilir, hiçbir muhasebeci etik dışı davranmıyor diye? Ya da çoğunluğu davranmıyor diyebilir miyiz? Gerçekçi davranıyorsak böyle bir şey söylemeyiz. Tabii bunu yalnızca muhasebeciler için söylemiyorum, mükellefler, bütün toplum için bunu söyleyebiliriz. Bu zaten toplumsal bir sorun bahsettiğim, onu söylüyorum. Şimdi demek ki etik eğitimi eksikliğimiz var, bizim kendi toplumumuz için söylüyorum ama birçok toplumda da var. Biz etik sorunların farkında değiliz, kanıksamışız birçok şeyi böyle yaşıyoruz. Etik dışı davranışla kısa vadede çıkar sağlıyoruz. O yüzden hiç sorun yok, böyle mutlu bir şekilde yaşayıp gidebiliyor. Ancak görüyoruz ki aslında etik eğitimi üniversitede, TESMER gibi kuruluştaki ya da kuralları okuyarak edinilmiyor. Bunu daha gerilerde aramak gerekiyor. Hem bu toplumsal olmalı hem de çok küçük yaşlarda başlamalı etik eğitimi. Yani 20 yaşından sonra etik eğitimi bana göre verilemez. Ağaç eğildikten sonra şekil veremeyiz.

Şimdi şu tabloyu göstermek istiyorum. Ahilikteki süreçle bizim şu andaki sürecimizin karşılaştırdım. Ahilikte bir insan nasıl yetişiyormuş, biz şu anda nasıl yetiştiriyoruz insanları? Ahilik kültüründe 10 yaşında çocuklar çırak olarak bir mesleğe veriliyor, aslında hakikaten bir eğitim de alıyor çocuk yani medresede bir eğitim görüyor çocuk, yalnızca meslekte çalışmıyor. Yamak olarak giriyor sonra çırak oluyor, bu 10-17 yaş arasında meydana geliyor. Bunun bizde karşılığı; aile, ilköğretim, lise. 7-17 yaş arasında bizde şu an bu var. Çocuk 17 yaşına geldiğinde kalfa oluyor, yani burada meslek, sosyal kuralları öğretiliyor, sosyal, ekonomik bütün kuralları öğretiyorlar. Tabii yaşam tarzı olarak görüyor çünkü o toplumda yaşamak için öyle davranmanız gerekiyor, orada kitaptan oku demiyorlar. Rol modeller var, o şekilde öğretiliyor, kültür

öyle. Bizim o kalfa dediğimiz süreç üniversite ve staj şu anda oraya denk geliyor. Biz sadece meslek bilgisi öğretiyoruz. Bizde hiç ustaya bakarak bir şey öğrenme sürecimiz yok herhalde. Üç yıl kalfa olarak çalıştıktan sonra usta oluyor ahilikte, bizde üç yıl staj yapınca meslek mensubu olunuyor o da aynı. Şimdi destekleyici unsurlara bakıyoruz, burası eğitim bölümüydü yani altyapının oluşumuyla ilgiliydi. Destekleyici unsurlara baktığımızda ahilikte tüm aşamalarda ustalar rol model olabiliyor çoğunlukla. Çünkü öyle bir kültürden bahsediyoruz, o kültürde yetişiyorsanız öyle davranırsınız aksi halde hoşgörüsü, tolerans düzeyi düşük. İş ortamında tolerans düzeyi düşük, yani herkesin hırsı olmadan işte komşumuz siftah yapmadı önce gidin oradan alın diyen bir esnaf kültürü var. Dolayısıyla bu bir kültür herhalde, burada bir hırs söz konusu değil. Oysa şimdi biliyoruz ki herkes birbirinin mükellefini çalmaya çalışıyor. O yüzden bizde böyle bir tolerans yok, böyle bir kültür yok. Ahilikte hırs yok, büyüme hırsı yok ve toplumsal normlar etik davranışa uygundu o zaman, yani tarih olarak baktığımızda gerçek bu. Bunların hangileri şu anda var diye baktığımızda belki tartışılabilir.

Dolayısıyla son söz, eğitimin küçük yaşta başlaması gerekiyor diye düşünüyorum. ...şirketinde her personelin kendine sormasını istediği 10 tane soru var. Birkaç tanesini daha önce sunum yapan bir arkadaşım söyledi. Bu soruları kendinize sorarsanız etik davranabilirsiniz ama sorun diye istiyor. Ben teşekkür ediyorum sabırla dinlediğiniz için.

ETİK EĞİTİMİNDE MODERN YAKLAŞIMLAR

Doç. Dr. Çağnur KAYTMAZ BALSARI
Dokuz Eylül Üniversitesi

- Merhabalar. Benim bugünkü sunumum Etik Eğitiminde Model Yaklaşımlar. Bu konuyla ilgili şimdi eğitimden bahsediyoruz, etik eğitiminde model yaklaşımlardan bahsedeceğiz. Şimdi öncelikle ben konuyu sınırlayacağım, Sayın oturma Başkanımın da dediği gibi etik eğitimi ayrı bir şey, meslek etiği eğitimi ayrı bir şey.

Temel etikten bahsedersen önce, temel etik nedir dememiz gerekiyor. Burada öncelikle etik insanlar arasındaki ilişkilerin temelinde yer alan değerler ama bizim konumuz bu değil, bizim konumuz meslek etiği. Meslek etiği ise mesleki faaliyetle ilgili olan genel kurallarımız, neyin doğru neyin yanlış olduğu. Dolayısıyla biz eğitimden bahsederken konuyu buraya sınırlamayı düşünüyorum.

Birçok uluslararası muhasebe şirketinde etik eğitimi vardır. Ben şimdi size biraz şeytanın avukatlığını yapayım. En çok muhasebede etik eğitimi veren şirket Arthur Anderson'du, yani Enron'un mimarı olan şirketti, en çok. Ve Amerika'daki meslek örgütüyle birlikte çok yoğun bir şekilde çalışan grup onlardı. Gitti onların başında patladı Enron.

Doğru diyorsunuz, yani öncelikle bu tartışılması gereken bir konu. Daha doğrusu öncelikle biz etik eğitimini model yaklaşımdan önce bunu yapacak mıyız ve bunda hemfikir miyiz, hepimiz istiyor muyuz ona karar vermemiz lazım. Yoksa biz istediğimiz yöntemle dersi anlatalım, olmaz o iş! Önce yürekte gelmeli, hakikaten ben bunu yapacağım, öğrenmem lazım denmeli.

Şimdi ben Arthur Anderson'dan bahsettim Enron onların gerçekten başından çıktı dedim fakat şunu da düşünmeniz gerekiyor; tabii ki en çok eğitim veren kuruluştur. O dönemde çok büyük bir istihdam yaratan bir kuruluştur üstüne üstelik. Siz etik eğitimi verirsiniz ama binlerce kişiye de eğitim verirsiniz ama içinden 5-6 kişilik bir grup etik olmayan bir davranışta bulunabilir. Bu bütün bir eğitimin çöpe gittiği anlamına hiçbir şekilde gelmez. Diğerleri etik davra-

nışta bulunmalıdır. Aslında bizim daha çok üzerinde durmamız gereken konu ben güncel eğitim ya da model eğitim metotlarında da söylüyorum, biz hep böyle Enron falan diye giriyoruz. Hayır, biz önce etik olayları ortaya koyalım, insanlar etik karar verdikleri ve sonuçta iyi sonuçlar doğurdıkları hem kendileri hem şirketler için önce bunları ortaya koyalım, bunları anlatalım. Ancak biz o zaman deriz ki, işletme ve etik yan yana gelir, bal gibi olur, bunun eğitimi yapılır her şeyden önce. Niye yapılır? Çünkü baktığımızda önce etik farkındalıktan, Olca Hocam sabah bahsetti etik farkındalıktan. Mesela ben kendi kendime şüpheye düştüm, ben birçok annenin çocuklarına iş bulmak için uğraştık, hepimiz de uğraştık. Allah, etik değilmiş dedim yani ondan sonra, yapmamak gerekmiş dedim. Ayrıca ben fareyi de görmedim, dosyaları da sayamadım. Hangi gruba giriyorum diye sordum Olca Hocama, başka analizler yapmalı size Hocam dedi! Bilmem artık sonuç ne? Göreceğiz analizlerin sonucunu.

Şimdi, önce demek ki farkındalık yaratmamız gerekiyor. Mesela ben farkında değilim bunun bir etik problem olduğunu, o zaman önce biz eğitimi vereceğiz, eğitimle etik farkındalığı yaratacağız. Hangi konular? Biz çok benimsemiş olabiliriz, çok kültürümüzde mantıklı görünebilir ama aslında bir ikilem olabilir. Önce bunları tartışacağız eğitim olarak. Daha sonra etik davranışa geçmemiz gerekiyor. Bunun için de üç ana faktörden bahsediyor bütün literatür; kişisel etik, kültür ve kurum etiği. Şimdi kişisel etik, evet ailede öğrenilebilir bir şeydir. Hepimiz ailemizde iyi bir eğitim almışızdır ama kültürel sebeplerle bazı şeylerin farkına varmadan yapıyor olabiliriz. Bunların farkına varmamız sağlanır, kişisel etiğimize etki eder, bu kitleye yayıldıkça kültüre etki eder. Aynı zamanda biz bir TÜRMOB bir kurum, burası bir meslek örgütü, dolayısıyla bu kurumun kendi kurallarını koymas ve herkesin hemfikir olmasını sağlar. O yüzden o basılan küçük kitap, Rıfat Bey'in bahsettiği çok önemli bir kitapçık. Lütfen okuyun ve hemfikir olmadığınız noktalar varsa tartışsın bunlar. Bu karşılıklı bir kontrattır çünkü. Buna uyacağız demek bir kontrattır. Bu ortamı yarattıktan sonra tabii ki etik davranışa etki eder. Herkes süper etik olmayacak ama büyük çoğunluk bunun sonucunda daha etik davranabilir. Ülkü bey dedi ki, vicdanınızın sesini dinleyin! İşte biz eğitimle neyi yapmaya çalışacağız? Vicdanın sesini yükselteceğiz, biraz daha yüksek çıkacak o ses. Ancak o zaman davranışa etki edebilecek.

Evet, sonuç olarak ben size sorum, siz birçoğunuz zaten hemfikirdiniz, mesleki etik evet öğretilebilir bir şeydir tüm düşünülenin aksine. Ve insan yalnızca eğitim yoluyla insan olur, Kant böyle söylemiş, eğitim varsa gelişme olur,

değişme olur. Eğitimin zaten temel amacı bu, davranışlarda değişikliğe sebep olmak ve bunu da etik anlamda gerçekleştirebiliriz. Evet, genel bir bakış açısıyla bakalım dedik, biz Türkiye’de durum nasıl bir şeydir diye. Biz pek işletme olarak bakmadık, bir tek muhasebe diye bakmadık, tıp ve hukuka da bakalım dedik. Neden? Çünkü temek etik ilkeleri olarak üç meslek birbiriyle çok benzeşiyor, aynı temellerde aslında. Ve dedik ki hani karşılaştırmalı bakalım bunlarda durum nedir? Şimdi üniversiteye baktığımızda, biz tabii 140 üniversiteye baktık, daha kurulmamış, faaliyete tam geçmemiş olanları göz önüne almadık. Tıp, hukuk ve işletme bölümlerine baktık, tabii muhasebe bölümü olmadığından direk işletmeye. Tıp fakültelerinin bir kere hepsinde zorunlu ders, bu güzel bir şey, hepsinde demek ki öyle bir şey var. Hukuk fakültelerinde yalnızca iki tanesinde seçimlik ders olarak görünüyor. İşletme fakültelerinde ise dört üniversitede zorunlu, 32 üniversitede seçimlik olarak biz gördük. Şimdi, seçimli olup olmaması çok önemli bir dersin, bir üniversitede bir ders koyarsanız seçimlik, seçilmez açılmaz senelerce. Yani etik böyle şansa bırakabileceğimiz bir şey olmamalı zaten. Bir kere zorunlu olması, hani seçimli zorunlu önemli bir farktır arada. Mesela Amerika’da üniversitelerin devletten yardım fonu alabilmesi için işletme bölümlerinde mutlaka etiği zorunlu ders olarak okutmaları gerekiyor. Mesela milletvekili adaylarımız var, bu güzel bir öneridir yani, olması gereken bir şey.

Tabii buna bakında bizim durumumuz nedir dersek eğer; dünya şeffaflık sıralamasında 56. sıradayız. Çok süper bir sıralama değil. Meslek içi etik eğitimine bakalım dedik, diğer ülkelerle karşılaştıralım bir kendimizi. Bizde şu anda yok ama kuruluyor, bu güzel hani bunun temelleri atılmış durumda. Amerika, İngiltere, Almanya, Avustralya bunların hepsinde var. Bir de Yunanistan’a bakalım dedik, komşumuz, orada da yok. Şeffaflık sıralamasından bahsetmiştik, biz 56. sıradayız, mesela bakarsanız bu ülkelerin, Yunanistan hariç, diğerlerinin hepsinin şeffaflık sıralaması bizden daha iyi durumda. 20’ler, 15’ler falan o sıralamalardalar. Demek ki hani kapitalizm, gelişme ve etik yan yana ilerleyebilen şeylermiş diyoruz.

Evet, amacı nedir etik eğitiminin? Önce ne olmadığını söylemek gerekir. Belirli bir etik görüşün aşılması değildir, birçok etik görüş var biz şu doğrudur, şu doğrudur diye aşılacak değildir etik eğitiminin amacı. Yalnızca kişinin sorgulamasını ve kendi doğrularını bulmasıdır. Biz ona yalnızca eğitimle sorgulaması için gerekli şeyleri verebiliriz. Ama hayır, illaki de bunu böyle yapacaksın gibi bir zorlama yoktur bu eğitimin içeriğinde. Evet, eğitimin amacı nedir diye baktığımızda literatürde 7-8 tane amaç tanımlanmış. Tabii

i bunları tek tek okuyabiliriz ama temelde farkındalık yaratmak, sorumluluk geliştirmek, kendinde sorumluluk hissettirmek, ikilemleri ile başa çıkabilmek için gerekli yetenekleri geliştirmek, nasıl başa çıkacağını öğretmek bunlarla ilgili, belirsizlikleri ortaya koyabilmesini görebilmesini sağlamak ve bunun için bir zemin hazırlamak, etik davranış zeminini. Yani herkesi eğitirsek böyle bir zemin, kaygan zemin olayı ortadan kalksın diye, bunları yapmak esasında etik eğitimin amacı. Peki, nasıl yapmamız gerekiyor? Hani model yaklaşım nedir bunda? Şimdi iki tane Şey var; bir, bir kere bunu diğer derslerle entegre bir Şekilde mi vermek gerekir? Yani bir denetim dersinde mesela işlenirken onun içinde etiği vermek ya da verginin içerisinde etiği anlatmak mı gerekir? Yoksa farklı bir ders olarak mı koymak gerekir? Bu önemli bir tartışma! İkinci de, bu işin uygulaması nasıl olacak? Baktığımızda genel olarak bunun entegre verilmesinin doğru olduğuna kanaat getirmiş, tabii öncelikle bir temel etik eğitimi gerekli fakat daha sonrasında ne kadar entegre ederse- nize diğer derslere mesleki anlamda o kadar etkin oluyor. Yani denetim dersinde, denetimde karşınıza çıkabilecek bütün olaylar tartışılıp etik ikilemler de ortaya konup, o dersin içeriğine konursa bu çok daha başarılı sonuç verdiği bulunmuş literatürde yapılan çalışmalarda. Entegre eğitimin amacı, ders içi uygulamaların, güncel durumların yapılabilmesi, tartışılabilmesini sağlaması, yalnızca teoriyle sınırlı kalmaması ve detaylandırılabilmesi. Daha doğrusu görsel bir kimlik kazandırabilmek, hani nasıl bir Şey olduğuna etik uygulamanın tam anlamıyla anlatabilmek ders kapsamında. Uygulama nasıl olacak? Şimdi temel eğitime bakarsak, bir teorik eğitim var yani hoca bazlı dediğimiz, hocanın çıkıp anlattığı, bir de öteki uçta ğrenci bazlı dediğimiz tamamen öğrencinin aktif rol aldığı bir sistem. Bizde genelde eğitim Şu anda ikisinin arasında bir yerde, biraz canlandırma, oyunlar bu tekniklerle arada bir yerde. Ne tamamen öğrenciyi yönlendiriyor Şu anki uygulamalarda çünkü o çok pahalı bir sistem yani tamamen öğrencinin yönlendirdiği bir ders, 5-6 öğrenciye bir hoca gerekiyor, öğrencinin çok uzun vakit harcaması gerekiyor, mantıklı bulunmuyor birçok alanda. Teorik eğitim de genellikle hani hoca ne anlatırsa bir tek o kadar, öğrenciye hiçbir rol stlenmiyor. İkisinin arasının Şu anki uygulama böyle. Burada ne kullanılıyor? Daha çok vaka metodu, canlandırma, konuk konuşmacılar gibi teknikler kullanılıyor.

Metot nerilerine ben hani kısaca bakmak istiyorum, mesela sosyal sorumluluk projelerinde yer alma. Bu tarz projelerde gerçekten bakmışlar niversite öğrencileri üzerindeki çalışmalarda, yer alanlar daha çok daha sonraki davranışlarında daha etik davranmaya başlıyorlar. Çünkü bir Şeyi yaşayarak öğrenmiş oluyorlar, kendi yaşadıkları türde problemlerin sınıfta tartışılması çok et-

kin bir yöntem. Yani bizim kalkıp burara Enron'u tartışmamız ne kadar hani önemli şey değil ama Türkiye'de olmuş, bizim gerçekten karşımıza çıkabilecek türde olayları tartışmak her zaman hem herkesin ilgisini arttırıyor hem daha çok işin içine katılabiliyor. Çünkü bizim kendi problemlerimiz var, onların kendi problemleri var. Biz kendi problemlerimiz üzerinde odaklanmalıyız. Konuk konuşmacılar çağırılması, bu hem etik davranıp hem iyi sonuçlara ulaşan kendi için ve toplum için, güncel durum çalışmaları, şu an içinde bulunduğumuz durumun düzgün anlatılması etik konularda. Film ve vaka çalışmaları, canlandırmalar, simülasyon teknikleri ve bingo oyunu. Bingo oyunu diye bir oyun üretmişler, bu çok güzel. Siz isterseniz tombala öğretin sorun değil fakat internette de web sitesi var biz onu çevireceğiz şimdi, onun üzerinde çalışıyoruz. Derste de uygulanabiliyor ve bu oyunda hani sürekli etik davrandığımız sürece aslında kazanabiliyorsunuz. Değişik bir oyun sistemi var çok güzel. Mesela bu nedir? Derste yaşatmak, gerçekten o davranışa onu itmek, yalnızca anlatmak değil. O yüzden bu tarzdaki eğitim metotlarının etkili olduğu gösterilmiş hep literatürde. Simülasyon teknikleri de benzer bir şey, onda da gruplara ayırıyorsunuz, bilgisayar ve satranç oynar gibi oynuyor gruplar. Kendileri bir karar alıyor, sonuçları çıkıyor alınan kararlara göre. Ama dediğim gibi bunda çok net değil aldığımız karara göre sonucun ne geleceği. Bu yöntemlerin uygulanması etik eğitimi başarıya ulaştıracaktır diye düşünüyor.

Son olarak, materyal önerileri var birde. Tabii etik standartlar, meslek örgütünde yayınlanan kural ve görüşler, denetim ve vergi konuları için özel üniteler olması gerektiği konuşuluyor. Çünkü en çok hakikaten problemin olduğu yer denetim ve vergi. Sosyal sorumluluk alanındaki materyaller, vaka çalışması ve senaryo yazılması gerekiyor. Şu anda bizim elimizde bunlardan çok fazla dediğim gibi yerel, bizim örneklerimiz yok. O yüzden biz akademisyenlere bu konuda iş düşüyor. Gerçekten bunları yazmamız lazım ve bunların derslere girmesi lazım konu olarak.

Ben teşekkür ediyorum hepinize bu saatte beni dinlediğiniz için.

Prof. Dr. Ercan BAYAZITLI
Oturum Başkanı

- Biz teşekkür ediyoruz. Daha fazla tartışılmaya neden olması için iki konuya açıklık getirmek istiyorum. Birincisi, siz belirttiniz zaten etik tartışması son skandallardan sonra daha çok önem kazanmaya başladı. Mesela biraz önce Çağnur Hocam konuşmasında zaten o konuya değinerek, oradan hareketle yola çıktı. Yoksa hepimiz çok iyi biliyoruz ki etiğin birebir anlatılması ile herkes o kuralları algılayacak diye bir kural zaten yok. Etik eğitimle pekiştirmiş olsanız bile bu olaylar meydana geldi o yüzden sayın konuşmacılar biraz önceki oturumda zaten bu konuyu açıklamıştı.

İkincisi, Mehmet arkadaşımın sanıyorum üstat ilişkisi içerisinde bizim mesleğimizle belki stajyerleri karşılaştırmak istediniz. Bu anlamda günceldir ama sonuçta biliyorsunuz bizim mesleğimiz kariyer bir meslek ve sonuçta müspet ilime devamlı açık olan ama ilkelerini, alışkanlıklarını, saygınlığının da hiçbir zaman ihmal edilemeyeceği bir meslek dalı olarak o konuda belki bir benzeştirme yapabiliriz diye düşünüyorum

Bir ilave de ben vermek istiyorum. Arkadaşlarım gerçi söyledi, devlet üniversitelerinde 36'sında lisans eğitiminde, 24 tane de lisansüstü eğitimde etik derslerinin verildiğini, vakıf üniversitelerinde derslerin de aşağı yukarı aynı ağırlıkta olduğuna değindi. Evet, ben de biliyorum ama arkadaşlar şu gerçekten bir sorundur, etik eğitimi hiçbir kuruma bırakılamaz. Bu dediğim gibi ailedir de, meslek örgütü de tabii sorumludur, kişinin kendisi de sorumludur, üniversiteler de çokça sorumludur. Ama gerçekten bizim de bünyemize yeni giren konu çok önemli bir konu mesleğin icra edilmesi açısından ama üniversiteler de hak ettiği biçimde gerektiği biçimde veriliyor mu dersek ben buna evet diyemeyeceğim. Ama rakamlara sığınarak da bu gerekli biçimde veriliyor dendiği zaman da kendimizi biraz aldatmış oluruz. Şöyle ki, yine Kıymet arkadaşımın da bir çalışması var bu konuda. O çalışmada da üniversite öğretim üyeleri üzerinde yapılan bir araştırmada etik eğitiminin verilmesiyle ilgili araştırmada yaklaşık bu çalışmaya katılan akademisyenlerin % 53'ü, % 55'i etik eğitimi verdiklerini, bunların bir kısmı bu etik eğitimi dersin içerisinde, muhasebe dersinin içerisinde, bir kısmı ise muhasebe dersinin dışında ayrı bir ders olarak bu etik eğitim dersini verdiklerini ifade etmişlerdir. Peki, soruyorum arkadaşlar, tüm üniversitelerde % 100 bütün üniversitelerde etik dersinin verilmiş olduğunu kabul edersek, bu bizim sorunumuz çözüyor mu? Çözümüyor. Sonuç nedir o zaman? Sonuç, etik eğitimi nasıl olmalı? Şimdi hep-

mizce etik eğitimi olmalı, bu amaçtan biz yola çıkarak sadece ve sadece stajyer eğitimi ilişkin olarak etikle ilgili bir konu koyduk, doğrudur. Mehmet Bey'in sanıyorum vurgulamak istediği bu ama bu sadece stajyerlere yönelik olarak münferit ortamda etik konusuna yaklaşsınlar, uysunlar diye koyduk bunu ama bana sorarsanız ki pedagojik olarak doğru mudur, hedefine ulaşır mı? Bunun çok daha tartışmaya açık yanı vardır, etik eğitimi yaptık demekle etik eğitimi yapılmıyordur, yapılmayacaktır. Önemli olan burada buna bir ke-re bu eğitimi almaya ve bunu öğrenmeye hazır bir kitlenin olması lazım gerekiyor, yani bu inancın olması lazım, bu kültüre sahip olacak bir kitlenin olması lazım. İşin gerçeği de bir gençliğimiz var bizim değerli arkadaşlarımız, biz hala sıra beklemede sabırsız bir toplumuz. Yani ben otelde bekliyorum, otobüsler gelip gidiyor buradan çıkış yapanlara bakıyorum, kendi arkadaşımı geçmeye çalışıyor otobüse binerken. O yüzden etik eğitiminde kararlı olmalıyız diye düşünüyorum ama çok mesafe almamız gerekiyor, onu da bilmeniz gerekiyor.

Evet, bu konuya ilişkin olarak soru sormak isteyen arkadaşlarımız varsa soruları da alalım. En arkada bir arkadaşım var.

Katılımcı

- Bütün hocalarıma, bütün katılımcılara sonsuz teşekkürler. Çok beslendik gerçekten, ufkumuz açıldı. Bu konular mutlaka işlenmelidir, etik eğitim, etik kurallar ailede başlar. Eğitimle geliştirilir, çevreden beslenir. Ben böyle düşünüyorum. Biz Milli Eğitim Müfredatında yıllarca solucanın sindirim sistemini öğreteceğimize etik kurallar için bir ders koysaydık, rehberlik yerine bir ders koysaydık çocuklarımızın durumu daha farklı olacağını düşünüyorum ben şu anda, şu anda düşünebiliyorum tabii ki. Bunun dışında yine Odalarımızda meslek içi eğitim yapılırken etik kuralların da işlenmesi gerektiğini düşünüyorum. Sadece mali müşavirlik mesleğinin sorunu değil bu, bütün mesleklerin etik davranması gerekiyor, etik kurallar çerçevesinde yapılması gerektiğini düşünüyorum. Bütün katılımcı arkadaşlara teşekkür ediyorum, şurada etik kurallar etik kurallar işleniyor, herkesin burada olması gerekirken salonun da bu kadar az olması beni üzüyor açık konuşmak gerekirse. Bu da bir etik midir? Bu da benim sorum.

Prof. Dr. Ercan BAYAZITLI
Oturum Başkanı

- Çok teşekkür ederim. Ben bir şey daha söylemek istiyorum aklıma gelmişken sonra unutuyorum özür dilerim. Eğer her şey eğitimle olmuş olsa Sayın Çaynur bir tablo gösterdi işletme bölümü, hukuk ve tıpla ilgili, bu üç alana ilişkin olarak lisans eğitiminde etik dersinin zorunlu olduğu tek alan tıp fakültesidir. Yani tıbbi deontoloji dersi tıp fakültesine başlandığında birinci sınıftan itibaren verilir. Eğer zorunlu dersle bu işi çözüyorsa tıpçıların da hiçbir probleminin olmaması gerekir diye düşünüyorum. Maalesef insan faktörü çok önemlidir.

Evet, başka sorusu olan var mı?

Yakup SİMEKLİOĞLU
Van SMMM Oda Başkanı

- Gerek Haksız Rekabet Kurulu olsun gerek Etik Kurulla ilgili dün yapılan sunumlardan ve sunum yapan değerli hocalarımın vermiş oldukları bilgilerden dolayı kendilerine huzurunuzda teşekkür etmek istiyorum. Ve emeği olan herkese de teşekkür etmek istiyorum. Gerçekten çok yararlı olduğunu düşünüyorum. Sorum Bayan Hocama, ismini çıkartamadım, sunumunda bir maddede şöyle geçiyordu; “eğitim görmeyen insan değildir, ancak insan eğitimle olur.” Çok kişi eğitim görmesine rağmen eğitim görenden daha etik olduğunu ifade etmek istiyorum. Teşekkürler.

Katılımcı

- Benim soru değil sadece teşekkür ediyorum değerli hocalarımıza. Aslında akademik ve mesleki işbirliği çok yararlı da ben sadece hocam beni yanlış anladı. Ben Türkiye’de biz aşağıyız, Batılılar yukarıda gibi bir şey söylemedim. Herhalde ifademde yetersizlik vardı, öyle bir niyetim olamaz.

Ben çok alerjisi olan biriyim oryantalistik bakışlara, Türkiyeli olmayı, doğulu olmayı çok önemseyen birisiyim. Orada bir yanlış anlama olmuş ama etik kavram olarak bize sonradan, Batıdan geldiğini siz daha iyi bileceksiniz. Yani ahilikteki bir ahlakıdır, ahlak ve etiğin farkına yönelik olarak tartışabiliriz.

Müsaade ederseniz bir gözlemimi hocalarımızı tenzih ederek söylüyorum; biz burada bilimsel dille iş dünyasındaki konu dilini biraz farklılaştırmak istiyoruz. Yani onların dinlediğimiz zaten biz bu konuyu söyleyenlerdeniz. Ben çıkıp benzer bir şeyi anlatabilirdim ama benim dilimde biraz daha şüphe, soru olsa gerek. Sözgelimi Harvard Business'in bu aydan önceki kapağı, How To Fix Capitalism'dir. Ama siz o kadar özgüvenle, demek ki gelişme kapitalizmle etik bir arada olabiliyor dediniz. Ama sayı bütünüyle bunu sorguluyor. Bugün tüm dünyanın kapitalizmde en ileri temsilcileri kapitalizmin son krizle çok büyük açmazlar içinde olduğunu ve bir transformasyon ihtiyacı içinde olduğunu söylerken bazı kavramları adeta bir propaganda gibi kritik bir dinlemeye sunmaya, dolayısıyla sahiplenmeye yol açacak bir tarz yerine başka bir dille sunmak bana biraz yadırgatıcı geldi. Ama bu eleştirimi de dostluğuma ve samimiyetime verin. Teşekkür ederim.

İnci DURAN

- Merhaba, İstanbul'dan geliyorum ama Hatay kökenliyim. Bizim kültürümüzde birçok ahlaki değerler Avrupa'da da, Amerika'da olmayanlar mevcut. Ahilik bahsettiği gibi, Sufizm memleketimizde mevcut. Ahlaki açıdan doğuştan getirdiğimiz bir takım değerler var, bir de sonradan üzerine koyduğumuz değerler var. Şimdi bir Kızılderili bilgeye torunu soruyor, diyor ki, "Dedeciğim benim içimde iki tane kurt savaşıyor. Bir tanesi iyi kurt, bir tanesi kötü kurt, ben ne yapayım? Ben hangisinin sözünü dinleyeyim? Hangisi gelişecek?" diyor. Yanlış anlatıyor olabilirim ama Kızılderili bilge dedenin söylediği şu; "Evladım hangi kurdu beslersen o gelişecektir." Şimdi biz öyle bir milletiz ki burada genetiğimize çok güçlü bilgiler mevcut. Çok uzun medeniyetler yaşamış, çok gelişmiş medeniyetler yaşamış bu topraklarda eğitim bir yere kadar. Temelden getirdikleriniz de var, bunları hayata soktuklarımız veya hayatın içinde sokmadıklarımız var. Ben biraz bu işte kendi başıma kaldım, sosyoloji, psikoloji ile yetinmeye başladım. Bunları yaparken de tabii ülke gerçeklerini araştırdım bu mali müşavirlik işleri arasında. Yalnız kaldığımızı hissettim, ilk defa geliyorum böyle bir toplantıya iyi ki gelmişim. Sayın profesörlerin çalışmalarını gördüm, istatistikleri gördüm. Harika çalışmalar. Sayın Hüseyin Bey'in, mali müşavir, çalışmalarını gördüm. Saatlerle insanların ne kadar sürede müdürlük, ne kadar zamanda ne yaparsa ne kadar verimli olduklarını hakkaniyet kurallarının çok güzel işlediğini gördüm. Ayrıca meslektaşlarımızın büyük arzu ile burada sessizce her şeyi dinlediklerini, uyum gös-

termeye çalıştıklarını görüyorum çok mutlu oluyorum. Hatay kökenli olmanın verdiği bir özellik vardır, bu bütün kültürlerle yakın olmak ama aynı zamanda dünya ile entegre olmak. Sizin bahsettiğiniz o ahi kültürünü şu anda bu kültüre nasıl adapte ederiz? Bunlar için ben buradayım, ayrıca kendimde gördüğüm eksikler, önce kapınızın önünü süpürün derler, istediğimiz şeyi alamıyoruz diye biz şikayet ediyoruz piyasadan, istediğimiz değeri alamıyoruz diye. Ben şikayet etmedim ama arkadaşlarımdan gördüm. Acaba burada bir çözüm bulunur mu diye kendimi geliştirmeye çalıştım, onun için buraya geldim. Birçok kişisel gelişim derslerine katıldım, bu kişisel gelişim derslerinde burada bahsettiğiniz konuların birçoğunu, bizim kültürümüzdekileri yurtdışında değişik şeylerle süslemişler, değişik versiyonlarla süslemişler ve mesleklerin ve yaşamın içerisine sokmuşlar. Biz bunlara ahlak diyoruz, iş ahlakı diyoruz, kişisel gelişim diyoruz ve bunların tabii hayat içerisinde çok üstün, toplumu etkileyecek insanların, bilhassa bizler toplumu çok etkileme düzeyindeyiz, çok insanlara örnek davranışlar sergilemek durumundayız. Çünkü eğitimle ilgili bilgileri iş yaptığımız kimselerle alışveriş halinde aktarıyoruz, onların yaratıcılığı bizim hukuk aktarımımız, mali hukuk ve diğer bazı kurallarda yoğun bir iletişim var. Bu nedenle de hem ahlaki boyutu hem teknik boyutu bir arada götürülmesi gerekir. Ben burada yalnız kaldım, kendi başıma bir sürü gelişim kurslarına gittim fakat gördüm ki kendi başıma hiçbir şey yapamıyorum. Teşekkür ediyorum.

Katılımcı

Teşekkür ederim Sayın Hocam. Benim iki tane sorum olacak; şimdi hocalarımız çok güzel bir şekilde etiği anlattılar ama şimdi etiğe baktığımızda etik kişilerin birbirleriyle veya topluma karşı sorumluluklarında özellikle öyle çıkıyor. Dolayısıyla bunun temelinde de bunu biz kültür olarak görüyoruz. Bunu hocalarımız eğitim sürecine baktılar ve bunu bir ders olarak gördükleri zaman biz etik kavramların dışına çıkmış olmaz mıyız? Yani bunu bir ders olarak değil de örnekte görüyorum, ‘muhasebe mesleği etik kültürü’ diye tanımlayıp, geliştirmemiz daha doğru olmaz mı? İkinci sorum da şu; sabahki sunumlarda iki konu gündeme geldi, birincisi etik sözleşme olması, diğer bir husus da etiğin sözleşmeye dayanması halinde yasalaşması ve bunun karşısında da bir ceza olması gerekiyordu. Bu konudaki görüşleriniz nedir? Teşekkür ediyorum.

Yahya ARIKAN
İstanbul SMMM Oda Başkanı

- Sayın Hocam teşekkür ederim, konuşmacılara da teşekkür ediyorum. Tabii bu kongremizin amacı her kongre sonucunda önümüzdeki süreçle ilgili TÜRMOB ve Odalar olarak bir yol haritası hazırlıyoruz. Bir şeyler vermiş bir oturum olması açısından sadece bir öneride bulunmak istiyorum, tabii etiği tartışmamızın nedeni değerli konuşmacılarımızın ifade ettikleri gibi son yıllarda yaşanan skandallar ve haksız rekabette yaşananların doruk süreci bizi etik bir cankurtaran simidiymiş gibi görmeye çalışılıyor. Bu anlamda eğitim konusu zaten bizim hayatımızın vazgeçilmez bir olgusu ki özellikle önümüzdeki süreçte şu anda Maliye Bakanlığının gündeminde olan Sürekli Eğitim Yönetmenliği yayınladığında mutlaka etik bölümüne yer verecektir. Ama bunu yaparken ikiz kardeşi şudur, meslek hukuku olmadan etiği tek başına almamız süreci tamamlamayacaktır. Bu anlamda meslek hukuku ve etiği birlikte anlarsak bir bütünlük ifade edecek ve çok sıkıntı duyduğumuz haksız rekabet boyutunda ki bizi buraya getiren nokta da daha aşağılara çekme boyutunda, bir saygınlık boyutunda önümüzde bir yol olacaktır düşünüyorum. Teşekkür ederim.

Prof. Dr. Mehmet ÖZBİRECİKLİ
Mustafa Kemal Üniversitesi

- Sayın Başkanım teşekkürler. Çok kısa bir konuşma yapmak istiyorum zamanımız da oldukça geçti, diğer oturuma geçmemiz lazım. Öncelikle şunu söylemek istiyorum; ben akademisyenlikten ziyade bir eğitimci olarak yetiştim. TÜRMOB'un uzun yıllardır siz muhasebeci olamazsınız demiş olduğu Ticaret, Turizm Eğitim Fakültesi mezunuyum, Gazi Üniversitesi. Burada bizim birinci sınıfta bir dersimiz vardı, ismini hiç unutamam; Gelişim ve Öğrenme. Bu ders bir gelişimin doğumdan önce başladığı, öğrenmenin doğumdan önce başladığı üzerinde duruyordu. Ancak baktığımızda etik kavramıyla ilgili bir eğitim çok çok sonraları başlayabildi. Ve lise olarak da ticaret lise mezunuyum. Böyle bir ders almadık, şimdi Keynes'in bir teorisi vardır, Arz-Talep Kanunu. Birisi arz edecek, birisi talep edecek. Talep eden kişi bilgisiz, yeni işe başlıyor, yeni eğitime başlıyor, öğrenci. Meslek mensuplarının sizce bunu arz etmesi gerekmez mi? Bu birinci.

Bir de, Sayın Hocam sunumunda usta-çırak ilişkisinde minik bir tepki aldık. Şunu söylemek istiyorum ben; ben 1990 yılında ilköğretime başladım ve o anki serbest muhasebeci mali müşavirler, o zaman tabii serbest muhasebeci adı altında, bunların 3568 sayılı Yasadan önce serbest muhasebeciler nasıl serbest muhasebeci oluyordu? Yani bir nevi usta-çırak ilişkisiydi, bunların herhangi bir lisans eğitimi olmamıştı, lise mezunu serbest muhasebecilerimiz vardı. Dolayısıyla usta-çırak derken yanlış anlamayın ben de bu meslekteyim, mesleği bugününe bakarak değil de, daha öncesindeki, geçmişi anlattım. Bundan dolayı eğer bir saygısızlık etmişsem kusura bakmayın.

Doç. Dr. Çağnur KAYTMAZ BALSARI
Dokuz Eylül Üniversitesi

- Evet, şimdi birinci bir eleştiri gelmişti ben “insan eğitim yoluyla insan olur” yazıyordu bir slaytımızda, o da Kant’ın bir sözü benim değil. Biz burada eğitim derken, yani Kant’ın tabii burada bahsettiği eğitim her türlü eğitim, aile eğitiminden tutun mesleki eğitime kadar. Çünkü eğitimin temel tanımına baktarsak eğer; eğitim bir bilgi verilmesi sonucunda davranışta bir değişikliğe sebep olmaktır, yani bütün gelişimimiz aslında buna bağlı. Ama bunu yalnız etik eğitim anlamında söylememiştim.

İkinci olarak, kapitalizm ve etik birlikte olur mu dediniz ve son Harvard Business’in makalesinden bahsettiniz. Aslında benim de tam orada onu söylememin nedeni o makalede de geçmesiydi, bunları tartışılmasıydı. Burada amaç, evet akademik ortamda birçok şey tartışılıyor fakat orada öyle bir terminolojiyle tartışılıyor ki, bu gelip de biz birbirimiz arasında bunu konuşamaz hale geliyoruz. Ben bunu oradan çıkartmak istedim. Ve aslında benim tartışmaya açmak istediğim buydu, kapitalizm ve etik bir arada olur mu? Olur dedim, bu benim düşüncem. Benimle birlikte birçok akademik teoride ve birçok akademik makalede görebilirsiniz.

Burada kapitalizm gelişmiş fakat etik tarafı yeterince gelişmemiş olduğu için ben bu kadar skandallar gördük. Demek ki biz biraz daha bu konuda eğitim verirse kapitalizmle etik bir arada daha iyi ilerleyebilir çünkü uzun dönemli bir bakış açısı kazandırabiliriz insanlara. Mesela oyunlardan bahsettik, bu oyunlarda hep sonuçlar değişiyor. Değişmesi de sizin ne kadar uzun vadeli ne kadar farklı yönlerden yaklaşabildiğinize bağlı oluyor bu etik oyunlarında.

Üçüncü olarak da, Sayın Hocam hukuk ve muhasebeden bahsetti. Şöyle; hiç bir zaman sıfır hata diye bir şey yok, mutlaka hata olacak, siz istediğiniz eğitimi verin etik davranmayanlar olacak ama biz bunun oranını düşürebiliyorsa o zaman bu başarılı bir şeydir. Tıpta daha az etik problemle karşılaşıyorsa muhasebe ve hukukla karşılaştırırken demek ki o eğitim iyi bir şey olmuştur diye düşünebiliriz. Teşekkür ediyorum.

Son bir söz söyleyeceğim, biz bu bildiriye hazırlarken Onur Öz ile birlikte hazırladık, çok genç bir akademisyen kendisi. Ben kendisine de bütün katkılardan dolayı teşekkür ediyorum. Sağ olun.

Prof. Dr. Mehmet ÖZBİRECİKLİ
Mustafa Kemal Üniversitesi

- Şimdi bu Ahilik benzetmemle ilgili bazı rahatsızlıklar hissettim, şimdi bu ahilik kültürünü şu anda kuracak halimiz yok ancak orada bir bütünsellik var ben onu vurgulamaya çalıştım. Yani çocukluktan başlıyor. Şimdi bazı arkadaşlarımız diyor ki, mesleki etikle ilgili eğitimi başlatın kişisel eğitim, yani şimdi muhasebe ofisinde ahlaklı olacaksınız dışarıda başka biri mi olacaksınız? Bu bütünsel bir şey, yani öylesinizdir ya da değilsinizdir. Yani evde etik davranacaksınız iş yerinde mi etik davranmayacaksınız? Bence öyle değil! Dolayısıyla etik eğitimi küçüklükten başlamalıdır meslekte devam etmelidir. Meslek etiğinizi de bilelim ama çocuklarımıza da verelim. Ben bu materyali hazırlarken küçük oğlum dördüncü sınıfa gidiyor, oğlum siz ahlak dersi alıyor musunuz? Alıyorum babacığım dedi. Kitabını getirir misin? Kitabını getirdi, kitabına baktım. Ne anlatıyor ahlak bilgisi kitabında; şunu yaparsanız günahdır, bunu yaparsanız sevaptır. Ne için günah yazmıyor, niye sevap yazmıyor. Dolayısıyla ilköğretimde biz ahlak dersi vermiyoruz şu anda, dolayısıyla orası boş. Ben hep ahilik ile kıyaslarken orada veriliyor ama şu anda veriliyor mu yorumlamayı kast etmiştim.

Prof. Dr. Ercan BAYAZITLI
Oturum Başkanı

- Evet, Hocam çok teşekkür ediyorum. Değerli konuklar sabrınız için tekrar çok teşekkür ediyorum, hepinize saygılar sunuyorum.

UYGULAMA SONUÇLARI

Prof. Dr. Serdar ÖZKAN
İzmir Ekonomi Üniversitesi

- Hepinize tekrar saygılar sunarım efendim. Sizlere öncelikle teşekkür ederiz katılımla ilgili olarak anket çalışmasına. Bu anket çalışması aslında daha derin analizler yapma imkanımız var fakat bu analizler için zamana ihtiyacımız var ve sonunda yorum ihtiyacımız var ama bu kısa süreç içerisinde how-backleri aldık, yalnızca ilginç olanları söyleyeceğiz ve ayrılacağım ben kürsüden. Çok zamanınızı almayacağım. Sağ olsun bütün arkadaşlarım yardımcı oldu anketin girilmesinde, yorumlanmasında. Hemen size kısa bilgi vereyim geçeyim.

40 ilden katılımcı var ankette. Şöyle sıralanmış; burada özellikle ben İzmirli olduğum için onu özellikle göstermek istedim, sanıyorum Feyzullah Başkanın şeyidir o, bütün İzmirli o benim diyor. Bir kişi katılmış İzmir'den, hangi İzmirliyi görsem, "o benim" diyor, o Mustafa Bey o benim diyor, İzmirli bir birine düştü. İstanbul'dan iki tane var. Çok eğlenceli böyle şeyler onu söyleyeyim önce. Emin olun bu çalışmayı topladıktan sonra akademik metin olarak basacağız yayın haline getirip, sonuçları sizlerle paylaşacağız. 10 tane YMM sağ olsun katılımcımız doldurmuş. Analizleri YMM-SMMM diye ayırmadık çünkü sayılar o kadar az ki o analizi yapmaya imkan yok. Yaşla, bölgeyle, şehirle ilgili de yapma imkanımız var fakat bazı illerde yalnızca 1 falan olunca onu da bıraktık yoksa çok büyük miktar oluştu bilgisayarın başına.

Senaryoyu hatırlıyorsunuz, hatırlamayanlar için bir daha söyleyeyim, bir tane yönetim kurulu başkanı var biliyorsunuz değil mi? Yüksek hedefler veriyordu yeni gelen genel müdüre, CEO'ya diyelim. CEO da bunu aldı, yüksek hedefleri yerine getirmek için, çok önemliydi kariyerinde bu iş, o da işte şirketinin mali işler koordinatörü muhasebeciyi çağırıyordu, diyordu ki; "valla ne yaparsanız yapın karları yüksek çıkartın" diyordu. O da bu talimatı aldıktan sonra denetçiyle görüşüyordu ve denetçiler aslında bazı olumsuzlukları fark ettikleri halde genel müdürün bir dahaki sefere sizinle çalışma isteklerine karşılık onlar da bazı sorunları görmezden gelerek olumlu rapor vermişlerdi. Biz de sormuştuk; kim suçlu, kim haklı falan diye değil mi? Şimdi bu ego-

izm falan kelimelerine takılmayın ne olursunuz, bunlar hep etikte ve psikolojik terimler aslında, kendini düşünme bu. Daha farklı analizler yapma imkanımız vardı fakat yine kesmek zorunda kaldık. Çünkü öyle enteresan sonuçlara ulaşıldı ki onlar üzerinde uzun uzun durmak gerekiyor. Yaşına, bölgesine falan bakmak lazım fakat çıkamadık işin içerisinden fakat şöyle söyleyeyim; davranışın kişiye getirisinin olup olmadığına ilişkin sıralamaya baktık, yani bu işten getiri elde eden kim oldu? Şimdi bakarsanız bir kere muhasebeci, denetçi, yönetim kurulu başkanı, CEO diye bu enteresan olmuş, şöyle yorumlamış olabilirler; uzun uzun dedim ya düşüneceğiz bazı şeyleri, muhasebecinin de bu kendi işi ve işinden olur, denetçinin de temel işi bu ama CEO'nu başka gelirleri de var başka işler de var. Yani yönetim kurulu başkanı bir sürü başka işle ilgileniyor, genel müdür de bir sürü başka işle ilgileniyor. Fakat muhasebecinin ve denetçinin asli işi bu, dolayısıyla bu işten onlar sonuçta kazançlı çıktılar. Neden? Bir işi oldu mu öbürü de denetim kontratının ileriki senede yenilenmesini garanti aldı, bunu tespit etmişsiniz.

İkincisi, davranışın reel olarak etik olup olmadığına ilişkin sıralama yapın demişiz, siz demişsiniz ki, yani deontoloji ve meslek etiği ile ilgili kısım bu, siz demişsiniz ki, burada etikle ilgili bakıldığında CEO'nunki etik olmuş yani, denetçi, muhasebeci ve yönetim kurulu başkanı en aşağı inmişsiniz. Bu üzerinde çapraz sorgu yaparak hani yine üzerinden geçmek gerekir. Galiba sizin için enteresan olanı bu, kim suçlu? En çok denetçiyi suçlu bulmuşsunuz hepiniz. Sonra CEO'yu suçlu bulmuşsunuz, üçüncü muhasebeciyi suçlu bulmuşsunuz, en az suçlu yönetim kurulu başkanı demişsiniz. Tamam mı? Şimdi ben buradan iki şey okumak istiyorum; bir tanesi Rifat Nalbantoğlu, Sayın Nalbantoğlu biliyorsunuz komite başkanı olarak kongreyi açtı ve buradan ayrıldı, O'nun görüşü şöyleydi, CEO, denetçi, muhasebeci ve yönetim kurulu başkanıydı. CEO ve denetçi arasında kararsız kalmış Rifat Bey. Bu doğru olan demek değil biliyorsunuz değil mi? Bu sizlerin ne düşündüğünüz. Şimdi biz bu sonuçları dünyanın başka yerleriyle yapılmış çalışmalarla karşılaştırarak Türkler böyle bakmış olaya diyeceğiz bir. İkincisi, bu çalışmanın benzerlerini öğrencilerle yapıyoruz, üniversite öğrencileriyle yapıyoruz, onların bu işte kimin daha az suçlu, kimin daha farklı bulduğunu da ortaya koymamız lazım. Genç nesil olaya ve iş hayatına girmeyen olaya nasıl bakıyor diye. O yüzden uzun sürecek bir çalışmanın ilk ayakları diyelim sadece veya sizinle yaptığımız ayağı diyelim. Burada enteresan en çok denetçiyi suçlu bulmuşsunuz sonra CEO'yu bulmuşsunuz, sonra muhasebeci, sonra yönetim kurulu başkanı. Yönetim kurulu başkanı en az suçlu demişsiniz, neden? Patron diye mi? Sadece işadamı demişsiniz muhtemelen. O her şeyi ister. Yahya Arıkan'ınki-

ni de söyleyeyim mi? Yönetim kurulu başkanı demiş en yukarıya, Yönetim kurulu başkanını yukarıya koymuş Yahya Bey, sonra denetçi, sonra CEO, sonra muhasebeci demiş. Şimdi Yahya Bey'e soruyoruz, neden yönetim kurulu başkanını başa koydunuz diye. Aslında o başlatıyor diyor, tüm bu zinciri o başlatıyor diyor. O böyle bir şey yapmasa diyor, diğerleri bunu yapmak zorunda kalmaz, doğru mu düşünüyor? Ya inanılmazsınız! Hem o doğru hem o doğru, bir anda fikir değişti. Olur mu öyle! Bu enteresan, muhasebeci üçüncü çıkmış, kayırmış mısınız ne yapmışsınız, hani meslektaşlık şeyi bu, değil mi?

Mesela öğrencilerle yapılanda, en üstte denetçi, öğrencilerde de yine en suçlu denetçi çıkıyor, en az suçlu muhasebeci. Burada da işte yönetim kurulu başkanı, biz bunu birkaç ay içerisinde tamamlarız, ondan sonra yayınlarız, TÜRMÖB da sizin bilginize sunar. İlginç olan şu, şunu söylemem lazım; yani etik eğitimi nasıl yapılacak diye konuşuyoruz ya, açık söylemek gerekirse etik eğitiminin öğrenme kısmı varsayım çalışmasıyla yapılması gerekli. Bakın mesela şimdi biz ne yaptık burada? Burada doğru cevap var mı? Mesela bu doğru mu, yanlış mı öyle bir şeye giriyor muyuz? Hayır. Tek istediğimiz şey, kendi aranızda neden onu öyle düşündük, niye bunu böyle düşündük tartışmaya açabilmek, etik karar verirken tartışmaya açabilmek Çağnur Hocamın dediği gibi etik eğitimi bir şeye bu doğrudur, yanlıştır demek için değil bir şeyi ortaya koyarak bunu tartışmaya açarak vicdanınızı, meslek kurallarını ve saire düşünerek ortak karar almak. Tabii şimdi bir Adana Atasözü sunmak istiyorum size, "herhangi bir suç yoktur, herkes çıkarına uygun davranmıştır" diye katılımcımız Adana'dan böyle bir şey söylemiş, burada mı? Yok değil mi? Atasözü yazarı, lafı attı, gitti! Bir de unvan var; SMMM, YMM ve yemin-siz mali müşavir gibi üç şeye ayırılım dedik, yemini çıkarınca geriye hocam bu kalıyor dedi, tamam dedik. Bu da yeni unvanımız.

Çok teşekkür ederim ilginize, asıl olan şeydu, asıl olan hep beraber bir şey yapabilmek, çok teşekkürler.

PANEL

**MUHASEBE MESLEĞİ ETİĞİ
KURALLARININ GENEL
DEĞERLENDİRMESİ**

Prof. Dr. Cemal İBİŞ
Oturum Başkanı

- Herkese iyi akşamlar. Efendim, III. Türkiye Etik Kongresi Panelini açıyorum. Başlamadan önce bu kongreyi organize eden TÜRMOB'a, Etik Kuruluna, Hatay Odasına çok teşekkür ediyorum. Ben sözü çok fazla uzatmayacağım. Sadece çok kısa bir iki şey söyleyip hemen sözü konuşmacılara bırakacağım.

Öncelikle Yunus Emre'nin bir sözü var onu söylemek istiyorum, Yunus Emre yıllarca önce diyor ki; "Girdim ilim meclisine eyledim ilmi talep. İlimi en geride gördüm illa edep, illa edep..." ve ilk söz Doçent Doktor Kıymet Tunca Çalıyurt, Trakya Üniversitesinde. Hocam söz sizin, buyurun.

Doç. Dr. Kıymet TUNCA ÇALIYURT
Trakya Üniversitesi

- Sayın Başkanım teşekkür ederim. Ben öncelikli olarak şahsım ve Trakya Üniversitesi adına III. Etik Kongresine katılma imkanı ve söz imkanı verdiğiniz için teşekkür ediyorum. İki günden beri etik konusuyla ilgili pek çok konu konuşuldu, ben de özellikle değinilmeyen konulardan bahsetmeye, sonuçta da bir değerlendirme yapmaya çalıştım.

Bir karikatürle başlamak istiyorum konuşmama, bir toplantıda finansal rapor tartışılırken yöneticiler diyorlar ki, durumumuz o kadar da kötü değil, hala hapisanedeki gardiyanlara ücret verecek kadar paramız var.

Çalışmamda ben sürdürülebilirlik, etik ve muhasebecilik başlığı ile giriş yapmak istiyorum. Ondan sonra Yolsuzluk İnceleme Uzmanları Birliğinin 2010 yılı Raporundan bahsedeceğim, bunun muhasebeci açısından değerlendiril-

mesi, muhasebe mesleği açısından değerlendirilmesi nedir? Daha sonra Avrupa Birliği'nin sık sık yayınladığı Green Paper dediğimiz güncel gelişmeler konusundaki düşünceleri hakkında çıkartmış olduğu 2010 yılında Denetim politikasından çıkartılacak dersler tebliğine karşılık olarak bir takım Etik Standartlar Kurulunun vermiş olduğu cevaba değineceğiz. Ve sonunda belki de hiç konuşulmadı ama Türkiye'de artık yaşam hakları konusunda önemli sorun yaşayan kadınların ve biz kendi mesleğimiz açısından kadın meslek mensupları açısından durumumuz nedir onu çok kısaca bahsedeceğim.

Muhasebeci nerede? Muhasebeci değişik tarafların ortasında bir yerde! Bir sürdürülebilirlik mücadelesi var, şirketler kendini sürdürmeye çalışıyor, devlet bir taraftan kendini sürdürmeye çalışıyor, yatırımcı, hissedar, fon verenler, bir taraftan hesap soran ulusal ve uluslararası kurumlar var, dolayısıyla biz bunların ortasında kalmış bir meslek kuruluyuz. Şirketleri temsil ederken çok değişik taraflardan bizden şirketlerden hesap soranlara karşı şirketleri savunmak, bir taraftan mevzuatla bir taraftan ulusal, uluslararası kurumlara da cevap vermek durumunda kalıyoruz. Muhasebeci böyle bir durumda!

Sürdürülebilirlik nedir diye baktığımızda IFAC'ın da bu konuda bir site açtığını ve rapor yayınladığını görüyoruz 200 sayfalık. Sürdürülebilirlik aslında hayatınızı idame ettirmek ve daha iyi olmak çünkü daha iyi olmazsanız bundan sonra meslek olarak, şirket olarak ve kurum olarak yaşamanız daha zor. O yüzden sürdürülebilirliğin altında farklı kavramları birbiriyle karıştırarak kullanıyoruz. Bu durumda da yeni mevzuatlarla karşılaşılıyor. Yani etik olmayan sorunlar, etik dışına çıkmasak, yolsuzluk yapılmassa bu mevzuatlar gelmeyecek. Bunlarla karşılaştıkça yeni sistemler, ticaret hayatının kendini koruması için yeni mevzuatlar, bilgisayar denetim teknikleri, yeni dersler yani bu aslında etkiye tepki gibi bir şey. IFAC'ın sürdürülebilirlik çerçevesinde baktığımızda çok kapsamlı 200 sayfalık bir rapor var. Bu da iş stratejisi perspektifi altında sürdürülebilirliğin tanımı var. Vizyon liderlik nedir, çıkar çevreleri anlaşma, hedef ve amaçların belirlenmesi, entegrasyon risk yönetimi, tedarikçilerle anlaşma. İkinci bölümde operasyonel perspektifte ise; israfın minimize edilmesi yoluyla maliyetin azaltılması, karbon muhasebesi, kararlılık ve raporların desteklenmesi ve iletişimin desteklenmesi, geliştirilmesi gibi başlıklar var. Üçüncüsünde ise raporlama perspektifini görüyoruz. Burada bir rapor nasıl geliştirilir, organizasyon nasıl yapılır, sürdürülebilirlik nasıl finansal alanlara yansıtılır bunu görüyoruz. Burada bir insan kaynakları personeli diyor ki, "harika, sen hesapları tutabilirsin!" böyle karikatürlerle muhasebecilere yabancı sitelerde eleştiriyorlar.

Yolsuzluk inceleme uzmanlarının 2010 yılında açıklamış olduğu rapor biraz farklılık gösteriyor eski raporlardan. İki yılda bir yayımlana bu raporlar sadece Amerika'da yayımlanıyordu ve bunu yolsuzluk inceleme uzmanı dediğimiz özel eğitim almış uzmanlar katılıyordu. Bu yıl bu raporun sistemini değiştirdiler, gelişmekte olan ülkelere de gönderildi. Türkiye de dahil olmak üzere örnek istediler. SAF dediğimiz yolsuzluk inceleme uzmanlarından. Dolayısıyla bütün dünyada altı kıtadan 100 ülke ilk defa bu rapora katıldı ve 1843 tane vaka konulmuş yolsuzluk inceleme uzmanları ve sonuçta alınan sonuçlara göre ki bunun % 43'ü şu an Amerika dışındanmış. Gelirimizin % 5'ini hala yapılan bütün derslere, eğitimlere, çalışmalara, yeni bir unvan olmasına rağmen bu konuda % 5'i hile yoluyla kaydediyoruz. Bu da yaklaşık 2,9 trilyon Amerikan dolarına denk geliyormuş ve hile yapan kişi ortalama olarak 18 ay yakalanamıyormuş. Ve bu vakalar içinde % 90'ının varlığı kötüye kullanılmak oluşturuyor. Burada muhasebecilerde örnekte % 80'i altı departmandan geliyor, işletmelerde bulunan altı departman bu 1843 vakanın % 80'inin oluşturuyor. Burada maalesef hemen hemen bütün kıtalarda muhasebeciler birinci sırada, muhasebe departmanı yolsuzluğa % 22 oranında karışıyor. Muhasebe departmanında yapılan en yaygın hile vakaları ise çek ve fatura hileleri geliyor.

Avrupa Birliği yaşanan krizler sonrasında bir Green Paper dediğimiz sosyal sorumluluk şeyleri ile ilgili açıklamıştı. Krizden sonra bu denetim politikası ve çıkarılacak derslerle ilgili tebliğ açıkladı. Bu tebliğde denetçinin rolü, çıkar çevreleri, denetçinin iletişimi, uluslararası denetim standartları, denetim firmalarının bağımsızlığı ve denetimi, kriz sonrası pazar yapısı, KOBİ nedir, KOBİ nasıl bundan yaşayacaktır gibi başlıklar bulunuyordu. Buna karşı bir takım Uluslararası Muhasebeciler Etik Standartları Kurulu da buna cevaben yayınlamış olduğu raporunda en önemli unsur olarak bağımsızlığa değiniyor. Tabii uzun bir rapor, bunun hepsini burada açıklamamız mümkün değil ama en çok denetçi bağımsızlığına burada değiniliyor. Ve Kurul 2009'da yenilenen ve 01.01. 2011'de yürürlüğe giren etik kodların ilke temelli olduğunu söylüyor. Muhasebecinin etik kodlarda uyumda karşılaştığı tehditlerin öncelikle değerlendirilmesi ve uyumu azaltan unsurların elemine edilmesi üzerinde duruyor. Bu da IFAC'tan son gelişmelerle ilgili bilgilerdi.

Geliyoruz şimdi, tartışılmadı ama ben aynı zamanda son yedi yılda Türkiye'de 1091 kadının öldürülmesi gibi kadınların yaşam haklarına el uzanan bir ülkede en son olarak Odamın kurumsal yapılanmasına bir bakmak istedim. Bu da Odamızdaki cinsiyet ayırımı, gördüğünüz gibi % 22'yi oluşturuyor. Fakat

bir kadın derneğinin de aktif üyesiyim, Türk Üniversiteli Kadınlar Derneği. Esas çalışmaları kız öğrencilerin üniversitelerde, maddi yeterliliği olmayan kız öğrencilerin okutulması ama bizim bir başka çalışmamız da üniversiteyi bitirse dahi işletmelerde veya kurullarda veya devlet kurumlarında üst seviyeye gelememeleri, yani üniversite mezunu çok başarılı, çok akıllı kadınların bir noktaya kadar geldiğini fakat üst kurullara giremediğini görüyoruz. Örneğin Trakya Üniversitesi, bayan çalışan oranı % 50'den fazla ama senatoda % 15. Ben de senatodayım altı yıldan beri ama % 15 oranında temsil ediyoruz. Burada kurumsal açıdan bir sorun varmış gibi duruyor. Yani % 24 iyi gibi duruyor mali müşavir ama yeminli mali müşavirliğe geldiğinde oran düşüyor ve kurullara gelindiğinde daha da düşüyor. Bu tabii kadın meslektaşlardan kaynaklanan bir sorun da olabilir çünkü biliyorsunuz anne olduktan sonra, evlendikten sonra biraz daha görev almaktan çekinebiliyoruz. Ama bunun bir gelecekte şeyi olabilir, biliyorsunuz Mobing Yasası çok revaçta ve ben buradan şunu belirtmek istiyorum. Mimarlar ve Mühendisler Odasının bir yönetmelikte bir düzenlemesi oldu. Özellikle meslekte işe alımlarda özellikle bizim mesleğimizde staj yapılan yerlerde bayan çalışanların muhasebeyle ilgili işler dışında çalıştırılması, iş saatleri dışında çalıştırılması, sosyal ve özel hayatlarının kalitesinin düşürülmesi, staj yapılan bir büroda erkek ve bayan stajyerlere farklı ücret uygulanması, işyerlerinin muhasebe bürolarında işe alımlarda ayrımcılık yapılması ve çok gündemde olan özellikle akademik dünyada sağlık işletmelerinde yavaş yavaş davaların da başladığı Mobing yasaı konusunda belki biz de Oda olarak bir çalışma yapmamız, bir kurul oluşturmamız Mimarlar Mühendisler Odası gibi mümkün olabilir. Bu da kurumsal yönetimle ilgili bir tavsiyedir.

Sonuç olarak, yeni Türk Ticaret Kanununu yıllardır bekliyoruz, akademisyenler olarak biraz şanslı sayılırız çünkü biz yaklaşık 15 yıldır bu dersi alıyoruz, ben maliye yönetimi, hocam 1990'lı yıllarda denetimi anlatıyordu, uygulamasını da yapma şansımız oldu. Öyle bir noktaya geldik ki artık yolsuzluk, mesleğe saygının arttırılması ve bize olan baskılar işte Avrupa Birliği'ne gireceğiz veya diğer sebepler nedeniyle uluslararası standartlara uyum göstermek zorundayız. Bunun için tek çıkış yolumuz eğitim, eğitim yeterli değil uygulama. Çünkü denetimi anlatıyoruz derslerle biz de üniversite olarak muhasebe eğitimi yüksek lisans programını açtık ama biz özellikle öğrencinin tezini teslim etmeden önce altı ay bir denetim kurumunda çalışması konusuna zorunluluk getiriyoruz. Neden? Muhasebe ve denetim anlatılır ama aynı zamanda yaşanması gerekiyor. O yüzden belki de biz biraz eleştirdiğimiz bu dört büyük de-

netim firmasına ve onun Türkiye'deki muhalifi olarak büyüyen Türk denetim kurumlarından uygulama açısından ihtiyacımız olacak.

Ben sözlerimi tamamlarken Trakya Üniversitesi olarak üçüncüsünü Kapadokya'da düzenleyeceğimiz TÜRMOB'un da sponsor olduğu, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası ile beraber III. Uluslararası Kurumsal Yönetim ve Yolsuzluk, Etik ve Sosyal Sorumluluk Konferansında 18 tane konferans konuşmacımız var, 100'e yakın akademik sunum gerçekleşecek. Bunun da duyurusunu yapmak istiyorum. Dinlediğiniz için teşekkür ediyorum.

Abdülaziz URAL
TÜRMOB Yönetim Kurulu Üyesi

- Teşekkür ediyorum Sayın Başkan. Çok değerli TÜRMOB'un üyeleri, değerli başkanlarım, odalarımızın kurullarında görev alan değerli meslektaşlarım bu akşama kadar sabırla bizleri izleyen ve sabırla hala burada zaman dolduran değerli meslektaşlarım, hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Değerli meslektaşlarım hakikaten iki gündür çok yoğun bir çalışma içinde bulunduk. Hocalarımızdan, akademisyenlerimizden ve meslektaşlarımızdan gerek haksız rekabet konusunda gerekse etik konusunda ciddi görüşler aldık, beslendik tabiri caizse. Tabii bunları toplu olarak bir değer-

lendirmek gerekiyor. Öncelikle şunu itiraf etmek isterim; bizim meslek mensuplarımızın temel belirleyici özelliklerinden bir tanesi kamu yararına uygun hareket etme sorumluluğudur. Kamu etik sözleşmesini incelediğimde orada sorumluluk şöyle ifade ediyor; kamu hizmetinin her türlü özel çıkarın üzerinde olduğu ve kamu görevlisinin halkın hizmetinde bulunduğu bilinç ve anlayış. Halkın günlük yaşamını kolaylaştırmak, ihtiyaçlarını en etkin, hızlı ve verimli bir biçimde karşılamak, hizmet kalitesini yükseltmek ve toplumun memnuniyetini arttırmak için çalışmak görevi insan haklarına saygı, saydamlık, katılımcılık, dürüstlük, hesap verebilirlik, kamu yararını gözetme ve hukukun üstünlüğü ilkeleri doğrultusunda yerine getirilmesidir. Bu kamu etik sözleşmesine baktığımızda etik adeta hayatın her tarafını kuşatmaktadır.

Meslek etik kurallarının amacına da baktığımızda da tüm üyeleri en üst derecede mesleki bilgiye sahip, sosyal sorumluluk bilinci olan, etik değerlere bağlı, rekabet anlayışı daha kaliteli hizmet sunumu içinde oluşmuş, güvenilir ve saygın bir meslek mensupları kitlesi oluşturmaktır. Buraya da baktığımızda birbirini tamamlayan unsurlar olarak görüyoruz. Eğitim ilk sırada yer alıyor ama haksız rekabeti dün gördük, rekabet anlayışının da daha kaliteli hizmet sunumu biçimi şeklinde ifade ediyor. Tabii etiğin temel ilkeleri anlatıldı ben oraları geçeceğim. Kavramsal çerçeve ile ilgili kısaca şunu söyleyeyim; meslek mensupları içinde bulunduğu koşullar temel etik ilkeleri uymakla ilgili bir takım tehditlerin ortaya çıkması neden olabiliyor. Meslek mensubu bu tehditleri belirlerken, belirlenen tehdit nitelik ve nicelik açısından önemini değerlendirmek, bu tehditleri ortadan kaldırmak ya da kabul edilebilir bir seviyeye düşürmek gibi bir yükümlülüğü vardır. Tabii tehditler firmaların büyüklüğüne, yapısına, organizasyon şekline göre değişiyor. Bu konuda sunumlar yapıldığı için o bölümleri geçeceğim. Ama tehditlerin birkaç tanesini sayarsak özellikle işten çıkarma tehditleri, yeniden değerlendirme tehditleri, taraf tutma tehditleri, yakınlık tehditleri, yıldırma amaçlı tehditler, ailevi kişisel ilişkiler, finansal çıkarlar, istihdam güvenilirliği gibi birçok tehditleri sıralayabiliriz. Tabii bu tehditlere karşı da önlem almak gerekiyor. Bu önlemleri iki ana başlık altında toplayabiliyoruz. Bunlardan bir tanesi mevzuat ile oluşturulan önlemlerdir ki, bizim mevzuatımız bu konuda mesleğe giriş için hem meslek içi eğitimi, stajı, sınavı ve tecrübeyi esas alıyor. Yine sürekli mesleki gelişim gereksinimlerini, kurumsal yönetim gereksinimleri, mesleki standartları belirliyor. Bir de meslek mensubu tarafından üretilen gerek raporunda kamu çıkarını ilgilendirdiği için denetim yürüten ekiplerin firmalarla ilişki içinde olmamaları ve kararlarını bağımsız olarak almaları esastır. Tabii bağımsızlık ilkesini iki ana başlık altında toplayabiliyoruz. Bunlardan bir tanesi, düşüncede bağımsızlık, bir diğeri de görünümde bağımsızlıktır. Düşüncede bağımsızlık derken, mesleki kararın dış etkilerden bağımsız olarak verilmesi, dürüstlük ve tarafsızlık ilkelerinin gözetilmesi, mesleki şüphecilik içinde davranılması olarak sıralayabiliriz.

Görünümde bağımsızlığa baktığımızda gerekli tüm bilgilere sahip uygulanan önlemleri bilen üçüncü bir grup tarafından da firmanın ve sözleşme ekibinin dürüstlük, tarafsızlık ve mesleki şüpheciliğin onaylanmasını ifade etmektedir. Bir diğer önlem ise, iş çevrelerinden sağlanacak önlemlerdir. Burada da ilave danışmanlık ve eğitimin sağlanması, görevlerin yerine getirilmesi için yeterli zamanın garanti edilmesi, konuyla ilgili uzmanlığa sahip kişilerden destek alınması veya uygun görüldüğünde işletme içindeki üstlerden, bağımsız

uzmanlardan veya meslek örgütünden danışmanlık alınması halinde fertlere karşı bir savunma oluşturmuş oluyoruz. Tabii karar vermeye ilgili davranış ilkeleri gün içinde söylendi, bunları ben geçeceğim. Ancak kılavuz eden ilkeler şöyle kısaca değinmek istiyorum. Nedir bize burada kılavuz eden ilkeler? Öncelikle kamu hizmeti bilinci, kamu hizmeti standartlarına uygunluk, bedel ve misyona bağlılık, bütünlük ve tarafsızlık, çıkar çatışmasında kaçınmak, görev ve yetkilerini çıkar sağlamak için kullanmamak, hediye alma yasağı, israftan kaçınmak şeklinde devam ediyor.

Değerli meslektaşlarım, öncelikle bugünkü sunumda şunu öğrendik; etiğe bağlı bir kurum kültürü oluşturulması gerekiyor. Bütün ülkelerde etik düzenlemenin ana amacı, etik davranış ilkelerine bağlı saygın bir kurum oluşturmaktır. Etik davranış ilkelerine bağlı bir kurumdan söz edebilmek için üç unsurun varlığı önemlidir. Bunlar; kurumdaki kararların etik davranış ilkelerine uygun olarak alınması, etik karar. Üst düzeyde kurumsal etik sorumluluk ve dürüstlük içinde etik faaliyetlerin yürütülmesi etiğe dayalı uygulama, halkın güvenini kazanmış etik uygulamaların mevcudiyetidir, bu da halkın güvenini kazanmak. Şuraya geliyoruz, etik konular bizim sadece görevimiz değil aynı zamanda kişi ve vatandaş olarak ideallerimizin, değerlerimizin bir parçasını meydana getiriyor. Etik değerlerin önemini yitirdiği tüketim toplumlarında insanlar bir yandan bencilleşiyor, diğer yandan saldırganlaşıyor. Bugün bu bencilleşme konusunda birçok örnekler verildi. Dolayısıyla etik doğunun, batının, kuzeyin ve güneyin değil bütün dünyanın bir değeri. Yerel renklerle boyansa da global bir sorun olarak önümüze çıktı. Enron ve İtalyan örnekleri verildiği gibi. Özellikle düşük gelir düzeyli ülkelerde yerleşik hale gelen yüksek yozlaşma sürekli bir insani felakete dönüşmektedir. Yine sürekli şirket ve banka skandallarının da gösterdiği gibi zengin ülkeler de eski kötü alışkanlıklarını geri dönmektedirler.

Evet, yolsuzluğun temeli çıkar gözetmektir, kişisel çıkardır. Yani çıkar çatışması olayın odağındadır. Çıkar çatışmasından kaçınma, kurallara ilişkin doğru olduğuna inanma müeyyide ekseninde olacaktır. Etik, inanma noktasının başlangıcıdır. Her türlü yolsuzluk etik dışıdır, etik ihlali demektir. Demek ki yolsuzlukla mücadelede kuvvetlenen paradigma etikliktir. Bütün denetim mekanizmaları yolsuzluk ortaya çıktıktan sonra onu tespit etmeye yöneliktir. Bu çok önemli! Denetimler yolsuzluk ortaya çıktıktan sonra onu tespit ediyor, ancak yolsuzluk ortaya çıkmadan önce bir önlem alınacaksa bu etikliktir. Yasal müeyyideler gereklidir ancak şeffaflık ve süreklilik için etik kültür esastır.

Etik ilkeler tabii burada anlatıldı, o bölümlere geçeceğim ama iyi davranışta bulunma ve kötü davranıştan kaçınma konusunda kanun görevlilerine ehvenlik veriyor. Değerlerin çatıştığı durumlarda karar vericilere yol gösteriyor. Yine bugünkü konuşmalarda işin estetiği boyutuna da değinildi. Evet, bir toplumda sorunların samimi bir çözüm anlayışı bu sorunların felsefi boyutlarının da ele alınmasını zorunlu hale getiriyor. Esasen yine görüşmelerde anlatıldı, etik insani değerlere vurgu yapıyor. Yani etik davranmak, kişinin kendisi olması, kendinin efendisi olmasıdır. İnsanın kendisi olması, kendinin efendisi olmasının amacı da mutluluktur. İnsanın mutlu olabilmesi için insan olarak kendini tanıması, yani yeteneklerini bilmesi, kendi yeteneklerini aklın kılavuzluğunda yönetebilmesi ve kendi yetkinliğini bu dünyada olumlu olabilecek en son sınırlara kadar götürebilmesidir. Dolayısıyla erdem ve mutluluk sadece eylemle ilgili olmayıp varlığa dair doğru bilgiye sahip olmakla da ilgilidir. Bugün bunlarla ilgili de değişik sunumlar yapıldı. İnsanın olgunlaşmasının ardında çeşitli olduğu da geçti. Evet, insanın bir yönü iç dünyasına, bir diğer yönü de dış dünyasına dönüktür. İç dünyayı kutsal kitaplarla aydınlatırken dış dünyayı bilimsel kitaplarla aydınlatıyor. Bizi gönülle diğeri akılla beslenir. Kusursuz bir uyum ve düzen için her ikisi birbirine muhtaçtır. İnsanlar iç zenginliğini yitirince dış zenginlik korku ve tedirginliği arttırmaktan başka bir işe yaramıyor. Bilim ve teknoloji geliştikçe aslında güvenlik alanımız genişlemedi tam tersine güvenlik alanı daralıyor ve sadece güvenlik alanlarımızın daralmasıyla kalmıyor eğer iyi bir denetim altına alınmazsa gelecek nesillerin de güvenliği tehlike altına giriyor.

Dolayısıyla şunu söylemek istiyorum; aracın kendisi önem taşımayacak. Önemli olan onun arkasındaki ahlaki normdur. Terazi bizatihi kendi kendini kontrol edemez, o teraziyi tutan elin adalet anlayışıdır onu anlamlı kılacak olan. Bir gün Eminönü'nde meyve alacağım, adet olarak satılıyor. Adeti şu kadar, kilo alırsan şu kadar dediler. Kilo alayım dedim, baktım ki kiloya üç tane koyduğunda 1 kilo ağırlık geldi. Yapmaz dedim, kefesini kaldırdım, baktım ki terazinin kefesinin altında 200 gram var, yani bana 1 kilo yerine 800 gram vermiş. Terazi var, ölçüyor, tartıyor ama teraziyi tartan el dürüst olmadığı zaman o terazi sizi daha çok haksızlık yapmaya sürüklüyor. Onun için erdemli bir toplum ancak erdemli insanlarla mümkündür diyoruz.

Yine bugün değerli arkadaşlar etikle hukuk arasında, etik, din ve hukuk arasındaki ilişkilerden bahsedildi. Ben sadece hukuk, etik, din arasındaki benzerlikleri dört ana maddede sıralayarak konuşmama son vereceğim. Bunların hepsinde hedeflenen amaç öncelikle adalettir. Yani adil olmak, hakça davran-

mak. Eşitlik ve tarafsızlık, eşit davranma, nesnellik ve ehliyeti ve liyakati esas almak, doğruluk, dürüstlük, içi dışı bir olmak, hilesiz olmak. Bizim Anadolu'da söylendiği gibi çok saf, tertemiz dediğimiz insan. Ve sorumluluk, bencillik ve kişisel çıkarlardan uzak olmak, sorumlu davranmak. Bu temel etik değerler, ilkeler toplumun düzeninin ve demokrasinin de özüdür. Son söz; günlük hayatta ve kamu hizmetinin sunumu esnasında karşılaşacağımız ahlaki belirsizliklerde vicdanınız kılavuz olsun. Konuşmacılara tüm katkı ve görüşleri için teşekkür ediyorum, siz değerli katılımcılara da sabır ve işbirliği için teşekkür eder, saygılar sunarım.

İsmail Hakkı BALIÇ
TÜRMOB Etik Komitesi Üyesi

- Sayın Başkan, üniversitemizin değerli akademisyenleri, sayın başkanlar, sevgili meslektaşlarım, sayın konuklar sizleri TÜRMOB Etik Komitesi adına saygıyla selamlıyorum.

Bugün üçüncüsünü gerçekleştirdiğimiz Muhasebe Etik Kongresi sabah 9.40'da Sayın Nalbantoğlu'nun konuşmasıyla başladı, bu güne kadar olan zaman içerisinde tüm konuşmacılarımız konu başlıklarını bir hayli uzun olarak verdiler. Meslek ahlakı ve etiğiyle ilgili neler yapılabilir hatta buna göre akademisyenlerin bir hayli uzun ders niteliğinde sunumlar da yaptılar, onları belki daha

değişik konseptlerde incelememiz yararlı olabilir. Panel olduğu için ben kendi görüşlerimi, kişisel değerlendirmelerimi sunuyorum. Bu güzel mekanda her şeye rağmen yararlı önerilerin sunulduğunu tespit ettik. Bugün yaptığımız üç ayrı oturumda etik konusu enine boyuna tartışıldığı için ben tek tek bunları tekrar etmekten kaçınarak size kısa bir özet yapmak istiyorum.

Etik kurallar biliyorsunuz her alanda karşımıza çıkan ve kişilere göre değişik ölçütlerde değerlendirilen bir kavram. Meslek ahlak ve etiği denildiğinde ilk akla gelen, mesleğini ahlak ve iyi niyet kurallarına göre yerine getiren uygulanması aşamasında etik kurallara uygun davranan meslektaşların artması gelecekte tüm meslektaşlarımızın etik kurallara uygun davranışı sergilemesidir. Bizler muhasebe mesleğini yerine getirirken davranışlarımızla topluma örnek

duruş sergileyen kişiler olmak zorundayız. Bizler önceki gün yaptığımız Haksız Rekabet Kongresinde de görüldüğü gibi hiçbir zaman meslek ahlak ve etiğinden taviz vermeksizin çalışmalarımızı sürdürdüğümüzde göreceksiniz ki gelecekte haksız rekabetle ilgili çalışmalar azalacaktır. Etik davranışlar sergileme oranının yükselmesiyle bağlantılı olarak arzuladığımız ölçülere uygun meslektaşlarımızın sayısının arttırılması için öncelikle etik eğitime önem vermeliyiz. Eğitimle ilgili ben İstanbul Mali Müşavirler Odası mensubu olarak TESMER’de görev yaptığım dönemlerde biliyorum, çok güzel örnek çalışmalar sergileniyor. Ben zannediyorum gelecekte, önümüzdeki dönemde stajyerlerimizden başlayarak özellikle ilk mesleğe adımını atan kardeşlerimizden başlayarak tüm akademisyenlerimizin de desteği ile meslektaşlarımız da dahil olmak üzere zorunlu eğitimi meslek ahlak ve etiği konusunda mutlaka hayata geçirilmesi gerekmektedir. Bu yapıldığında zaten bizim başarı oranımız da bir hayli yükselecektir. Ancak bu eğitimle bizler bir yerlere gelir, genç kardeşlerimizi yetiştirebiliriz.

Etik İlkeler Yönetmeliğini biliyorsunuz 19.07.2007 tarihinde 26675 sayılı Resmi Gazetede yayımlandı. Üç yılı aşan bir zamanda benim tespitime göre geldiğimiz nokta küçümsenmeyecek bir noktadır. Yönetmeliğimizin amaç maddesinde ifadesini bulan güvenilir ve saygın meslek mensupları kitleri oluşturmak hedefine ulaşabilmemiz için çalışmalarımızı daha geniş yayarak hazırlıklarımızı yapmalıyız ve çalışmalarımızı bu çerçevede yürütmeliyiz.

Bugün üç ayrı konuda yapılan toplantılardaki geniş özet, meslek ahlak ve etiğinin dışında kişisel davranışların da öne çıktığını gösterdi. Eğitimle ilgili sorunlar çözüldüğünde zannediyorum bunların daha iyi bir noktaya rahatlıkla gelebilecektir. Serdar Hocam da değerlendirme toplantısında söyledi, biz eğitimi birebir ve uygulamalı olarak yaptığımızda daha rahat, daha iyi sonuçlar alabileceğiz. Ben burada arkadaşlarımızın panelde en azından panelin özüne uygun olması açısından sorularının alınması ve konunun özette olsa ayrıntılı olarak tartışılması amacıyla sözlerimi kısa tutmak istiyorum. TÜRMOB Etik Komitesi üyesi olarak katılımcılara, akademisyenlere, bizleri sonuna kadar büyük bir özveri ile dinleyen siz saygıdeğer meslektaşlarıma teşekkür ediyor ve bir sonraki kongrede görüşmek üzere saygılar sunuyorum.

Nevzat BARAK
Adana YMM Oda Başkanı

- Teşekkür ederim Sayın Başkan. Değerli üstatlarım, kıymetli meslektaşlarım ben de Adana Yeminli Mali Müşavirler Odası Başkanı olarak şahsım ve meslektaşlarım adına hepinize saygılarımı, sevgilerimi sunuyorum. Bir İskenderunlu olarak sizleri Hatay'da görmekten gerçekten büyük bir mutluluk duyduk. Ancak şehrin bir tarafı eksik kalmıştır, bunu bir borç olarak kabul edin lütfen. Tabii bizim görevimiz iki günden beri çok değerli konuşmacıların anlatımlarını, açıklamalarını birkaç cümlede toparlamak bu hem ilmi olarak mümkün değildir, hem de fiziki olarak mümkün değildir. Ama müsaadenizle yine de birkaç şey söylemeyi bir görev olarak görüyoruz.

Muhasebecilik ve yeminli mali müşavirlik mesleği toplumda meslek sıralamasında gerçekten çok önemli bir yere sahiptir. Küreselleşmenin artmasıyla birlikte iş dünyasında yapılaşmada ciddi bir boyut değişimi meydana gelmiştir ve bu boyut değişimi de her türlü ilişkilerde karmaşık bir yapı oluşmasına sebep olmuştur. Bu değişime mesleklerin ve işletmelerin uyum sağlayabilmesi için şüphesiz ki mesleki ve etik değerlere ciddi anlamda ihtiyaç duyulmaktadır. Mesleki ve etik değerlere sahip olmayan bir meslekten bahsetmek ya da başarılı bir meslekten bahsetmek gerçekte mümkün değildir ve düşünülemez. Etik yasal gerekleri aşan ölçüde kişinin kendisini kontrol etmesi demektir. Etik, ideal bir insan özelliğidir, meslektaşın vicdanıdır ve etiği kişinin ahlakından ayrı değerlendirmek ve düşünmek de mümkün değildir. Muhasebecide mesleki ve etik değerler meslek mensubunun bağımsızlığından tutun kendi kendini kontrol etmesi, moral dürüstlüğüne kendisine, topluma, meslektaşlara, hizmet ettiği kişi ve kurumlara belli olan sorunları yerine getirmesi duygusudur esas itibarıyla. Mesleki ve etik değerlerin geçerliliği doğal olarak toplumun mesleğe göre onun faaliyetlerine karşı duyulan güvenle ölçülür. Etik değerlerin ruhunda iki şey vardır; bir tanesi toplumsal sorumluluktur, bir tanesi de toplumsal faydadır. Şüphesiz ki bizim mevzuatımızda etik değerlerle ilgili çok ciddi düzenlemeler yapılmıştır, değerli konuşmacılar bir şekilde bunları anlattı. Tabii etik kurumsal olmaktan ziyade kişiseldir. Kurumsal etik

de şüphesiz ki vardır ve bu genç meslekte kurumsal etik ne kadar iyi uygulanırsa bireysel etik de o kadar uygulama açısında kendisinde cesaret bulur.

Etik değerler öğrenilebilir ve öğretilir diye anladık ve etik değerlerin genelde muhatap açısından baktığımız zaman bir tarafında toplum ve kamu iradesinin olduğunu, diğer tarafta hizmet verdiğimiz işletmelerin olduğunu, üçüncü kesimin ise meslektaşların kendisi arasındaki ilişkiler olduğunu biliyoruz. Şüphesiz ki biz muhasebeci ve mali müşavirler hem topluma karşı hem de kamu ve işletmelere karşı bugüne kadar etik davrandığımızı ve etik değerlerin gereğini yerine getirdiğimize inanıyoruz. Tabii ki kamu iradesinin ve işletmelerin aynı ölçüde bize karşılık verdi mi diye sorduğumuzda bu konuda da ciddi anlamda bir endişe taşıdığımızı da ifade etmek istiyorum. Tabii bizim bir eksikliğimiz daha var; o da meslektaşlarımızın kendi arasındaki etik davranışlarda topluma ve kamu iradesine işletmelere göstermiş olduğu hassasiyeti göstermemesidir. Biz, bunu ciddi anlamda bir eksiklik olarak görüyoruz. Çünkü 21 yıllık süreçte mesleki unvanlarımız ve yetki ve sorumluluklarımız birbirinden farklı olmasına rağmen 21 yıldan beri vermiş olduğumuz mücadele, pratik bir anda ücret tarifelerine uymayarak yaşamış olduğumuz sıkıntı, iş kapma uğrunda meslektaşların kendi aralarında uyguladıkları haksız rekabet şartları, birçoğumuz işsiz dolaşırken çok az bir kesimin birçok işi elinde bulundurmasından duyduğu memnuniyet, meslektaşların başarısızlığının kendisine değil de başarılı meslektaşlarındaki aramadaki gösterdiği düşünceler ve benzeri birçok şeyleri biz bu etik değerlerin neresine oturtacağız?

Bundan sonraki sempozyumların, bundan sonraki panellerin yukarıda bahsetmiş olduğum ve belki de çok uzun bir liste oluşturacağımız kendi iç sorunlarımızı çözmede, değerlendirmede olması umuduyla, tartışması umuduyla tekrar şahsım ve Oda mensubu arkadaşlarım adına bu geç saatlere kadar öncelikle sizlerin iştiraki dolayısıyla sizlere ve tüm konuşmacılara teşekkür ediyor, saygılar sunuyorum.

Abdullah KORKMAZ
Hatay SMMM Oda Başkanı

- Teşekkür ediyorum Hocam. Ben öncelikle bu iki kongrenin burada olmasından dolayı katkı yapan, burada yapılmasını sağlayan TÜRMOB Yöneticilerine, iki Kurulun da Yöneticilerine teşekkür ediyorum huzurunuzda.

Biz Hatay meslek mensupları olarak elimizden geleni yapmaya çalıştık ama bazı şeylerde eksiklerimiz de olmuş olabilir, bizi orada mazur görün. Belki Hatay'ı sadece kürsüde anlatmaya çalıştık, Hatay'ın özelliklerini, biz gezme programı gibi bir şey yapamadık ama bu yoğun iki gün içinde böyle bir şeyi sağlamak da tam anlamıyla müm-

kün değil ama biz yine de yardımcı olmaya çalıştık. Belki ileriki dönemlerde bu tür kongrelerde gittiğimiz ilde gerçek anlamıyla herkes orayı tanımak isteyecektir. Belki kongrelerin, toplantıların dışında da serbest gün veya en azından bir yarım günün serbest olması düşünülebilir. Bunların sağlanması durumunda daha fazla gittiğimiz yöreyi görme şansımız olabilir diye düşünüyorum. Ama katılımdan dolayı, geldiğinizden dolayı hepinize teşekkür ediyorum.

Değerli meslektaşlarım, iki gündür hem haksız rekabet tartışıldı hem meslekte etik tartışıldı. Tabii biz kişi olarak baktığımızda, meslek mensubu olarak baktığımızda hep şunu görüyoruz; bir, saç ayaklarını iyi görmek gerekiyor meslek etiğinde. Önce yasal düzenlemelerin olması gerektiğine inanıyorum, eğitimin olması gerektiğine inanıyorum, üniversite veya diğer ilkokul, lise gibi çağlarda da bu eğitimin olması gerektiğine inanıyorum. Bir de en önemlisi bizim kendi camiamızın verdiği eğitimin daha önemli olduğunu düşünüyorum ki bu tür toplantılar, bu tür çalışmalar meslek etiğinin veya diğer bir şekilde meslek adabının, meslek kurallarının gelişmesine daha büyük bir katkı sağlayacağını düşünüyorum.

3568 sayılı Yasa'ya baktığımızda aslında bunların tamamı var. Meslek mensuplarının sır saklama zorunluluğundan, bağımsızlığından ve bunlara yapılan çalışmanın dürüst olmalarından gerek topluma karşı sosyal sorumluluklarını gerek meslek mensuplarının birbirine karşı sorumluluklarını gerek müşterilerine karşı sorumluluklarını hepsini meslek yasamız düzenlemiş zaten. Ama

özellikle bu düzenlemeler içinde meslek mensubu ne kadar bağımsızdır diye dikkat etmemiz gerektiğini düşünüyorum. Nedenine baktığımızda bir anket var, onu sizlerle paylaşacağım, bazı anketlerin sonuçlarını da paylaşacağım. Bir meslek mensubu önce bağımsızlığını tam anlamıyla gerçekleştirilmesi gerekiyor ki ona göre meslek etiği ve haksız rekabeti gündeme çıkartabilsin. Fakat biz Türkiye genelindeki tüm meslek mensupları olarak baktığımızda bağımsız olduğunu tam anlamıyla söyleyemiyoruz. Çünkü hem Maliye Bakanlığının yasal düzenlemeleri bana göre baskıdır, hem müşterilerin baskısı var. Ve onların sonucunda eğer meslek mensubu etik kurallara uymaya kalkar ise büyük bir ihtimalle müşterisini kaybedecektir. Uyulmaması açısından söylemiyorum, uyulması gerektiğine inanıyorum ve savunuyorum ama çok ciddi anlamda etkilediğini düşünüyorum. Meslek Odalarındaki çalışmalarda belki bu eğitimleri arttırabilirsek bunu da atlayacağız, önce meslek mensubunun bağımsızlığı kalıyor. İkincisi, yasal düzenlemelere bakıyoruz. Acaba Maliye Bakanlığının yapmış olduğu düzenlemeler ve buna benzer tüm yasalara baktığımızda meslek etiği veya haksız rekabete kucak açıyor mu açmıyor mu diye bakmak lazım aslında. En kötü, son düzenlemelere baktığımızda bir Torba Yasa'ya baktığımızda, af yasasına baktığımızda bence meslek etiğini zedelediğiniz düşünüyorum. Çünkü gerçekten bu mesleği doğru anlamda, muhasebecinin bir görevi de doğru bilgileri, doğru tabloları üçüncü kişilere, devlete yansıtmak olduğuna göre bizim hazırladığımız tabloların hiçbir anlamı olmadığını düşünüyorum. Hatta dönem dönem hepimiz yaşadık, öyle dönemlerden geçirdik ki sermaye şirketlerinde hayat standardı uygulandı arkadaşlar. Hangi etikten bahsedeceğiz? Yani yasal düzenlemelerin biz meslek etiğini çok ciddi anlamda zedelediğiniz düşünüyorum açıkçası. Hatta bir dönemler kendi ilim Hatay için söyleyebilirim bunu, gelir tablomuzda veya bilançomuzda ne çıkarsa çıksın siz mutlaka 5 bin lira, 10 bin lira gibi kar beyan edin ve bu baskı Maliyeden geldi arkadaşlar. Biz her ne kadar meslek mensupları ve Odalar olarak hayır, biz bilançomuzun sonucu ne ise onu sunarız dememize rağmen ama vergiyle baskı sonucunda burada ne meslek etiği kaldı ne haksız rekabet kaldı ve sonuçta biz o Maliyenin isteği doğrultusunda bu beyanname-mizi vermek zorunda kaldık. Bu açıdan biz hem eğitimimizi sürdürmeliyiz meslek Odaları olarak, TÜRMOB olarak hem bunlarla beraber bağımsızlığımızı etkileyen tüm konuları iyi değerlendirmemiz gerekiyor.

Bir anketi sizinle kısaca paylaşmak istiyorum fazla zamanınızı almak istemiyorum çünkü gerçekten iki günlük çalışma içinde değerli hocalarımız, üstatlarımız çok güzel sundular. Hele hele biraz önce yine etikle ilgili bir kırmızı dosyayı bulmaya çalışırken kaç kişi neyi kaçırdık hep beraber gördük. Ben bu

bağlamda çok değişik bir durumda olduğumuzu söylemeye çalışıyorum. Hocamız orada çok güzel bir sunum yaptı ve biz dosya peşine düşerken fareyi göremedik. Peki, bizim şu anda meslek mensuplarının Türkiye genelinde BaBs formu yetiştirmeye çalışırken, bunlarla beraber kesin mizanı yetiştirmeye çalışırken, Kurumlar Vergisi Beyannamesini yetiştirmeye çalışırken o kadar angaryayla boğuşurken bunlara ek olarak Sosyal Güvenlik Kurumlarından gelen yok raporu aldın beş günde bildirmediniz, şu cezaları karşılayın dediğinde biz farkındalığı nasıl göreceğiz, nasıl yapacağız buraya da dikkatinizi çekmek istiyorum.

Değerli meslektaşlarım, yapılan ankette kısa kısa sadece başlıklarla geçeceğim, zamanınızı almayacağım, çok fazla detaya da girmek istemiyorum. Şimdi meslek mensubu ve meslek etiğini etkileyen dış etkenlere baktığımızda anketteki sonuca göre % 33,75 mükellefi hedefliyor, % 18,75'i yasaları hedefliyor. Meslek üyeleri arasında haksız rekabet % 12 civarında, kamu kurumlarının % 8 gibi, kredi kuruluşlarının % 7 gibi devam ediyor. Biz bunları görmek zorundayız arkadaşlar. Önce mesleğin bağımsızlığıyla beraber bunları tartışmamız gerekiyor. Ancak o zaman meslek etiğini ciddi anlamda yerleştirebiliriz. Biz meslek mensuplarından meslek etiğine dört dörtlük uymalarını isteyebiliriz. Tabii bunların hepsini bir tarafa koyduğumuzda, bunları da değerlendirdiğimizde her bilançonun çıkışında özellikle bizim gibi küçük illerde kar çıkarttığınızda da mükellef tepkilidir. Ben kar istemiyorum veya fazlayı, zarar çıktığında da, gerçekten bilançoda veya mali tabloda zarar çıktığında mükellef diyor ki, ben kredi aldım kar çıkartın! Şimdi siz hangi etiğe uyacaksınız veya hangi kuralı konuşacaksınız? Bilançolar bankaya gittiğinde onların da çok ciddi bir etkisi mesleğimizin üzerinde, diyor ki, "bu bilançoda kar yok, ben bunu kabul etmem!" Bir yeni boyutu daha geliyor eminim önümüzdeki süreçte tartışacağız, özellikle son Torba Yasa'da bilançoların düzeltilmesinde gerek kasalardaki gerek cari hesaplardaki hesap düzeltildiğinde bunları tamamen kanunen kabul edilmeyen giderlere atacağımızı ifade ediyor ki doğrudur ama bir sonraki süreçte bizim bilançoların tamamı zarar, bir de mali karımız var. Bankacılık sektörüne baktığımızda biz bu bilançoda kar istiyoruz, sizin bilançoda zarar var ama Maliyede kar var mantığına baktığımızda meslek mensubu ve etik kuralları nasıl değerlendirecek diye ben de merak edenlerden biriyim. O açıdan biz biraz yasaların dışına çıkıp, daha doğrusu etkisinden çıkmamız gerekiyor. Bu tür yasal düzenlemeler yapıldığında bu camianın yaptıklarının da göz önünde tutulması gerektiğine inanıyorum. Bu açıdan meslek etiği ile ilgili tekrar altını çizerek belirtmek istiyorum, kesinlikle eğitim olmalı, kesinlikle üniversitelerimizde ve diğer kurumlarda bu eğitim olmalı ama en

önemli eğitimin de bizim Odalarda yapılan eğitim olduğunu söylemek istiyorum.

Yine bir anketteki sonucu sizlerle paylaşıyorum. Meslek mensupları sorulan sorulara siz etiği nereden öğrendiniz sorusunun % 60'a yakın kısmı, "Ben Odamdan öğrendim" diyor. Bu açıdan bu eğitimler önemlidir, umarım önümüzdeki süreçte bağımsızlığı tam anlamıyla koruyabiliriz, bağımsız olarak hareket edebiliriz, umarım meslek mensupları Maliye Bakanlığının yasal düzenlemelerinin altında kalmadan mali tabloları sunarız. Ben tekrar Hatay'da olmanızdan büyük bir onur duyduğumu belirtmek istiyorum, hepinizi saygıyla, sevgiyle selamlıyorum. Teşekkür ediyorum.

Prof. Dr. Cemal İBİŞ
Oturum Başkanı

- Ben Sayın Korkmaz'a çok teşekkür ediyorum. O arada bütün konuşmacılara izin verirseniz çok kısa sürede konuştukları için hepsine ayrı ayrı teşekkür ederim. Çünkü yaklaşık 55 dakikada beş konuşmacımız konuşmalarını tamamladı.

Ben burada size dönmek istiyorum, söz almak isteyen, katkı yapmak isteyen arkadaşlarımız varsa, evet. Kendinizi lütfen tanıtır.

Ayşin HANGÜL

- Çok kısa katkıda bulunmak istiyorum, sorum yok katılımcılara teşekkür ederim. Gerçekten iki gündür burada çok güzel sunumlar vardı, birlikte dinledik ufkumuz açıldı, çok güzel iki gün geçirdik. Tüm emeği geçenlere teşekkür ediyorum öncelikle. Esas olarak söylemek istediği şu; ben İstanbul Odamızda dört dönemdir Disiplin Kurulu üyesi yaptım. Şu anda da yine İstanbul Odamızda Haksız Rekabet Kurulu görevim devam ediyor ve bu süreç boyunca gerçekten bugün Kıymet Hocama belki biraz katkıda bulunmak ve ondan aldığım cesaretle buradaki görüşümü sizlerle paylaşmak istiyorum.

Biz 21 yıldır gerçekten meslek mücadelemizde mesleki sorunlarımızın tespitinde ve çözüm önerilerinde hiçbir zaman için kadın-erkek ayrımcılığı ya da cinsiyet temelinde yaklaşımlarda bulunmadık. Mesleki sorunlarımızı her za-

man mesleki temelde çözmeye çalıştık, bunların önerilerini geliştirdik. 21 yıl boyunca sayısını hatırlayamadığım kadar çok kongreye, seminerlere ve eğitimlere katıldım. Ve bu noktalarda asla bu sorun bu temelde gündeme gelmedi. Veya zaman zaman TÜRMOB'da komisyon ya da kadın kolu gibi öneriler geldiğinde en çok karşı çıkan arkadaşlarınızdan biri oldum. Hala da böyle düşünmeme rağmen bugün dediğim gibi Kıymet Hocamdan aldığım cesaretle o konuyu açtı, ben de bunun kayıtlara geçmesi açısından sizinle görüşümü paylaşacağım.

Çünkü uzun zamandır beni düşündüren bir konuydu bu, bugünkü bütün katılımcıların da bildiği gibi çünkü biz meslek örgütü olarak toplumsal anlamda mesleki statümüz ve prestijimiz çok yüksek bir örgütüz. Bu nedenle elbette toplumsal sorunların da, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin de, eşitlik taleplerimizin de farkında olan bir meslek örgütüyüz. Bu anlamda bir kadın-erkek ayrımı sorunumuz bence yok ama gerçekten toplumda bugün o kadar çok güncel ki, eşitsizlikten kaynaklanan kadına, çocuğa yapılan tacizler, istismarlar yani bu toplumsal anlamda bir sorun ve çok çok gündemimizde. Hepimiz bunu yaşadık, bir örnek yaşandı, olmaz dediğimiz yerler de oldu. Tabii ki bütün meslektaşlarımdan beni mazur görsünler, ben bu bize de olacak demiyorum ama geleceğe yönelik olarak bu sorunlar kafamı kurcaladığında inceledim ki bizim Disiplin Yönetmeliğimizde, Haksız Rekabet Yönetmeliğimizde, Etik Yönetmeliğimizde bu anlamda kadın-erkek belirtmeksizin bunu söylemek istemiyorum ama cinsiyet temelinde yapılacak meslektaşların birbirleriyle ilişkilerinde saygıyla, sorumlulukla, ilkelerde iki erkek meslek mensubu için de bu geçerli, yani kadını öne çıkartmıyorum onu özellikle dikkatinizi çekerim. Birbirlerine gösterecekleri şiddet de mesleği yapamayacak duruma gelirlerse ya da onurlarını zedeleyecek hakaretlere maruz kalırlarsa, bu kadın meslek mensubu için de geçerlidir, erkek meslek mensubu için de geçerlidir. Bu tür yaklaşımlar olduğunda bizim Yönetmeliklerimizin buna cevap verecek bir maddesini ben de bulamadım. Yönetmeliklerimizde uygunsuz davranışlar olarak geçiyor bu, belki bunun tamamını kapsıyor bu ama Kıymet Hocamın ifade ettiği gibi artık toplumsal söylemlerimizi uyumsuz davranışlar demek bu sorunları çözmeye ya da böyle dosyalar gelirse bizim kurullarımızdan size, disipline bunların çözebileceğimiz bir açılım yapmak gerektiğini düşündüğüm, bunu sizlerle paylaşmama izin verdiğiniz için teşekkür ediyorum.

Gerçekten belki bunu gündemimize alabiliriz. Cinsiyet temelinde haksızlıkların da meslek mensuplarının işte suç ya da etik anlamda ya da haksız rekabete neden olmamak anlamında ilkeler bütünü içinde sokmakta fayda olabilece-

ğini düşünüyorum. Bunu dikkatlerinize sundum, paylaştığım için de teşekkür ederim. En azında kayıtlara da geçmiş oldu. Çok teşekkürler.

Bahadır ALTAŞ
TÜRMOB Disiplin Kurulu Üyesi

- Teşekkürler Sayın Hocam. Etik deyimini çok güzel konulara temas ettik ama bir şeyi atladık zannediyorum veya ben öyle düşünüyorum. Şimdi etikte rol model çok önemli. Biz hem meslek olarak hem de toplum olarak rol model noktasında devleti kendimize rol model seçebilir miyiz? Toplumda etik kuralların gelişmesinde devlet ne kadar rol model olarak etik olabilir? Tabii örnek vermek gerekirse hepimiz bu mesleği yapıyoruz, yarın bürolarımıza gittiğimizde Devlet İstatistik Kurumundan birçok istatistik anketleri gelecek onları dolduruyoruz, durumun ciddiyetini biliyoruz ama ertesi gün haberlerde Türkiye'nin kapasite kullanım oranının % 85'e yükseldiğini, işsizliğin rakamlarının farklı olduğunu veya enflasyon rakamlarıyla ilgili çeşitli sonuçlar alıyoruz. Bu değerlendirmeleri, yani bu kriterleri değiştirerek veya farklı enstrümanlar kullanarak topluma farklı bilgiler vermek devlet açısından da bir etik sorun değil mi? Bunu nasıl değerlendiriyorsunuz Hocam? Bunu öğrenmek istiyorum, sağ olun.

Halil BAŞAĞAÇ
Ankara YMM Odası Başkan Yardımcısı

- Teşekkür ederim. Ben öncelikle kavram üzerinde düzeltme yapmak istiyorum. Şimdi etiğe dayalı bir meslek yaratmak veya etiği olan bir meslek yaratmak gibi deyimler kullanıyoruz. Etik ya vardır ya yoktur gibi bir şey değildir, etik bir süreçtir, az vardır, çok vardır. Dolayısıyla mutlaka etiğe dayalı bir meslek vardır ama bizim bütün çabamız, bu kongrelerin bütün çabası etiğe dayalı en yüksek derecede meslek yaratmak olmalı. Yoksa etiğe hiç dayanmayan veya etiği yüzde yüz olan bir meslek grubu dünyanın hiçbir yerinde hiçbir meslekte yoktur herhalde. İkincisi, Abdullah Bey biraz değindi, özellikle bu konuda Nevzat Bey'den, Abdullah Bey'den yorum bekliyorum. Şimdi, idareyi de etik davranışı meslek üzerinde çok önemli. Çünkü biz Türkiye'de sunduğumuz mesleği daha çok maalesef kayıt dışılık azaldıkça bu düzelecek-

tir ancak. Şu anda kayıt dışılık fazla olduğu için yönetim muhasebesi ve yorumlayan yöneticilere bilanço sormaktan çok bir takım idarelere bilanço soruyor, işte BDDK, SPK, başta Maliye Bakanlığı olmak üzere, Sosyal Güvenlik Kurumuna işler yapıyoruz.

Dolayısıyla böyle olunca mesleğin gelişmesinde sizler de belirttiniz idarelerin, bakanlıkların bakış açısı çok önemli. Herhalde dünyanın hiçbir yerinde bir mali af tasarısının bir yıl konuşulduğu bir dönem olmamıştır. Ve böyle bir tasarımı bir yıl konuşulduktan sonra Abdullah Bey'in belirttiği gibi işlerimizin en yoğun olduğu mart, nisan, mayıs aylarında uygulamaya koymak da işin bir başka garabeti. Şu anda Bakanlıkta kimi ararsanız arayın yoklar. 6111 sayılı Kanunun dışında sanki Bakanlıkta başka iş yok. Dolayısıyla idareler eğer mesleğe ilişkin kuralları yasalardan ayrılarak, ben istiyorum, işte şu kadar para isteyin, şu kadar matrah arttırın gibi yorumlarsa bu meslekte ne etik, ne bir şey, ne de haksız rekabeti düzeltebiliriz. Dolayısıyla önce tamam, biz meslek mensupları kendimize çeki düzen verelim ama bizden mesleğimizi talep edenlerin de bu mesleğe hizmetlerini arz ettiğimiz kişilerin de ki burada kast ettiğim resmi kurumlar, bu mesleğe saygı duyması lazım. Yani Sağlık Bakanlığı doktora şunu diyor mu? Ya doktor bey, bu hasta verem ama sen buna işte sen buna verem ilacı verme de işte atıyorum kanser ilacı ver veya verem ilacını şu dozda ver gibi bir şey diyemez. Aynı şekilde mühendise buna benzer önerilerde bulunmaz. Dolayısıyla Türkiye'de idarelerin artık olaya böyle bakması lazım, aksi takdirde bizim bundan sonra bu af yasalarını ve buna benzer matrah arttırımı gibi mesleği yok eden yasalara çok şiddetle karşı çıkmamız lazım. Teşekkür ederim.

Katılımcı

Teşekkür ederim söz verdiğiniz için. Ben bir yanlışlığı düzeltmek amacıyla ve yanlış anlamayı düzeltmek amacıyla söz alıyorum. Biraz evvel arada konuşurken açılış konuşmasında Sayın Etik Komitesi Başkanımızın yaptığı sunumda bir etik sözleşmesinden bahsedildi. Tabii arkadaşlarımız şunu söylediler; biz daha yeni sınavlardan çıktık, yeniden sınavlar mı olacak, yeniden eğitimler mi olacak, bir de bu külfetle mi karşılaşacağız gibi bir serzeniş oldu. Bu önümüzdeki günlerde daha da açıklığa kavuşacak muhakkak ancak ben ister istemez burada bir ön bilgi vermek ihtiyacı duyuyorum. Bu hazırlanacak olan etik sözleşmesi bir gönüllü uyum sözleşmesidir. Yani hiçbir zaman sorumlusunuz, gelin bunu yapın demek gibi bir konu yok. Çünkü etiklik zaten gönüllü uyumun kendisidir. Herhangi bir yaptırımı yoktur, mecburiyeti de yoktur.

Ancak biz bunu düşünürken meslektaşlarımıza böyle bir sözleşme imzaladıkları zaman kendilerini bir farkındalık içerisinde hissetsinler istedik. Bu amaçla bunu ortaya koyduk ve düşüncelerimiz içerisinde de bu eğitimlerin % 90'ınının bilgisayar, uzaktan eğitimle geri kalanının örgüt içinde ve Odalarında olacağını düşündük. Yani böyle bir endişeye kapılmalarını düşünmüyoruz ve bu konuda gönüllü eğitim vermede mesleğe olumlu bir sonuç olacağını düşünüyorum. Teşekkür ederim.

Katılımcı

- Bir etik sözleşmenin düzenlenmesi ile ilgili bir eğitime gerek olduğuna inanmıyorum. Çünkü etik sözleşme o kadar açık ki, o kadar güzel ifade ettiniz ki bir farkındalık yaratan, en azından yıllardır çok konuştuğumuz şu an doğru olan haksız rekabetin en basit yönünün bir tanesi bu. Bir tane şey söyleyeyim, müşteriden, müşteriye iş gidiyor, pardon düzeltiyorum, meslek mensubundan, meslek mensubuna iş gidiyor. İnanın şu anda değerli arkadaşlarım, hepimizin bildiğiniz gibi, temel sorun şu: bir iş bir başka meslek mensubuna gittiği zaman, o işi alan meslek mensubu, bir önceki meslek mensubunu aramış olsa, buna bana niye geliyor diye sormuş olsa, o meslek mensubu ile konuşmadan bu işi almayacağım dese, her şey bitti arkadaşlar, bu kadar basit! Avcılarda, Sayın Başkan bir cümle ile bitiriyorum. Avcılarda, bir meslek mensubu bu işi şöyle anlatıyor. Kendisinden bir müşteri gidiyor, bir başka meslek mensubuna. Geliyor diyor ki senin defteri kim tutuyor? Meslek bürosu kimdir diye soruyor. Sana ne kardeşim, sana iş getirdim diyor. Meslektaş diyor ki hayır diyor. Hayır, kimse senin işine bakan ben o meslektaşım ile konuşmadan bu işi almayacağım diyor. Ve dönüyor, zorunlu kalıyor müşteri, meslek mensubunun ismini veriyor. O meslektaşım, o arkadaşını arıyor diyor ki ne için geldi diyor? Benim diyor şu kadar ücretimi ödemedi diyor. Dönüyor mükellefe, bak kardeşim diyor, şu kadar borcun var meslektaşım diyor. Bu parayı ödemezsen diyor senin işi almam bu bir diyor. İki diyor, ne kadar ücret ödediğini öğrendim diyor, onun altında da diyor iş almam diyor.

Şimdi örneğin, etik sözleşme birçok yönleri olan, yürekten desteklediğimiz düşünce. Bir örnek ya ben meslektaşımın iş geldiği zaman onu aramadan almayacağım diye bir imza attığı zaman farklılık anlamında bir tane ilke olarak söylüyorum birçok tartışma ortadan kalkacak. Bu nedenle şu sözü alma gereğini duydum. Bu sözleşmeye özel eğitimler yapılmasıyla ilgili hiç gözü-

müzü korkutmayalım. Çok basit bir olaydır bu, önemli olan onu imza atıp, bürosuna asıp ve bizde etik sözleşmesini imzalayan meslek mensupları şunlardır diye ilan ettiğimiz zaman bakın Türkiye nasıl çalkalanıyor. Çok teşekkür ediyorum.

İnci DURAN

- Sayın Başkanımın sözlerine ilave edeceğim bir şey var. O etik sözleşme ile ilgili yapılacak basit sözleşmenin yanında acaba müşterilerimize de basit, onların kabul edilebilirlik seviyesinde bir sözleşme yaptırabilir miyiz? Bu toplum açısından belki çok faydalı olabilir diyorum. Teşekkür ederim.

Nevzat BARAK

Adana YMM Oda Başkanı

- Teşekkür ederim. Değerli arkadaşlar, Sayın Başağaç üstadım bir soru sordu. Tabii biz de bugüne kadar, mensubu olmakla her zaman onur duyduğumuz maliye camiasının birçok uygulamasını şiddetle, tepkiyle karşılamışız. Aflar yapı itibariyle zaten tüm meslek mensuplarının hatta mükellefiyet vecibelerini yerine getiren herkesin karşı çıktığı bir olgudur. İki şeyi söylemek istiyorum. Birincisi, gerek vergi idaresinin, yani gelir idaresinin merkez ya da taşra teşkilatının zaman zaman böyle kerhen matrah yükseltmesi olayına, meslek mensubu olarak oldu bitti karşı çıkıyoruz. Bu bölgede beraber çalıştığım arkadaşlarım bunu bilir. Ancak iki şeyde zaaf yaşamışızdır bugüne kadar. Bir tanesi, meslektaş olarak zaaf yaşıyoruz ve mükellefimizin arkasında durmuyoruz. Bunun çeşitli sebepleri olabilir. Hayır, bu mükellefin karı ya da zararı budur, böyle bir talebi zinhar kabul etmiyoruz diyemiyoruz. İki, bu yönde mücadele etmesi gereken ya da gelir idaresinin bu tutumuna karşı koyacak başka birinci dereceden başka sivil toplum kuruluşları varken özellikle ticaret odaları, esnaf sanatkarlar odaları varken maalesef biz mali müşavirler odaları, yeminli müşavir odaları hatta meslek mensupları amiyane tabirle Don Kişot gibi öne geçip biz onla mücadele ediyoruz. Yani burada halbuki bizim yerimiz mücadele edeceğimiz safta değil, görüş beyan edecek safta olması gerekir. Ancak şunu da sevindirecek, sevindirici şekilde ifade etmek istiyorum ki özellikle 6009 sayılı Kanun'la vergi incelemesinin, incelenecek mükelleflerin usul ve esaslarını belirleyen Yönetmelik çıkması, mali idarede bir

reformdur. Yani gerçekten bir devrimdir. Bunun arkası mutlaka gelecektir. Bunu bekliyoruz. Biz meslek mensupları olarak, öncelikle mükellefin haklarına, mükellefimize iyice anlattığımızda, mükellefimizle beraber, mali idare yetkililerinden mükellef haklarımızı gidip dikte ettirdiğimizde birçok sorunun çözüleceğini düşünüyorum. Bu nedenle mali idarenin ya da Sosyal Güvenlik Kurumunun ya da muhatap olduğumuz diğer kurumların, devlet erkini kullanması hareketlerini çok etik davrandığını söylemek, hiçbir bakımdan mümkün değildir. Ama birisi bizim etik haklarımızdan olan alacağımızı vermiyorsa onu istemesi gereken de yine biziz. Bu konuda mücadele etmemiz gerekir diye düşünüyorum. İnşallah bundan sonraki süreçte her şey daha güzel olacak, teşekkür ediyorum.

Abdullah KORKMAZ
Hatay SMMM Oda Başkanı

- Ben çok teşekkür ediyorum. Çok güzel bir konuya değindi. Belki daha fazla açılıp tartışılması gerekir. Yani en basitiyle ülke ekonomisindeki yaşanan her türlü program bana göre meslek etiğiyle diğer meslekleri de etkilemektedir. Daha doğrusu tüm ahlaki değerleri yok etmekte bozmakta.

En basitiyle bir meslek mensubu olarak baktığımızda bir ücret tarifemizin, iki yıldır yayımlanmaması bu camiada bana göre çok ciddi anlamda etkilemiştir. Çünkü bize yansıyan, odaya gelen, dosyalara baktığımızda, bir dosyayı sizinle paylaşmak istiyorum gelen bir şey. Bir şirket kuruluyor, memleketimizde ve şirketin hiçbir faaliyeti yok. Ama 48 çalışanı var. Hem firma sahibi, yani müşteri, gerçek işveren, hem meslek mensubu gelen raporlara göre, yargıya intikal etmiş çünkü gelen raporlara göre ikisinin de suçlu olduğu gözüküyor ortada. Temeline indiğinizde bu meslek mensubunun ekonomik durumuna baktığımızda, ekstra ücret alan bir arkadaşımız bir işletme defterinden 20 lira, 30 lira almaya çalışan bir arkadaşımız. Ve bu insan şu anda hem haksız rekabeti yapmış, hem suçlu, ceza yönünden suçlu, meslek etiğine de uygun değil. Ama burada tek bir yönden baktığımızda meslek mensubunu suçlu görüyoruz. Biz Odalar veya bizim Haksız Rekabetimiz, Disiplin Kurullarımız mutlaka burada gerekli bir cezayı verecektir. Gerekli çalışmayı yapacaktır. Peki, bu ücret tarifesi yayımlanmayıp, peki bu ekonomik durumu çözemeyen kurumların hiçbir suçu yok mu diye sormam gerekiyor. Onun için bizim bir tarifemizi dahi, belki bizi bazı toplantılarda ifade edildi. Bizi sevmiyorlar, onun için ilan etmiyorlar. Onun da etkisi yok mu? Mutlaka var. O açıdan ben özellikle far-

kındalık boyutunda baktığımda gerçekten bizim meslek mensubunun düşünme zamanı var mı? Karar verme zamanı var mı? Doğruyu yanlış değerlendirme zamanı var mı diye merak ediyoruz. Çünkü gerçekten büroya kitlenmiş, sabahtan akşama kadar form alan, form veren, belki yakında muhasebeyi de unutacağız. Eğer bu şekilde devam ederse. Bunların çözülmesinde bunların daha da tartışılacağını düşünüyorum. Ben tekrar sizlere, hepinize teşekkür ediyorum.

Prof. Dr. Cemal İBİŞ
Oturum Başkanı

- Efendim teşekkür ederiz. Efendim ben kapatmadan önce son birkaç söz söyleyeceğim.

Etik vicdan da denildi. Bundan kaç hafta önce gazetede şöyle bir haber var. Bir aileden üç kişiyi öldüren bir zanlının ağır ceza mahkemesinde duruşması var. Hakim duruşmayı yaparken açık duruşma açık ve öldürdüğü ailenin yakınları kapıda bekliyor. Sanık mahkeme heyetinden şöyle bir talepte bulunuyor; “lütfen diyor kapıyı kapattırır mısınız, dayanamıyorum” diyor. Ve hakim, hayır diyor, açık duruşma orada olacak. Dostoyevski’nin Suç ve Ceza romanını biliyorsunuz. O Suç ve Ceza romanında, ana fikir insanın vicdanı onu mutlaka cezalandıracağı yönündedir. Bizim kongrede bugün çok sık vurgulandı. Hepimizin hem fikir olduğu bir konu var. Etik konusunu içselleştirmemiz lazım. Temsilciler olarak burada bulunuyorsunuz SMMM, YMM Odalarının, tahmin ediyorum Etik Kurulda böyle bir karar alacak ya da almıştır. Bütün meslek mensuplarımıza yani burada olmayan, Türkiye’de tüm meslek mensuplarımıza bizim bu konuyu anlatmamız lazım, öğretmemiz lazım. Bugün burada konuştuğumuz bu konuların onlara aktarılması lazım, yani eğitimlerinin yapılması lazım, vurgulandı, ben bir kere daha vurguluyorum. Üniversitelerde bu konuyu ayrıca ele alacağız. Bu ayın sonunda Türkiye Muhasebe Eğitim Sempozyumu var, oraya da katılacağız. Ercan Hocam ben de geleceğim diyor. Orada da biz bunu vurgulayacağız. Benim bir bildirim var, o bildiride de bunu biz ele alacağız. Muhasebe derslerinde, ben denetim dersi veriyorum. Benim verdiğim dersin içerisinde etik konusu var. Ben anlatıyorum. Özellikle anlatıyorum. Bilinsin diye. Bunu ele alacağız. Ve kapatmadan önce son sözü TURMOB Genel Sekreteri Sayın Yücel Bey’e aktarıyorum. Efendim hepinize saygılar sunuyorum.

Yücel AKDEMİR
TÜRMOB Genel Sekreteri

- Çok değerli panelistlerimiz, değerli katılımcılar, hepinizi saygıyla selamlıyorum. İki günlük çalışmayı birlikte tamamlamanın mutluluğunu yaşıyoruz. İki çalışma gününde iki açılış, yaklaşık sekiz oturum, bir değerlendirme, bir panel, 40 konuşmacı, 550 kayıtlı katılımcıyla çalışmalarımızı yürüttük ve tamamladık. Özellikle bu tip etkinlikleri, Ankara'ya veya zaman zaman İstanbul'a hapsedmenin yerine, Anadolu'ya yaymanın doğru olduğunu düşünüyorum. Zaman zaman eleştiri alıyoruz. Haklı arkadaşlarımız, sekiz saatlik yoldan gelenler var. Sabah 05.00 uçağıyla gidecek olan

arkadaşlarımız var, doğrudur ama bildiğiniz gibi güzelliklerle buluşmanın da bir bedeli olarak bu anlamda da bu etkinliğe katılan, hiçbir katılımın Hatay'a gelmekte pişman olduğunu zannetmiyoruz.

Tabii içerik olarak, yönetsel olarak bir dahaki etkinliğimizin, daha verimli, daha güzel olması için gerekli değerlendirmeleri yapacağız. Aralarda gelen talepleri de değerlendiriyoruz. Oturumların sayısı, süresi, konuşmacıların sayıları, bunların hepsi değerlendirilecek. Belki bundan sonraki etkinliklerimizi bu kadar sıkıştırmayacağız. Belki biraz daha bu güzelliklere vakit ayırmaya özen göstereceğiz.

Kongrelerin içeriğine girmiyorum. Kongrelerle ilgili bizim TÜRMOB yönetimi olarak beklentimiz, gerek dünkü etkinliğin değerlendirmesini yapan arkadaşlarımızdan gerekse bugünkü etkinlikte özellikle Cemal hocanızdan, bizler bu kongrelerin sonuçlarını bekliyoruz. Mutlaka kongrelerde bir sonuç çıkmalı. Bu sonuçlar doğrultusunda bu çalışmalar devam etmeli, bu kongrenin sonuçları bir yıl sonraki yapılacak kongrelere mutlaka yansımali diye düşünüyoruz.

Bu etkinliğin gerçekleşmesinde bize kucak açan başta Hatay Oda Başkanımız Sayın Abdullah Korkmaz olmak üzere tüm Hataylı meslektaşlarımıza, organizasyona katkı sunan, organizasyon firmasına, çalışanlarımıza, organizasyonumuza gelen konuklarımıza, çok değerli konuşmacılarımıza, en önemlisi de siz değerli katılımcılara, TÜRMOB Yönetim Kurulu olarak teşekkür ediyoruz. 6 – 7 Mayıs'ta Gaziantep'te yapılacak Muhasebe Formunda görüşmek üzere hepinize saygılar sunuyoruz.